

60. Keskiviikkona 29 päivänä syyskuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ajankohtaiskeskustelu

1) Turvallisen ruoan saatavuuden varmistaminen 1886

Keskustelualoite KA 4/1999 vp (Mauri Pekkarinen /kesk ym.)

Lähetekeskustelu

2) Hallituksen esitys laeiksi vakuutus-
tarkastuksen kustantamisesta annetun lain
ja vakuutuksenvälittäjistä annetun lain
18 §:n muuttamisesta 1912

Hallituksen esitys HE 76/1999 vp

3) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja
terveydenhuollon asiakasmaksuista an-
netun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys HE 77/1999 vp

4) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon
asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n
muuttamisesta 1940

Lakialoite LA 112/1999 vp (Juha Rehula /
kesk ym.)

5) Hallituksen esitys laiksi kansaneläke-
lain muuttamisesta annetun lain voimaan-
tulosäännöksen muuttamisesta „

Hallituksen esitys HE 78/1999 vp

6) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja
terveydenhuollon suunnittelusta ja val-
tionosuudesta annetun lain 27 §:n muutta-
misesta 1953

Hallituksen esitys HE 79/1999 vp

7) Hallituksen esitys laiksi pienyrittäjän
vuosilomarahasta annetun lain kumoami-
sesta 1955

Hallituksen esitys HE 80/1999 vp

8) Hallituksen esitys laeiksi erikoissai-
raanhoitolain ja kansanterveyslain 40 §:n
muuttamisesta „

Hallituksen esitys HE 81/1999 vp

9) Hallituksen esitys laiksi sairausva-
kuutuslain 5 ja 5 b §:n väliaikaisesta muut-
tamisesta 1957

Hallituksen esitys HE 82/1999 vp

Mietintöjen pöydällepano

10) Hallituksen esitys laiksi tuomiois-
tuinten ja eräiden oikeushallintoviran-
omaisten suoritteista perittävistä maksui-
sta annetun lain 7 §:n muuttamisesta 1958

„ Hallituksen esitys HE 45/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 3/1999
vp

11) Hallituksen esitys eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 1958

Hallituksen esitys HE 65/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö
StVM 8/1999 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi kaupan-
käynnistä vakioituilla optioilla ja termii-
neillä annetun lain ja arvopaperimarkkina-
lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liitty-
viksi laeiksi „

Hallituksen esitys HE 47/1999 vp
Talousvaltiokunnan mietintö TaVM
5/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Akaan-Penttilä, Granvik, Hassi, Huotari, Ihmäki, Jansson, Kallis, Karpio, Katainen, Kemppainen, Kiviniemi, Komi, Korkeaoja, Kummola, Kähkönen, Lahtela E., Lahtela S., Laitinen, Laukkanen, Lehtomäki, Leppä, Lindén, Lipponen, Lämsä, Löf, Manninen, Mähönen, Neittaanmäki, Nepponen, Niinistö, Nurmi, Ojala, Paasio, Peltomäki, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Prusti, Puisto, Pulliainen, Ranta-Muotio, Rask, Rauhalainen, Ravi, Rosendahl, Salo P., Skinnari, Syvärinen, Takkula, Vehviläinen, Vihriälä, Vilén, Vokkolainen ja Vähänäkki.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Lämsä, Takkula, Rauhalainen, Vilén, Löf, Ojala, Manninen ja Lindén.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä on 29.9. edustaja Rask.

Merkitään.

Sairauspoissaolot

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä ovat poissa 29.9. edustajat Kiviniemi ja Laukkanen.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

P u h e m i e s : Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta 29.9. edustajat Granvik, Huotari, Katainen, Kähkönen, S. Lahtela, Mähönen, Nepponen, Ravi ja Takkula, 29. ja 30.9. edustaja E. Lahtela sekä 29.9.—1.10. edustajat Kemppainen, M. Pietikäinen ja Pulliainen. Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1998

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnan oikeusasiamiehen kirjelmän ohella kuluvaan syyskuun 28 päivästä on eduskunnalle saapunut eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1998 (K 10/1999 vp). Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Turvallisen ruoan saatavuuden varmistaminen

Ajankohtaiskeskustelu

Keskustelualoite KA 4/1999 vp (Mauri Pekkari-
nen /kesk ym.)

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 1) asiana on ajankohtaiskeskustelu turvallisen ruoan saatavuuden varmistamisesta. Avauspuheenvuorot asiasta käyttävät keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja ed. Pekkarinen sekä ministerit Hemilä, Tuomioja, Bjaudet ja Sasi. Näiden puheenvuorojen pituus on enintään kolme minuuttia.

Avauspuheenvuorojen jälkeen edustajille myönnetään enintään kahden minuutin pituisia

puheenvuoroja sekä edustajille ja ministereille enintään yhden minuutin pituisia vastauspuheenvuoroja. Edustajat pyytävät vastauspuheenvuorot seisomaan nousten.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Tutkimusten mukaan valtaosa suomalaisista haluaa syödä kotimaista ruokaa. Suomalaiset tietävät, mitä tahtovat. Kotimainen ruoka on puhdasta, ja sen tuotanto tapahtuu korkein eettisin normein.

Kerta toisensa jälkeen EU:n sisällä paljastuneet ruokaskandaalit, hullunlehmätaudit, dioksiiniliha ja eläinrehu-uutiset osoittavat, että suomalaisilla ja muilla eurooppalaisilla kuluttajilla on perusteltu aihe huoleen ruoan turvallisuudesta. Ruokakin virtaa tänään rajatta Euroopassa maasta toiseen.

Suomessa olemme pystyneet torjumaan hyvin pahimpia eläintauteja. Ruokaketju tuottajalta teollisuuteen, kaupasta kuluttajalle on sitoutumassa meillä laatuajatteluun. Oman suomalaisen ruoan alkuperämerkinnät ja tuoteselosteet etenevät aika hyvin. Maan hallitus on tukenut tätä työtä.

Kuluttajina emme silti voi olla varmoja siitä, mikä on kaupan tiskillä olevan ruoan alkuperä. Jauhopussista broileriin ja sadoissa elintarvikkeiden nimikkeissä siltä väliltä alkuperämerkinnät eivät ole kauppoissa pakollisia. Vielä vaikeampaa on tietää ravintoloissa syötävän ruoan alkuperää.

Liian monesti silloinkin, kun merkintöjä on, ne ovat harhaanjohtavia. Jopa kotimaisiksi luulut ranskanperunatkin ovat usein aivan jostakin muualta. Suoranaisestä petoksesta kertoo tämän päivän lehtiutinen. Ulkomaisia vihanneksia myytiin suomalaisuutta sujuvasti vakuutellen. Kysyä sopii myös, missä on tuontitilastojen mukaan noin 2 miljoonaa kiloa Belgiasta tuotua lihaa. Markkinoilla sitä ei ole näkynyt.

Arvoisa puhemies! Hallituksen on jatkettava pyrkimyksiä, joilla sataprosenttisesti kotimaisen puhtaan ruoan saatavuus varmistetaan kuluttajille. EU:n puheenjohtajamaana Suomen tulee lisätä tuntuvasti painetta, jotta Euroopan ruokaskandaaleista päästäisiin eroon. Alkuperämerkinnät on säädettävä pikimmiten pakollisiksi koko EU:n alueella. EU:n on pidettävä määrätietoisesti kiinni ruoan laadusta ja turvallisuudesta myös Wto-neuvotteluissa.

Hallituksen on turvattava kotimaisen ruoan

saatavuus. Maatalouden kannattavuutta on parannettava ja nuorten viljelijöiden aloittamista on helpotettava eikä vaikeutettava, niin kuin hallitus nyt esittää. Tuotannon pitää perustua jatkossakin perheviljelmiin, joilla jokaisella lehmällä on oma nimi ja joilla teollisen tehotuotannon riskit voidaan minimoida.

Suomalainen kuluttaja ei halua hormonilihaa. Mutta suomalaisella kuluttajalla on mielestäni oikeus kohtuuhintaiseen, nykyistä huomattavasti vähemmän verotettuun ruokaan, niin kuin EU-ratkaisun yhteydessä aikanaan päätettiin. Ruoan tuonnin tarkastukset on saatava kuntoon. Karsittuja paikallisviranomaisien resursseja on lisättävä selvästi.

Arvoisa puhemies! Puhdas ruoka on Suomen vahvuus. Sen saatavuus kuluttajalle voidaan turvata, kun yhdessä niin päätetään. Tällä ei tarvitse turvautua salmonellamuniin, dioksiinikanaan tai sikaruttoiseen lihaan, jos ja kun niin haluamme.

Maa- ja metsätalousministeri Hemilä: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Maailmankaupan vapautuminen ja Euroopan unionin sisämarkkinoille siirtyminen ovat muuttaneet Suomen elintarviketalouden toimintaympäristöä. Olemme siirtyneet säädelyistä markkinoista vapaan kilpailun markkinoille osaksi eurooppalaista raaka-aineiden hintatasoa. Haasteitamme ovat elintarvikkeiden laatu ja turvallisuus sekä suomalaisen maatalouden ja elintarviketuotannon toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn turvaaminen ja kehittäminen.

Kotimaisilla elintarvikkeilla on laatuun, turvallisuuteen sekä etiikkaan ja ekologiaan liittyviä vahvuuksia. Elintarviketuotantomme perusedellytys on ensiluokkaisen ja ehdottoman turvallisen raaka-aineen saanti. Lopputuotteen laadun varmistamiseksi tuotantoketjun on oltava aukoton, jäljitettävissä, ja laadunvarmistuksen tulee korostua ketjun kaikissa vaiheissa aina alkutuotannosta kuluttajalle saakka.

Tähän laatu- ja ketjuajatteluun perustuu Suomen elintarviketalouden laatustrategia ja -tavoitteet, asiakirja, johon kaikki elintarviketalouden osapuolet ovat sitoutuneet pyrittäessä varmistamaan suomalaisten elintarvikkeiden laatu ja edistämään elintarviketuotantomme kilpailukykyä.

Euroopassa elintarviketurvallisuuskriisit osoittavat, että elintarviketuotannon riskit tulee hallita alkutuotannon ja maatalouden tuotantopanosten tasolla. Tuotantopanoksilla on elintar-

vikkeiden laadun ja turvallisuuden varmistamisessa tärkeä merkitys, sillä vahingon sattuessakin vaikutus on laaja. Tämä on tiedostettu Suomessa jo pitkään, ja maatalouden tuotantopanosten tuotanto, markkinointi ja laadunvarmistus on ollut säänneltyä jo ennen Suomen EU-jäsenyyttä. Jäsenyysvaiheessa Suomi on pystynyt erilaisin sekä lainsäädäntötoimin että elinkeinon vapaaehtoisin keinoin säilyttämään tuotantopanosten korkean hygienian ja turvallisuustason.

Kauppa- ja teollisuusministeri T o m i o j a : Arvoisa puhemies! Elintarvikeketjusta keskusteltaessa on elintarviketeollisuuden tilanne saanut kuluvana vuonna runsaasti huomiota. Kansainvälisten markkinoiden muutokset, erityisesti Venäjän kysynnän pieneneminen, ovat kiristäneet teollisuuden kilpailutilannetta. Alan kannattavuus on laskenut, ja työpaikkoja on vähennetty. Tämä on herättänyt huolta koko elintarvikeketjun tulevaisuudesta, jonka kannalta teollisuuden kilpailukyky on avainasemassa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti kesällä työryhmän, joka valmistelee vuoden loppuun mennessä ehdotuksia alan toimintaedellytysten kehittämiseksi. Jo työryhmän asettaminen on sinällään merkittävä kannanotto. Elinkeinopoliittikan yleinen linja lähtee siitä, etteivät toimialakohtaiset räättälöidyt toimenpiteet ole perusteltuja kansantalouden kokonaistehokkuuden näkökulmasta. Se, että elintarviketeollisuuden osalta on päädytty selvittämään sektorikohtaisten toimien tarve, osoittaa, että alaan ja sen ongelmiin suhtaudutaan poikkeuksellisen vakavasti. Keskeinen lähtökohhta on, että elintarviketeollisuuden toimintaedellytysten tulisi olla Suomessa vähintään yhtä suotuisat kuin tärkeimmissä kilpailijamaissa.

Tärkeätä on myös nähdä nykytilanteen ja akuuttien vaikeuksien yli. Menneisyyden ongelmien ratkaisemisen sijaan tulisi löytää tulevaisuuden menestyksen eväät. Kysymys on siitä, minkälaisia elintarvikkeita kuluttajat haluavat ja mitkä ovat elintarviketuotannolle sellaisia ylivoimaisen osaamisen alueita, joihin kannattaa erityisesti panostaa.

Kilpailu ja kasvavat tehokkuusvaatimukset ovat haaste elintarvikkeiden turvallisuudelle. Ruokaskandaalit osoittavat, etteivät kaikki toimijat enää katso voivansa menestyä kisassa ilman terveysturvallisuudesta tinkimistä. Silloin ahneus on mennyt turvallisuuden ja eläinten hyvinvoinnin edelle. Ruoan turvallisuus on nostettava selkeästi vapaakaupan perusehdoksi. Turvalli-

suusnäkökulmia vähättelevä äärimmäinen tehotuotanto ei kuulu kansainvälisille markkinoille.

Tietoon perustuvien kuluttajavalintojen mahdollistamiseksi tarvitaan myös riittäviä alkupe-
räisistä tuotteista ja tuotantomenetelmistä kertovia merkintöjä elintarvikkeisiin.

Suomen tulee unionissa vaikuttaa siihen, etteivät ruokaskandaalit toistu. Sisämarkkinoilla tuotteet liikkuvat vapaasti. Meidän tulee voida luottaa muiden jäsenvaltioiden valvontaympäristön toimivuuteen.

Kasvava laatu- ja terveystietoisuus on elintarviketeollisuudelle mahdollisuus kansainvälisillä markkinoilla ja samalla kotimaista tuotantoa vahvistava tekijä. Myös julkisella vallalla on tässä roolinsa. Esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön johdolla laadittu elintarviketalouden laatustrategia on tässä oiva avaus.

Toinen alue, jolla julkinen valta voi auttaa sysäämään elintarviketeollisuutta uudelle tasolle, ovat panostukset tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Julkinen rahoitus on hyviin hankkeisiin turvattu, ovathan tutkimuspanokset suomalaisen elinkeinopoliittikan vahva painopistealue. Nyt vaaditaan yrityksiltä uskallusta ja kykyä ajatella ajankohtaisia vaikeuksia pidemmälle.

Peruspalveluministeri B i a u d e t : Arvoisa puhemies! Ruokamme keskeisimmät turvallisuusriskit ovat mikrobien aiheuttamat mikrobiologiset riskit, kasvinsuojeluaineiden, maaperässä mahdollisesti olevien myrkyllisten aineiden, elintarvikeketjuun joutuneiden vieraiden ja myrkyllisten aineiden aiheuttamat jäämä- ja myrkyriskit, teollisten elintarvikkeiden lisäaineriskit ja lähes täysin huomiotta jääneet elintarvikkeiden koostumuksiin liittyvät ravitsemukselliset riskit. Keskustelualoite koskee tänään lähinnä neljää ensin mainittua perinteistä riskiä, joissa meillä voisi olla annettavaa myös muulle Euroopalle, sillä näiden riskien hallinta maassamme on perinteisesti ollut ja on vieläkin varsin hyvässä tilassa.

Haluan tässä kuitenkin korostaa myös elintarvikkeiden ravitsemuksellisia riskejä, joista yleensä vähemmän keskustellaan. Ravitsemusvirheet ovat monen tavallisen kroonisen sairauden keskeinen syy. Tyypillisiä ravitsemusvirheisiin liittyviä sairauksia ovatkin sydän- ja verisuonisairaudet, verenpainetauti, aikuisiän diabetes, osteoporoosi ja eräät syövät.

Suomalaiset kuluttajat, kuten muutkin kuluttajat Euroopassa, ovat ruoan puhtauden suhteen täysin elintarvikkeen tuottajan, elintarvikekaupiaan ja joukkoruokailun emännän tai isännän

päätöksenteon ja toiminnan varassa. Suomalaiset syövätkin pääasiassa teollisesti valmistettuja elintarvikkeita työpaikoilla, kouluissa, päiväkodeissa ja kotona, joten elintarviketeollisuuden vastuu on suuri. Jauhelihan ostajan on ehkä käytännössä vain luotettava siihen, että jauheliha on puhdasta ja laadukasta. Yleisesti voidaan todeta, että suomalaisen kauppiaan myymä jauheliha on ollut puhdasta.

Ruokamyrkytykset ovat kuitenkin Suomessa kasvaneet, ehkä huomattavastikin. Aina vuoteen 97 asti Suomessa on ollut noin 30 ruokamyrkytys epidemiaa vuosittain. Vuonna 97 meillä oli 68 epidemiaa ja vuonna 98 oli 87. Epidemiaksi, vaikka se kuulostaakin aika valtavalt, katsotaan kaksi sairastunutta, jotka ovat saman ruoan tartuttamia. Nämä epidemiat ovat yleensä joukkoruokaepidemioita ja selittyvät ehkä sillä, että joukkoruokailutilanteita vartioidaan kaikkein parhaiten.

Epidemioiden kasvusta osa selittyy myös uusilla, Euroopasta ja muualta tulleilla taudeilla. Tällaisia epidemioita ovat viime vuosina olleet 10 kalikivirusepidemiaa, lähteenä ulkomaalaiset pakastevadelmat, jolloin vadelmia oli kasteltu ulostevedellä. 4 epidemiaa aiheutui niin sanotusta eksoottisista simpukoista, koska simpukat olivat todennäköisesti kasvaneet viemäriverdessä. 11 epidemiaa liittyi ulkomaisten papujen syöntiin, ja syynä oli se, etteivät ruoan laittajat osanneet liottaa papuja tarpeeksi, jotta papumyrkky olisi saatu niistä poistettua.

Jos arvioidaan elintarvikkeiden puhtautta yleensä, kotimainen ja eurooppalainen elintarvike ovat varmasti yhtä laadukkaita ja puhtaita mikrobiologisesti. Mahdolliset erot ruoan puhtaudessa syntyvät eurooppalaisen elintarvikkeen mahdollisesti sisältämistä erilaisista jäämistä, koska tiheään asutussa Keski- ja Etelä-Euroopassa joudutaan käyttämään enemmän kasvin-suojeluaineita ja maaperä ei aina ole niin puhdasta kuin harvaanasutussa Suomessa. Tästä huolimatta moni eurooppalainen elintarvike ja ruoka voikin joskus olla koostumukseltaan terveellisempää, koska sen maidon ja rasvan käyttö ei ole samanlaista kuin meillä.

Ulkomaankauppaministeri S a s i : Arvoisa puhemies! Jotta hallituksen kanta ei jäisi epäselväksi, haluaisin arvoisille edustajille vielä neljäntenä ministerinä vahvistaa tätä hallituksen ilosanomaa.

Kuluttajan huoli Euroopassa ruoan laadusta ja turvallisuudesta on lisääntynyt nopeasti. Yksi

syy lisääntyneeseen huoleen ovat olleet viime vuosien elintarviketurvallisuuteen liittyvät tapaukset kuten Britannian bse- eli hullunlehmäntauti, EU:n ja USA:n välinen hormonilihakiista sekä viimeisimpänä Belgian dioksiinikriisi. Ruokaturvallisuudesta puhuttaessa ei voi olla vielä mainitsematta geenimuunneltuja elintarvikkeita eli gmo-tuotteita, joihin eurooppalaisten kuluttajien suhtautuminen on ollut varauksellista.

Gattin Uruguayn kierros avasi markkinoita tuontielintarvikkeille ja paransi tuottajien vientimahdollisuuksia. Maataloustuotteiden laadun varmistamiseksi Gattin Uruguayn kierroksella neuvoteltuun maataloussopimukseen lisättiin niin sanottu Sopimus terveys- ja kasvin-suojelutoimista eli Sps-sopimus. Sopimuksen mukaan jonkin tuotteen tuontia voidaan rajoittaa, mikäli on tieteellistä näyttöä siitä, että tuote on terveydelle vaarallinen. On tärkeää, että sellaisissa tapauksissa, joissa ei ole vielä riittävästi tieteellistä näyttöä, mutta perusteltu epäily, jäsen voi väliaikaisesti vedoten varovaisuusperiaatteeseen ottaa käyttöön kauppaa rajoittavia terveys- ja kasvin-suojelutoimia.

Valtio voi siis noudattaa kansainvälisesti tiukempia määräyksiä, jos se tehdään tieteellisin perustein, johdonmukaisesti ja syrjimättömästi, mahdollisimman vähän kauppaa vääristävällä tavalla. Nykyisen Maailman kauppajärjestön Wto:n sopimukseen sisällytetty varovaisuusperiaate ei ole kuitenkaan määritelmältään riittävän tarkka. Niin ikään riippumattoman ja korkeatasoisen tieteellisen tutkimuksen tuloksia ei ole helppo saada lyhyellä varoitusajalla. Varovaisuusperiaatteen soveltamiseen tarvittaisiin yleisesti hyväksytyt, selkeästi määritellyt, kaikille yhtenevät periaatteet, joiden mukaan kauppaa rajoittaviin terveys- ja kasvin-suojelutoimiin voitaisiin ryhtyä. Sekä EU että USA ovat tunnustaneet vaarana olevan, että nykyinen periaate ilman selkeitä ja yhteneviä kriteereitä johtaa helposti mielivaltaisiin kaupan rajoittamistoi-miin.

Unionin ja USA:n välinen hormonilihakiista oli tärkeä ennakkotapaus Sps-sopimuksen täytäntöönpanossa. EU:n kannalta tärkeimpänä asiana voidaan pitää sitä, että Wto:n valituselimen tulkinna mukaan Sps-sopimus ei ehdottomasti vaadi EU:ta harmonisoimaan standardeja kansainvälisten standardien mukaisiksi eli sopimus sallii jäsenilleen korkeamman suojatason ylläpitämisen edellyttäen, että poikkeaminen perustuu riskiarviointiin. Standardit ovat siis oh-

jeellisiä eivätkä sitovia. Sps-sopimuksella voidaan siis turvata kuluttajien terveyttä ja jatkosakin kansainvälisen kaupan vapautumisen myötä.

EU:lla on maailman toiseksi suurimpana elintarvikkeiden vientimaana ruokaturvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä selkeä intressi. Belgian dioksiinikriisi osoitti unionin oman elintarvikeviennin haavoittuvuuden. Uuden komission puheenjohtaja Romano Prodi esittikin uudelle parlamentille heinäkuussa, että unionin tulisi perustaa Euroopan elintarvike- ja lääkevirasto, joka vastaisi Wto:n Sps-sopimuksen tarkoittamasta riskien arvioinnista.

Sekä Wto:n että Sps-kaupan teknisiä esteitä käsittelevä sopimus antaa perusturvan kuluttajalle kansainvälisessä kaupassa liikkuvien tuotteiden käyttäjänä. Tbt-sopimus sallii tietyin ehdoin Wto:n jäsenen pitää yllä sellaista suojatasoa, johon kansalaiset ovat omassa lainsäädännössään tottuneet, sekä ottaa huomioon kuluttajien huolet tuotteiden ominaisuuksista.

Suomen elintarvikelain nojalla elintarvikkeen alkuperämaa on merkittävä näkyviin, jos sen puuttuminen voi johtaa kuluttajaa harhaan. Geenimuunneltujen elintarvikkeiden merkinnoilla puolestaan annetaan tietoa geenitekniikan käytöstä sekä tietoa aineista, joita ei perinteisissä vastaavissa tuotteissa ole, tai materiaalista, joka saattaa aiheuttaa eettistä epävarmuutta joissakin kuluttajaryhmissä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo olla ministereiden, erityisesti Hemilän ja Tuomiojan, kanssa yhtä mieltä siitä, että turvallisuuskysymykset ja alkuperämerkinnät ovat tärkeitä asioita. Kaipaisin kuitenkin vielä vähän lisäselvitystä siitä, katsooko hallitus, että sen ponnistelut EU:n puitteissa juuri näissä asioissa nyt, kun Suomi on puheenjohtajamaa, ovat olleet riittäviä. Kysymys on tärkeästä asiasta. Riski on kuluttajilla suuri, mikäli näissä asioissa parannusta ei koko Euroopan laajuisesti saada aikaan, ja riski on myös veronmaksajilla, niin kuin hullunlehmäntauti osoitti, jopa Suomen oloissa satojen miljoonien markkojen hintainen, jos ja kun aika ajoin tällaiset riskit kaatuvat päälle.

Mitä vielä tulee teollisuuteen ja itse alkutuotantoon, haluan myös sitä seikkaa alleviivata, että näiden intressit Suomessa ovat ihan yhden suuntaiset. Olisi toivottavaa, että tässä suhteessa myös hallituksen sisällä silloin, kun on selvityksiä, ne tehdään niin, että niissä ovat mukana sekä

teollisuuden kannattavuuden että myös itse alkutuotannon kannattavuuden ehdot.

P u h e m i e s : Ed. Pekkarinen, sopinee, että hallitus nyt vähän pohdiskelee näitä asioita, niin että pääsemme pitkää puhujalistaa eteenpäin.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Kuten moni yhteiskuntamme sektori niin myös elintarvikevalvonta on kärsinyt laadullisesti ja määrällisesti 90-luvun aikana. Uhkaavaa on, että tämä kehitys on tapahtunut samanaikaisesti, kun akuutteja ovat olleet sekä ulkomaiset että kotimaiset ruokaskandaalit. EU-tason elintarvikevalvonnassa mennään eteenpäin, joskin tämä koskee niin sanottua direktiivitasoa. Itse toteutus on toinen haaste. Elintarvikkeissa ja vesissä havaittava epäterveellisyys tulee kalliiksi. Pelkäämme ruokamyrkytykset aiheuttavat vuosittain noin 500 miljoonan markan menetykset. Samanaikaisesti elintarvikevalvontaan ollaan valmiita satsaamaan vain 80 miljoonaa markkaa.

EU-jäsenyyden vuoksi tapahtuneet elintarvikevalvontaa ohjaavan lainsäädännön muutokset merkitsevät kuntien valvontaviranomaisten tehtäviin erittäin suurta lisäystä. Samanaikaisesti kuntien organisaatiomuutokset ovat monissa tapauksissa johtaneet tilanteeseen, joka on vähentänyt mahdollisuuksia tehdä varsinaista elintarvikevalvontaa. Omavalvonta on lähtenyt hitaasti käyntiin, ja vaikka kehitystä on koko ajan tapahtunut, niin edelleenkin tätä järjestelmää ei voi todeta läheskään kaikkien toteuttavan systemaattisesti. Omavalvontatoteuttamisaste oli 74 prosenttia, joten ainakaan vielä ei tästä systemistä ole perinteisen elintarvikevalvonnan korvaajaksi.

Elintarvikevalvonnassa joka tasolla näkyy, ettei sen tärkeyttä ja lyhyen ja pitkän aikavälin hyötyjä pystytä priorisoimaan riittävän tärkeiksi. Omavalvonnan laadun esteenä on pitkälti yritysten voitontavoittelu, ahneus, joka tuntuu vaikeuttavan riittävän valvonnan tarkan ja toistuvan suorittamisen ja ennen kaikkea sen, että suoritettavaa valvontaa pidettäisiin tärkeänä. Kuntatasolla puolestaan päättäjät ja virkamiehet ovat auliisti olleet valmiita säästämään juuri kunnallisen elintarvikevalvonnan voimavaroista. Vastaavasti valtiokin on kohdentanut varoja verrattain vaatimattomasti elintarvikevalvontaan. Elintarvikevalvontatarkastuskäynnin tarkastajat EU:ssa toivat esille, ettei läänintason elintarvikevalvonta ole Suomessa tarpeeksi teho-

kasta, ja he ehdottivat henkilöstöresurssien lisäämistä.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit jo ennen EU-jäsenyyttä korostivat, että meillä maataloustuotannon suhteellinen kilpailukyky liittyy puhtauteen ja laatu- ja tuotantotapaan, muun muassa kadmiumvapaiden lannoitteiden ja eettisten tuotantotapojen arvostamiseen. Nyt on selvästi nähty, että Euroopan unionissa bse-ongelma ja muun muassa Belgian skandaalit ovat vieneet vakavasti luottamusta elintarvikkeiden terveydellisyyteen ja laatuun.

Tässä suhteessa on erittäin tärkeätä, että maailmankaupan Wto-neuvotteluissa, kuten maa- ja metsätalousvaliokunta ja eduskunta on myös hallitusta ja ministeriä evästännyt, ei missään tapauksessa anneta luhistaa meidän maataloutemme rakennetta muun muassa geenimuunneltujen tuotteiden ja hormonilihan vapaalla vyöryttämisellä Eurooppaan. Kyseessä on Suomen kaltaisessa maassa, erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen kotieläintuotantovaltaisessa tuotannossa erittäin keskeinen perusta. Jos tämä järkkyy, koko ketju järkkyy.

On tietysti tärkeätä, että tältä osin myös saamme tuotantoketjun kattavan laadunvarmistusjärjestelmän kotimaisin toimin ja myös kunnallisten elintarviketutkimuslaboratorioiden ym. terveystarkastustoiminnan edellytykset ja resurssit kuntoon.

Mutta EU:n mittakaavassa on nimenomaan tärkeätä, että ollaan Wto-neuvotteluissa tiukkana, ja toisaalta, toisin kuin ministeri on viime päivinä todennut, kyllä minusta olisi syytä olla myönteinen EU:n tällaiseen ylielimeen eli nopean reagoinnin yksikköön, joka EU-mitassa voisi reagoida vakaviin terveyttä vaarantaviin elintarviket katastrofeihin. Se ei poista missään nimessä kansallisen toiminnan ja valvonta- ja seuranta-järjestelmien merkitystä ja siihen liittyviä toimia. Minusta ministeri voisi pohtia tällaista asiaa myönteisesti ja ennen kaikkea katsoa tätä kautta eurooppalaisen maatalouden vahvuuksien lisääntyvän. Tällaisille laitoksille löytyisi Suomesta, muun muassa Kuopiosta, erittäin hyvä sijoituspaikka.

Ed. V i l k u n a : Arvoisa puhemies! On ollut täysin käsittämätöntä seurata suomalaista ruokakeskustelua, jossa aina on ollut päällimmäisenä ruoan hinta ja tavoitteena vain sen laskeminen. Mielestäni se on täydellistä länsimaista it-

sekkyyttä. 80 prosentille maailman väestöstä ruoan riittävyys on hintaa tärkeämpi asia. Meille länsimaalaisille hinta on loppujen lopuksi sivuseikka.

”Isännän askelet pellon höystä”, on vanha kansanviisaus. Se tarkoittaa myös sitä, että elintarviketuotannon on oltava siinä kokoluokassa, että omistajan askelet ennättävät tilan joka kolkkaan. Silloin tuottaja tietää kaiken, mitä tilalla ja koko tuotantoketjussa tapahtuu, ja myös vastaa siitä, että kaikki toimii hyvin. Se on hänen kunnia-asiansa. Hänet voidaan syyllistää, jos laiminlyöntejä syntyy.

Nyt, kun suuruuden ja tehokkuuden ideologia on ainoa oikea tavoite ja osakkeenomistajan etu menee kaikkien muiden etujen edelle, koko elintarviketuotannolta katoaa kasvat. Hullunlehmäntauti, dioksidijutut ym. katastrofit ovat mahdollisia, koska konkreettista syyllistä laiminlyöntiä on vaikea tai mahdollon löytää. Jos tuottaja ei saa tuotteestaan edes tuotantokustannuksia vastaavaa hintaa, katoaa häneltäkin kunnioitus tekemäänsä työtä kohtaan. Tällöin myös ruoan arvostus laskee ja laiminlyöntejä pääsee tapahtumaan.

Kaikessa muussa teollisuudessa ja kaupankäynnissä on historiallisesti yleisesti hyväksytty periaate, että halpaa ja hyvää ei voida ostaa samassa pakkauksessa. Miten voidaan edes kuvitella ja vaatia, että turvallisessa ruoassa sen pitäisi olla mahdollista? Tämä on länsimaissa yleistynyt kaupunkilainen itsekkyyden yhtälö, jossa kaikki muut asiat ja palvelut saavat maksaa mitä vain, mutta maalaisten tuottama ruoka ei saisi maksaa mitään. Tämä yhtälö ei kerta kaikkiaan tule toimimaan pitkään.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa rouva puhemies! Puhdas, turvallinen ruoka on kansalaisten perusoikeus. Se on viime kädessä laaja yhteistyökysymys ja kumppanuusasia tuottajien ja kuluttajien ja koko elintarviketietä kesken. Suomalaista yhteistyömallia tuleekin kehittää ja parantaa, mutta eivät nämä eurooppalaiset ruokaskandaalit synny itsestään, vaan ne liittyvät oleellisesti matalahintajärjestelmään, äärimmäiseen tehokkuusvaatimukseen ja perustuotannon kannattavuusongelmiin.

Suomalaisen ruoantuotannon turvaamisen, kilpailukyvyn ja kannattavuuden kannalta on nyt ykkösasia ilman muuta vakavien vaikeuksien artiklan 141:n hyvä hoito. Se on paljon tärkeämpi kuin Agenda aikanaan oli. Kyse on paitsi eteläisen Suomen kotieläintalouden ja puutarha-

tuotannon tulevaisuudesta myös koko Suomen maatalouden tulevaisuudesta. Vain Suomen pohjoisten erityisolosuhteiden huomioiminen tukijärjestelmissä pysyvästi koko maassa mahdollistaa kotimaisen ruoantuotannon jatkamisen. Artiklan 141 rahat ovat budjetissa, mutta miljardeilta puuttuu nyt maksatusvaltuutus.

Agendan hyvässä hoidossa tarvitaan laajaa, yksimielistä tahtoa, koko hallituksen, sen ylimmän johdon, panosta. Tiedustelenkin: Kun suomalaisen ruoantuotantoon tarvitaan vakautta ja tietoa tulevaisuudesta pitimmällä aikavälillä, onko koko hallitus riittävästi sitoutunut ja panostanut artikla 141:n hyvään hoitamiseen, seläiseen hoitamiseen, että saisimme, kuten liittymissopimuksessa sovittiin, koko maahan riittävän ja pysyvän tukijärjestelmän?

Ed. Lämsä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kero: Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisen elintarvikeketjun vahvuuksia ovat turvallisuus, luotettavuus ja läheisyys sekä työllistämisen, vai ovatko sittenkään? Valvonnan tiukentamisen, kuluttajavalistuksen ja päällysmarkkintöjen parantamisen uskotaan parhaiten ylläpitävän kuluttajien luottamusta. Kuitenkaan kuluttajanäkökulma ei saa sijaa useinkaan aikuisille, nuorille tai lapsille tarkoitetuissa työpaikkaruokaloissa. Ruoan alkuperä ei ole näkyvillä. Vain yksi dioksiinikohu tai ruokamyrkytys näkyy luottamusta halpaan tuontiruokaan, jonka valvonta on hallitsemattomissa. Oman lisävarsinä ja -aineensa tuovat lautasillemme yksittäiset yrittäjät, jotka pimentävät tuotteiden alkuperää tai jopa väärentävät sitä. Halpa ja valvottoman ruoka tuo vastapainoksi kovan poliittisen hinnan.

Suomalaiset kuluttajat haluavat maaseutumme onneksi kotimaisia peruselintarvikkeita. Tämän vuoksi peruselintarvikkeiden raaka-aineen alkuperän ja ominaisuuksien kertominen on osa tuotteittemme markkinointia ja kuluttajastävällisyyttä, mutta myös ohjaamista kotimaisen työllisyyden tukemiseen.

Ydinkysymys kuuluu: Onko meillä varaa tuon tuostakin testata valvontajärjestelmiämme terveytemme uhalla ja vain suunnitella valvonnan tehostamista ja siitä tiedottamista tuleville vuosille? Toinen tärkeä kysymys kuuluu: Ovatko kotimaiset varmuusvarastomme kunnossa mahdollisten elintarvikekriisien varalta?

Maa- ja metsätalousministeri Hemilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ensin ed. Pekkariselle, miten Suomi on puheenjohtajana toiminut: Ottaisin esille vain dioksiinikriisin. Siihen on laadittu hoito-ohjelma, millä tuo ongelma hoidetaan Suomen puheenjohtajakaudella, ja olemme siihen sitoutuneet. Olemme olleet aktiivisesti sitä edistämässä. Viimeksi tämä asia tuli tietysti esille Wto-positiivissa, jonka maatalousministerit omalta osaltaan maanantai-iltana hyväksyivät.

Ed. Rajamäelle haluaisin kommentoida elintarvikevalvonnasta, että meillä ei ole minkäänlaista erilaista käsitystä siitä. Sitä asiaa ovat vain tiedotusvälineet vähän pyöritelleet. Minä olen lähtenyt siitä, että meillä pitää olla kansallinen valvonta, joka vastaa näistä asioista, ja sitä voidaan EU-tasolla koordinoida.

Ed. Ala-Nissilälle lyhyesti: Koko hallitus on ehdottomasti yksituumaisesti 141-tuen takana.

Ed. Forsius: Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisuus ei takaa ruoan turvallisuutta, puhtautta tai eettisyyttä. On tärkeää kehittää luomutuotantoa, sillä luomu on hyväksi kuluttajalle itselleen, ympäristölle ja eläimille.

Suomi kuului 90-luvun alussa luomutuen edelläkävijöihin, mutta on nyt tipahtanut peränpitäjäksi. Syy löytyy kansallisen luomustrategian ja sitä tukevien taloudellisten ohjauskeinojen puutteesta. Vihreänä kateudesta luin äskettäin Ruotsin hallituksen luomutuotteista, jotka tähtäävät vihreään kansankotiin. Ruotsissa luomutuokea saadaankin esimerkiksi myös puutarhatuotteisiin ja kotieläinten hoitoon. Sen sijaan Suomessa luomuviljelypinta-alan lisääminen kolmannekseen ei mahtunut hallitusohjelmaamme. Meiltä puuttuu konkreettisia tavoitteita sisältävä luomustrategia.

MTK:lla ja sen tukijalla keskustalla on merkittävä rooli luomustrategian aikaansaamisessa. Toistaiseksi MTK:n ja keskustan vaateet painottavat tavanomaiseen viljelyyn. MTK on jämähtänyt vanhoihin kuvioihin, ja sen asenteet kaipaavat tuuletusta. Väitän jopa, että MTK toimii omien jäsentensä etua vastaan, kun ei kiivaasti mahdollista suomalaisten luomutuotteiden ryntäystä Euroopan kasvaville luomumarkkinoille. Suomalaisten suurten teurastamojen ja jalostajien kapasiteetti riittäisi tuottamaan Euroopan markkinoille sopivia luomutuotejalosteita, jos yritykset taustajoukkoineen panostaisivat tähän kehitykseen. Tässä MTK:lla olisi tärkeä motivoijan ja painostajan rooli.

Myös maa- ja metsätalousministeriön tulisi panostaa luomutuotannon markkinointiin, tuotekehittelyyn ja tutkimuksen kehittämiseen. Finnfood ei ole siinä onnistunut.

Tuotteiden alkuperä kiinnostaa yhä useampaa ihmistä. Viimeisimmän suomalaisen tutkimuksen mukaan 67 prosenttia ilmoitti haluavansa tietää tuotteen alkuperän. Luomumerkki on turvallisuuden tae, josta kansalaiset ovat valmiita maksamaan. Kansanedustajina velvollisuutemme on ohjata ruoantuotannon kehitystä siihen suuntaan, että näitä tuotteita löytyy kaupan hyllyltä. Leivässä elämä, kuten sanotaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Belgian taannoinen dioksiiniskandaali on ainoastaan jäävuoren huippu. Se on todettu ihan Keski-Euroopassa ja EU:n piirissä yleisesti, ja kun tutkitaan yleensäkin Keski-Euroopassa tuotettua ravintoa, on todettu, että siinä on dioksiinijäämiä. Tämä tapaushan lähti siitä, että eläimille syötettiin käytettyä moottoriöljyä, jossa oli hyvin korkeita dioksiinipitoisuuksia. Tämä myös osoittaa sen eettisen tason, millä tavalla EU:n piirissä tehomataloudessa suhtaudutaan näihin asioihin. Voiton tavoittelu on ensimmäisenä asiana, kaikki muu tulee myöhemmin. Myös eläinten pito on ollut varsin kyseenalaista näissä tehomatalousyksiköissä, sehän tiedetään.

Voi sanoa, että Keski-Eurooppa on hukku-massa jättisikaloiden jätteisiin, ulosteisiin. Tämä on valitettava tosiasia heille. Mutta me EU:n jäsenvaltiona olemme tietysti vastuussa myös siitä politiikasta, mitä EU:ssa tehdään, etenkin puheenjohtajakautena.

Kysyn tässä maatalousministeriltä: Millä tavalla Suomi on edesauttanut luomutuotannon kehittämistä EU-tasolla? Kuten tuli esille, luomutuotanto kyllä on se ainut tie, mitä voidaan edetä suomalaisen maatalouden näkökulmasta, jos ajatellaan työllisyyttä, maaseudun asuttuna pitämistä, hyvää eläinten kohtelua ja hyvää menekkiä näille tuotteille. Siinä on viennille hyvää mahdollisuus, ja haluaisin myös painottaa Wto:ssa Suomen positiota aina niin, että se ottaisi nämä asiat huomioon, kun Suomi siellä esimerkiksi EU:n nujaa käyttää.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Ajankoh-taieskustelu turvallisuudesta ruuasta on erittäin tervetullut. Saastuminen ja vapaa kilpailu ovat luoneet selviä uhkia turvallisen ruuan saannille.

Europarlamenttivaalien heikkoon osanottoon saattoivat vaikuttaa Länsi-Euroopassa juu-

ri vaalien alla ilmi tulleet ruokaskandaalit. On luultavaa, että kun EU ei voi tai ei edes halua kiinnittää huomiota tavallisen kansalaisen kannalta niinkin tärkeään asiaan kuin turvalliseen ravintoon, vaali-into jo tästäkin syystä lienee alentunut.

Suomi ei ole tunnetusti EU:ssa juurikaan ollut päätöksissä poikkeiloin. Toivonkin, että nyt, kun EU tyrmäsi elintarvikkeiden valvontakeskuksen perustamisen, Suomi ainakaan tässä asiassa ei antaisi periksi, vaan nimenomaan vaatisi loppuun asti kansallisen hyvän valvonnan lisäksi koko EU:takin ohjaavan valvontakeskuksen perustamista.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Puhdas, terveellinen ruoka on paras henkivakuutus. Kansalaisilla on oikeus odottaa, että he voivat luottaa siihen, että kaupan olevat elintarvikkeet ovat laadukkaita ja turvallisia.

Monet elintarvikkeiden tuotantoon liittyvät skandaalit eri maissa, joihin on viitattu, ovat saaneet kansalaiset huolestumaan elintarvikkeiden puhtaudesta ja terveellisyydestä myös meillä Suomessa. Ilmi tulleet tapaukset osoittavat, että puutteita on niin valvonnassa kuin lainsäädännössäkin.

Kun Suomi liittyi Euroopan unioniin, silloin rummutettiin, kuinka EU tuo suomalaisille kuluttajille halvempaa ruokaa. Onhan tämä osittain toteutunutkin, mutta samalla maksetaan kallista hintaa siinä, että meille tuodaan ruoka-aineita, jotka eivät täytä niitä vaatimuksia, mitä hyvälle ja terveelliselle ruualle on Suomessa totuttu asettamaan.

On ilahduttavaa, että suomalaiset haluavat asettaa kotimaisen ruuan etusijalle valintatilanteissa. Tämähän on käynyt ilmi monissa haastattelututkimuksissa. Ongelma on siinä, että alkuperämerkinnöissä on jatkuvasti puutteita ja säädösketkään eivät ole kaikilta osin ajan tasalla. Kuluttaja saa liian harvoin tietoa siitä, missä on tuotettu ne elintarvikkeet, joita hän on ostamassa. Siksi alkuperän merkitsemistä on syytä tarkentaa lainsäädännössä ja valvontaa on tehostettava. Myös neuvontaan on panostettava nykyistä enemmän.

Kun haluamme kotimaista ruokaa, meidän on syytä muistaa, että kotimainen ruoka ei synny itsestään. Se on riippuvainen ihmisten työstä. Tärkeää on turvata elintarviketuotannon toimintaedellytykset omissa maassamme ja kohtuullinen toimeentulo niille ihmisille, jotka meille puhtaan ja terveellisen kotimaisen ruuan varmistavat.

Ulkomaankauppaministeri S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kaiken hehkutuksen keskellä haluan todeta, että ensinnäkin ruuan hinta on kyllä kuluttajalle äärimmäisen tärkeä asia.

Mielestäni tärkeitä on se, että kuluttajanakin voi valita, ostaako halvempaa vai kalliimpaa ruokaa. Haluan korostaa sitä, että ruuan kalleus sinänsä ei vielä takaa ruuan turvallisuutta (Ed. Ala-Nissilä: Asuminen täällä kallista on!), vaan se pitää muilla keinoin turvata.

Mitä tulee maataloustuotantoon, niin kyllä minusta luonnollista tämän päivän yhteiskunnassa on se, että maataloudelle täytyy myös asettaa tehokkuuden tavoite. Tuotannon tulee tapahtua tehokkaasti. Se on myös taloudellista toimintaa.

Mutta haluan korostaa sitä, että muun muassa Wto:n neuvotteluissa Suomi korostaa sitä, että pitää nähdä myös maatalouden harjoittamisen muut funktiot eli maaseudun asuttuna pitäminen, myös kauneusarvot jne., ja tietysti ne tulisi pyrkiä ottamaan huomioon siinä yhteydessä, kun tukijärjestelmiä arvioidaan.

Mitä tulee kuluttajaystävällisyyteen, niin suurinta kuluttajaystävällisyyttä on edullinen hinta ja se, että kuluttaja voi valita mahdollisimman monesta vaihtoehdosta ja että kuluttaja tietää, mitä hän ostaa. Tästä syystä merkinnät ovat mielestäni äärimmäisen tärkeitä.

Ed. K a l l i : Arvoisa rouva puhemies! Turvallinen ruoka on varsin laaja yhteistyökysymys koko suomalaisessa elintarvikeklusterissa. Siinä tarvitaan syvää sitoutumista tuottajien, elintarviketoimittajien, kaupan ja myös kuluttajien piirissä. Kaikkien näiden pitää uskoa ja luottaa toinen toisiinsa.

Kuluttajan toivomukset ja mielipiteet tuottajalle ja jalostajalle ovat kaikkein tärkein asia. Kuitenkin ketjussa olevien lenkkien kaikkien ihmisten pitää uskoa ja luottaa, että heistä huolehditaan ja heille kaikille kuuluu se osuus, että he pystyvät tätä työtä tekemään motivoituneina ja sillä tavalla, että he pystyvät parhaaseen. Hallituksen tehtävä osaltaan tietenkin on turvata elementtejä ja luoda yhteistyömahdollisuuksia, jotta tässä asiassa päästään eteenpäin.

Perinteinen tuotanto ja luomutuotanto eivät ole toistensa vastakohtia. Ne ovat nimenomaan täydentäviä elementtejä, ja niitä pitää tuoda markkinoille niin paljon kuin kuluttajat niitä haluavat ja vaativat. Hinta- ja laatusuhde elintarvikkeissa on johtava termi. Totta kai, mitä

parempi tuote, sen parempi hinta siitä pitää saada.

Kaiken kaikkiaan turvallinen ruoka on suomalaisen yhteiskunnan yksi keskeinen kysymys. Se on kunnia-asia ja tämän sukupolven ja myös tämän hallituksen pitää turvata nämä kaikki edellytykset.

Ed. Y l ä - M o n o n e n : Arvoisa puhemies! Todellakin oikeus luotettavaan tietoon ruuan alkuperästä on yhtä tärkeä kuin itse puhdas ruoka. Puhdas vesi on myös kortilla. Turvallista ruokaa syötäväksi pöytään saadaa puhtaista elintarvikkeista ja puhtaasta vedestä.

Luomutuotanto on myötätulessa, ja ongelmia ei ole enää markkinoinnissa vaan tuotteen saatavuudessa. Jos käy niin huonosti, että epäonnistumme tavoitteessamme siten, että geenimuunneltu ja hormoneilla höystetty ruoka josain vaiheessa tulee kauppaamme ja sen valikoimiin, soisi sen löytyvän vain erikoisruokavaliota noudattavien hyllystä. Luomuruoan terveellisyydestä ei ole kattavaa tutkimusaineistoa olemassa, mutta ympäristösyistä luomua voi sydämestään jo tukea. Terveysnäyttöä tulee varmasti.

Huoli lasten terveydestä on minusta oleellista, ja ministeri Biaudet on tähän useissa puheenvuoroissaan kiinnittänyt huomiota ja viitannut. Tänäkin syntyviä lapsia kohtaa moninkertainen myrkyjen ja saasteiden kuorma elämänsä varrella meihin aikuisiin verrattuna. Kiireellisimpänä asiana pidän lasten oikeutta puhtaaseen ruokaan.

Varhaiskasvatuksen, päivähoiton ja koulun vaikutus lastemme ruokatottumuksiin on voimakas. Puhtaan ruoan arvostus voidaan oppia vielä koulussa, jos asiaan kotona ei ole kiinnitetty huomiota.

Elintarvikkeiden kilpailuttamisen ja kireän kuntatalouden myötä kouluruokailukin on karsinut. Halvalla ei saa todella parasta, ja säästöjen vuoksi on pakko turvautua puolivalmisteisiin kouluissa, ja samalla lapsemme syövät muun muassa ulkomaista lihaa, olivat vanhemmat sitten mitä mieltä asiasta tahansa.

Kotimaisen ruokatuoannon selviytymistaiselussa ei ole varaa yhteenkään skandaaliin. Ei riitä, että todetaan asiamme olevan kunnossa. Kiinnittäisin huomiota esimerkiksi eläinlääkintään ja eläinjätettä koskevaan direktiiviin ja sen suomalaisen tulkintaan. Mielenkiinnosta kysyisin ministeri Hemilältä: Onko Suomen tulkinta eläinjätettä koskevasta direktiivistä EU-kannan mukainen esimerkiksi antibioottimaidon osalta?

Ed. Wallin: Arvoisa rouva puhemies! Viimeisen vuoden aikana ovat lukuisat ruokaskandaalit herättäneet aiheellista levottomuutta suomalaistenkin kuluttajien keskuudessa. 7.6.1999 teki Elintarvikevirasto kieltopäätöksen koskien muun muassa belgialaista alkuperää olevia sika-, nauta- ja maitotuotteita. Tämä päätös oli seurausta unionin komission tekemälle päätökselle. Päätös velvoittaa sekä Belgian että muiden jäsenmaiden viranomaisia ryhtymään toimenpiteisiin saastuneiden elintarvikkeiden poistamiseksi markkinoilta. Kiellon taustalla oli, että dioksiinin saastuttamaa rehua oli käytetty belgialaisilla tiloilla. Lisäksi viimeisimpänä vedettiin myynnistä kiinalaiset soijakastikkeet, jotka muodostavat ei-toivottuja orgaanisia klooriyhdisteitä, jotka ovat syöpävaarallisia aineita. Nämä uutiset ovat lisänneet kuluttajan epäluuloa erityisesti ulkolaisia tuotteita kohtaan.

Turvallisen ruoan saatavuuden varmistamiseksi on yhtenä keinona pidettävä huolta, että elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskevaa lainsäädäntöä pidetään ajan tasalla. Nykyisellään elintarvikkeita ja niiden valvontaa säädelään monella eri lailla, asetuksella ja maa- ja metsätalousministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksellä.

Elintarvikeviraston ja kunnallisten terveystarkastajien asema on tulevaisuudessaakin turvattava. Ei pidä kuitenkaan unohtaa kauppaa ja yrityksiä. Myös yritysten oma valvonta on tehokas ja yksinkertainen keino varmistaa elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu. Yritysten olisi laadittava omavalvontasuunnitelma, jossa määritellään muun muassa toiminnan ja toimintojen riskikohdat, joissa voi esiintyä hygieenisistä tai muita vaaratilanteita, ja menetelmät, joiden avulla valvotaan tehokkaasti ja yksinkertaisesti vaaratilanteita.

Kuluttajan kannalta on erityisen tärkeää ruoan alkuperä hänen tehdessään ostopäätöstään. Suomalaiset, niin kuin muutkin eurooppalaiset kuluttajat, haluavat ostaa kotimaisia tuotteita.

Ed. Sarkomaa: Arvoisa rouva puhemies! Suomessa on totuttu siihen, että elintarvikkeet ovat puhtaita ja valvonta korkeatasoista. Tästä on jatkossakin pidettävä kiinni. On hyvä, että maassamme on nyt sitouduttu koko elintarvike-sektorin kattavaan, ensi vuosituhannele jatkuvan laatutyöhön alkaen yksittäisistä maataloista aina kuluttajalle asti.

EU-kansalaisten ruokavalintoja selvittäessä tärkeimmäksi ruoan valintaperusteeksi nousevat

ruoan laatu ja puhtaus. Suomessa painoa laite-taan lisäksi ruoan terveellisuuteen muita EU-maita enemmän. Ympäristöarvot ovat yhä useamman suomalaisen mielessä. Selvitykset osoittavat, että kuluttajat pitävät ensiarvoisen tärkeänä turvallisen ruoan saatavuuden varmistamista.

Kuluttajan näkökulma onkin hyvin tärkeä puhuttaessa ruoan laadusta. Kuluttajan on pystyttävä tarkastamaan ruoan alkuperä, ruoan koostumus ja tuotantotavat. Mikäli kuluttaja haluaa valita luomua, lähellä tuotettua kotimaista tai jotakin muuta ympäristöystävällistä, hänellä tulee jatkossakin siihen olla mahdollisuus.

Suomalaisen ruokatuotannon kannalta on erittäin hyvä, että kuluttajan ostopäätöksissä tärkeitä asioita ovat ruoan puhtaus, turvallisuus sekä kotimaisuus. Suomessa täytyy jatkossakin säilyttää edellytykset tuottaa kuluttajien haluja tuotteita. Suomen elintarvikkeiden puhtaus on Suomelle kilpailuetu niin Euroopan kuin maailmankin mittakaavassa.

Arvoisa rouva puhemies! Lasten oikeus puhtaaseen ruokaan on ensisijaisen tärkeä. Mielestäni erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ruokailuun ja heidän ruokansa puhtauteen ja turvallisuuteen. Kaikessa päätöksenteossa täytyy ottaa huomioon terveystieteelliset ja ennaltaehkäisy, niin puhuttaessa myös lapsista ja ruuasta. Lapset ovat erityisen herkkiä erilaisille ruoan epäpuhtauksille ja esimerkiksi lisäaineille. Nykyisin lapset kärsivät yhä enemmän erilaisista ruoka-aineallergioista ja yliherkkyyksistä. Jo tästäkin syystä ruoan luotettavan laadunvalvonnan ja tärkeimpien pakkausmerkintöjen kehittäminen on välttämätöntä.

Ed. Takkula merkitään läsnä olevaksi.

Maa- ja metsätalousministeri Hemilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Lyhyesti kahdesta asiasta.

Ensin tässä aika moni edustaja on kiinnittänyt huomiota luomutuotantoon. Haluaisin sen osalta oikaista täällä esitettyjä kommentteja. Ensimmäkin Suomi on tällä hetkellä yhteisön jäsenmaista selkeästi toinen, kakkossijalla. Itävalta on meidän edellämme, mutta Suomi on edistynyt luomutuotannossa erittäin hyvin. Meidän ongelmamme on tällä hetkellä siinä, että tuotantoa meillä on, noin 6 prosenttia peltoalasta on luomutuotannossa, mutta kulutuksesta kotimaisia tuotteita on vain noin prosentti. Toinen prosent-

tiyksikkö tulee luomutuotteita sitten kyllä ulkoa, mutta kotimainen luomutuotanto ei ole löytänyt markkinoita.

Sitten edustajille Wallin ja Sarkomaa haluaisin vain todeta lyhyesti, että kotimaisen elintarvikevalvonnan keskushallinnon osalta on päätetty hankkeesta, jossa meidän keskushallintomme valvontaviranomaiset koetetaan panna yhteen.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! EU-jäsenyyden myötä on luovuttu rajoilla tapahtuvasta elintarvikevalvonnasta vapaan kaupan nimissä. Valvontavastuu on siirretty tuottajille itselleen ja muun muassa kuntien elintarvikevirastoille. Viime vuosien tapahtumat kertovat, mitä vaaroja vapaan kaupan ihannointiin sisältyy. Kun tullivalvonta EU-ajan sisällä on lähes olematon, hämäräbisneksellä on paljon uusia toimintamahdollisuuksia. Keskustelut hormonilihasta ja geenimanipuloinnista sekä viime vuosien skandaalit hulluista lehmistä dioksiinikanoihin osoittavat, että suuren rahan ahneus johtaa helposti riskien vähättelyyn ja toisinaan jopa elintarvikkeiden pilaamiseen.

Yhteiskunnan valvontaa ja tiukkoja normeja tarvitaan. Ei voida luottaa siihen, että suuret yritykset täysin vapaaehtoisesti tuottaisivat mahdollisimman puhdasta ja turvallista ruokaa. Suomessa emme ole vielä niin pitkällä tehomaataloudessa kuin keskeiset EU-maat tai esimerkiksi Yhdysvallat. Nojautumalla kotimaiseen maatalouteen ja elintarviketuotantoon meillä on mahdollisuuksia välttää niitä riskejä, jotka pitkälle kemiallistetusta, biotekniikkaa soveltavasta elintarviketuotannosta syntyvät. Näin turvaamme myös työpaikkoja ja alueellista tasapainoa maassamme.

Miten aiotaan turvata, että myös ravintolassa asiakas tietää, minkämaalaisista elintarvikkeista ruoka on valmistettu? Ennen kuin Suomi oli EU-maa, meillä olivat makeisten ja virvoitusjuomien keinovärit, atsovärit, kiellettyjä, mutta kun Suomi liittyi EU:hun, nämä tulivat sallituksi. Eivätkö ne EU:ssa enää olekaan allergiaa aiheuttavia aineita?

Ed. S e i v ä s t ö : Arvoisa puhemies! Jokapäiväinen leipä ja sen saatavuus tulevat hyvin lähelle meitä jokaista, mutta onneksi emme joudu nyt puhumaan ruoan puutteesta, vaan sen laadusta, joskin tässäkin yhteydessä on tämän salin taas hyvä muistaa se todellisuus, että maassamme on runsaasti niin sanottuja leipäjonoja.

Yhdessä on huolehdittava, niin kuin olemme

jo kuulleet, puhtaiden elintarvikkeiden tuotantopohjan säilymisestä. Tämä edellyttää niin kansallisia toimenpiteitä kuin unioninkin ymmärtämystä maamme poikkeuksellisia olosuhteita kohtaan. Ilman omien tuottajiemme tulevaisuudenuskoa ruokapöytäamme uhkaa kilpailuton tila ja ulkomaisten tuottajien yksin määräämät hinnat.

Turvallisuus ja terveellisyys ovat niitä ominaisuuksia, joista sekä kuluttaja että elintarvikeketju hyötyvät. Unionin tasolla ja kansallisesti joustavasti valvoen tulee taata ruoan puhtaus tulevaisuudessakin. Kysyä sopiikin, suuntautuuko unionin valvova katse tällä hetkellä oikeaan suuntaan. Kuluttajalla on oikeus tietää tuotteen alkuperä niin kotikaupassa kuin myös syödessään ravintolassa tai laivalla. Eihän kotimainen naudanlihatuotantokaan takaa kuin 75 prosentin omavaraisuuden.

Vaikka luonnonolosuhteet ovatkin meillä sangen ankarat, niiden valoisana puolena voimme nähdä keskieurooppalaista tasoa selvästi alemmat torjunta-ainepitoisuudet Suomessa tuotetuissa elintarvikkeissa. Tämä on kotimainen ruokavaltti niin kotikentällä kuin vientimarkkinoillakin.

Ed. P i h a : Arvoisa puhemies! Turvallisen ruoan saatavuus on globaali kysymys, jossa toimenpiteet ja vaatimukset on suunnattava vähän omaa napaa pidemmälle, vaikka omaakin napaa tulisi tarkastella kriittisesti. EU:ssa Suomella on oltava tiukka rooli niin EU:n sisällä kuin Wto-neuvotteluissa turvallisen ruoan tavoiteasetannassa. Tähän kuuluu koko tuotantoketju, sen avoimuus, valvonta, suhtautuminen geenimuunneltuihin tuotteisiin ja hormoneihin sekä muiden eettisten ja ympäristöllisten näkökohtien huomiointi.

Eurooppalainen keskustelu on ollut asiasta vilkasta, valitettavasti toimenpiteet vain usein jälkijättöisiä. EU:n piirissä onkin ehdotettu nyt erillisen elintarvikevalvontaa ohjaavan viranomaisen perustamista. Tällainen yhteiset pelisäännöt ja normiston luova toimielin ehkä tarvitaan, mutta silti valvonta jää kasallisvaltioille.

EU:n uusi terveys- ja kuluttajansuoja-asioista vastaava komissaari on luvannut ottaa ruoan turvallisuuden pääprioriteetikseen kaudellaan. Hän aikoo myös tuottaa Valkoisen kirjan, joka käsittelee erityisesti elintarvikevalvonnan aukkojen tukkimista ja yleensä turvallisen ruoan saatavuuden varmistamista. Suomen hallituksen ja eduskunnan tulee tukea komissaarin linjaa.

Turvalliseen ruokaan liittyy myös muita eettisiä kysymyksiä koko ruokaketjun osalta. Esimerkiksi elävien eläinten pitkät, maasta toiseen suunnatut kuljetukset ja niiden vientituet EU:n alueella edustavat kyseenalaista eettistä pohjaa. Siksi Suomen hallituksen tulisiikin toimia kyseisten tukien poistamiseksi.

Suomen ja EU:n linjan tulee perustua ruoan turvallisuuden takaamiseen, mutta ei perustetomaan protektionismiin. Ei suomalaista maataloutta voi pitää parempana vain siksi, että se on suomalaista, eikä rajasuojan avulla enää pidetä elintarvikkeiden hintoja korkealla. Kuluttajien vaatimuksesta turvallisesta ruoasta ja sen saatavuudesta ei pidä tehdä uutta lypsylehmää peloteltutaktiikalla. Meillä on oikeus tietää koko ketjun osalta, mistä ruoka on valmistettu, onko valmistukseen käytetty geenimanipuloituja osia ja mikä on tuotteen alkuperä. Kuluttajille tuleekin antaa lainsäädännöllä hyvät työkalut tehdä itse valintoja.

Arvoisa puhemies! Vielä se oma napa. Vuosikausia on arvosteltu suomalaisen elintarvikevalvonnan hajanaisuutta. Nyt hallituksen ohjelmassa on otettu tehtäväksi valvontaa ja tarkastusta koskevan valtionhallinnon selkeyttäminen. Kunnilla on oma velvoite hoitaa elintarvikevalvontaa. Olisikin hyvä, että ne päättäjät, jotka tästäkin salista vastaavat myös kuntansa asioista, ottaisivat itse jämerämmän otteen turvallisen ruoan saatavuuden turvaamiseksi.

Ed. Ryyrynen: Arvoisa puhemies! Suomessa on nyt EU:n puheenjohtajamaana suuri mahdollisuus ja samalla suuri vastuu edustaa ja edistää eurooppalaisten kuluttajien vaatimaa ruokaturvallisuutta sekä ekologisesti ja eettisesti kestävää tuotantoa. Tärkein ja samalla vaativin vaikuttamisen paikka on Wto:n neuvottelut ja nyt niihin valmistautuminen. Jos näissä neuvotteluissa epäonnistutaan, mahdollisuudet laatu- ja turvallisuuden valvomiseen heikkenevät oleellisesti. EU:n maatalousministerineuvoston asettamista tavoitteista on pidettävä tiukasti kiinni, kun varsinaiset neuvottelut käydään. Ministeri Sasi, toivon todella, että tämä tarkoittaa myös käytännössä sitä, että maataloutta on voitava harjoittaa myös epäsuotuisilla alueilla.

Kaupan vapaus ei saa olla turvallisuutta tärkeämpää, eikä hintoja saa polkea laadun kustannuksella. Sama koskee EU:n omia sisämarkkinoita. Hintakilpailun tie on merkinnyt riskien kasvamista kohtalokkaine seurauksineen. EU:ssa on korkea aika tehdä tilanteesta johto-

päätökset. Elintarvikkeiden alalla kestävä kehitys edellyttää lähituotannon palauttamista arvoonsa. Toki yhtenäisempää ja tehokkaampaa lainsäädäntöä tarvitaan esimerkiksi nyt viimeinkin valmisteltavan elintarvikedirektiivin muodossa, mutta keskitetty valvonta ei koskaan riitä takaamaan turvallisuutta vapaan kilpailun markkinoilla. Tehokkainta on oma valvonta ja laiminlyöntien ankara sanktiointi. Pakolliset ja luotettavat alkuperämerkinnät ovat erittäin tärkeä väline kuluttajan valintaoikeuden turvaamiseksi.

Elintarviketaloudessa pitkälle viety kansainvälinen työnjako ei yksinkertaisesti voi toimia, jos laadulle halutaan antaa arvoa, sillä pitkät kuljetukset ja valvonnan ongelmat tekevät ketjuun kohtalokkaita aukkoja. Siksi peruselintarvikkeiden tuotannon on oltava juuri lähituotantoa pellolta pöytään. Oman ruokatuotannon säilyttäminen ja sen kannattavuuden turvaaminen on nähtävä kansalaisten perusoikeutena.

Ed. Nordman: Arvoisa puhemies, värderade talman! En livsmedelsproduktion byggd på familj jordbruk och en livsmedelsförädling möjligast nära konsumenterna är den bästa garantin för att konsumenternas krav kan uppfyllas. Kraven kan sammanfattas i följande huvudpunkter: kännedom om livsmedlens ursprung, etiskt hållbara produktionsmetoder och vilja att hålla landsbygden levande.

För att förbättra konsumenternas valmöjligheter och produktinformationen är det viktigt att ursprungsmärkningen utvecklas. I Finland har vi bl.a. ursprungsmärket "Hyvää Suomesta-Gott från Finland" som tagits mycket väl emot. Ideal vore att konsumenten kunde spåra produkterna ända till gården. Alla sätt som ökar kännedomen om hur vårt dagliga bröd kommer till ökar växelverkan mellan konsumenter och producenter på ett positivt sätt.

Euroopan on huolehdittava alkavissa Wto-neuvotteluissa siitä, että elintarviketeollisuutta koskevat asiat ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin puhtaasti maailmankauppapoliittiset näkökohdat. Eettisten kysymysten, kuten hormonien käytön kotieläintuotannossa, kasvien ja eläinten geenien muuntelun ja erilaisten eläin- ja kasvitautien leviämisen estämisen, pitää olla aiempaa tärkeämmällä sijalla.

Viime aikojen skandaalit osoittavat elintarvike- ja rehuvalvonnassa olevan vakavia puutteita. Toimenpiteiden tilanteen korjaamiseksi tulee pe-

rustua tieteellisiin lausuntoihin sekä riskianalyyseihin, ja ne on toteutettava määrätietoisesti. Tällä hetkellä EU:n piirissä on suuria vaihteluita säännösten noudattamisessa. EU:n säännöksiä tiukempien kansallisten suojeluohjelmien laatimisen pitää olla mahdollista. Suomen pitkälti taudista vapaata tilannetta ei voida mitata rahassa. Esimerkiksi viittaamalla Suomen hyvään salmonellatilanteeseen EU:n komissio onkin jo hyväksynyt kansallisen salmonellaa koskevan suojeluohjelman.

Värderade talman! Livsmedelsövervakningen bör få en så självständig och stark ställning som möjligt. Kännetecknande för den senaste tidens livsmedelskriser i Europa är trögheten i beslutsfattandet. Beslutsfattandet i krissituationer bör därför ses över. Det här ställer krav på ett effektivt europeiskt samarbete. Vidare bör man grundligt analysera svagheterna i de olika EU-ländernas livsmedelstillsyn. Grunden för en riskfri mat utgörs av tillgången till en egen, omfattande och livskraftig produktion av kött, spannmål, mjölk och trädgårdsprodukter. Det här förutsätter i sin tur att lönsamhetsvillkoren är sådana att utövarna kan få sin utkomst av sin näring.

Ed. Mölsä: Arvoisa puhemies! Tuottajien ja kuluttajien saumaton yhteistyö on avainasemassa, kun keskustelemme elintarvikkeiden turvallisuudesta. Kuluttajan on voitava olla varma ostamiensa tuotteiden laadusta ja puhtaudesta, mihin liittyvät entistä tärkeämpiä myös ympäristökysymykset ja eläinten hyvinvointi.

Luxemburgin huippukokouksessa määriteltiin, että maataloutta on voitava harjoittaa koko EU:n alueella. Yhdysvaltojen maatalousajattelu, joka meitä on vastassa Wto-neuvotteluissa, tuo kuitenkin tullessaan koko- ja tehokkuusvaatimuksen ja sen myötä myös valtavat riskit. Kun elintarvikkeita on tuotettava aina vain tehokkaammin ja halvemmalla, ajautuu koko tuotantoketju entistä ahtaammalle. Näin syntyvät ne skandaalit, joihin täällä on viitattu. Aivan käsitettämättömä on, että halvempien raaka-aineiden toivossa on alettu käyttää eläinten rehuna niin viemäri- kuin myös elintarviketeollisuuden jätteitä.

Marraskuussa alkavia Wto-neuvotteluja varaten meidän on vaikutettava EU:n kannanmuodostukseen niin, että voimme tuottaa ruokamme edelleen perheviljelmäpohjalta. Tässä yhteydessä haluan antaa tunnustuksen ministeri Hemilälle siitä, kun hän esitteli EU:n neuvottelutavoitteet

ja totesi: ”Eurooppalainen viljelijä on taitava ja tehokas yrittäjä ja ruokaketjun ensimmäinen lenkki, mutta on myös maaseutuyhteisön aktiivinen jäsen ja välttämätön osa maatalouden peruskudosta. Hänellä on vastuuntuntoa ympäristöstä, eläinten hyvinvoinnista ja muusta yhteiskunnasta.”

Arvoisa puhemies! Lopuksi toteaisin, että suomalaisen maatalouden kannalta tulevaisuudessa avainkysymys on artikla 141. Vaikka ministeri Hemilä totesi, että koko hallitus on sen takana, niin hallituksen ulkopuolelta näyttää siltä, että ainakin toivoisi, että muu hallitus tukisi enemmän ministeri Hemilän ajamaa asiaa.

Ed. Vahasaalo: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen epäili aloitteessaan, että ruoan alkuperäismerkinnät ja niiden valvonta eivät olisi kunnossa. Suurelta osin valvonta varmasti toimii, mutta luontoistuotteina myytävien ravintoja yrittäjävalmistajien kohdalla epäilyyn on aihetta.

Luontoistuotteet luokitellaan elintarvikkeiksi. Luontoistuotteiden kuluttajansuojaa ei täysin toteudu nykyisen elintarvikelainsäädännön sisällä. Luontoistuotteille on luotava omat laatu-kriteerinsä ja valvontajärjestelmänsä, koska nykykäytännössä kuluttaja on täysin maahan-tuojan ja jälleenmyyjän armoilla. Luontoistuotteiden tuoteselosteet eivät ole ajan tasalla, ja niiden käytöstä luoduilla mielikuvilla ihmisiä harhautetaan ostamaan ”puhtaita ja turvallisia tuotteita luonnosta”, vaikka suuri osa on ainakin osittain synteettisesti valmistettuja ja joidenkin valmistuksessa on käytetty ihmisille myrkyllisiä aineita.

Tänä päivänä elintarvikeraaka-aineet ovat hyvin pitkälle jalostettuja. Näistä elintarviketeollisuus tekee eineksiä makkarasta kaalilaatikoon. Suuri osa väestöstä syö valmisruokaa päivittäin. Valmisruoka tehdään monesta eri raaka-aineesta ja sekaisin sotketaan kotimaisia ja ulkomaisia raaka-aineita. Mikä on kotimaisuusasteen raja? Entä millainen ruoka on turvallista?

Suomalaiset syövät liikaa suolaa ja kärsivät ylipaino-ongelmista, on erilaisia allergioita ja erityisruokavaliotia, joissa raaka-aineiden on oltava laadukkaita ja turvallisia.

Elintarvikkeiden puhtauteen ja turvallisuuteen vaikuttavat myös tuotantoympäristö, ravintoketjussa mukana kulkeutuvat lääkejäämät ja säilytys. Marinointi ja maustaminen lisäävät säilytysaikoja, mutta tuoreuden kustannuksella. Tähän pitäisi mielestäni kiinnittää erityisesti lihatuotteiden kohdalla suurempaa huomiota.

Ed. Haatainen: Arvoisa puhemies! Euroopan unionin jäsenmaissa, kuten täälläkin, on ryhdytty etsimään keinoja elintarviketurvallisuuden parantamiseksi.

Kuten ministeri Sasi totesi, komission puheenjohtaja Prodi ja myös Ranskan presidentti Chirac esittivät yhdeksi keinoksi uuden, elintarviketasioihin keskittyvän erillisviraston perustamista. Suomen pitäisikin nyt olla puheenjohtajamaana aktiivinen ja tarjoutua sijoittamaan virasto esimerkiksi Helsinkiin vaikkapa Viikin biokeskukseen yhteyteen.

Juuri nyt on aika käyttää puheenjohtajuuttamme ja viedä asiaa voimakkaasti eteenpäin. Meidän tulee vaatia uutta keskusvirastoa Suomeen. Suomessa ei ole vielä yhtään unionin keskusvirastoa, vaikka ainakin yksi sellainen on perinteisesti jokaiseen jäsenvaltioon sijoitettu.

Elintarvikkeiden alkuperän ja alkuperämaan ilmoittaminen on myös tärkeää. Kansainvälinen elintarvikkekauppa ei saa aiheuttaa haittaa kuluttajien terveydelle. Siksi alkuperän ilmoittaminen ei voi olla kaupan este, ja näin ollen eurooppalaiseen lainsäädäntöön on saatava kaikkia elintarvikkeita koskeva pakollinen alkuperämerkintä.

Elintarvikkeiden turvallisuuden perustana on oltava tarkoituksenmukainen lainsäädäntö ja sen tinkimätön noudattaminen elintarviketieteen kaikissa osissa. Valvonnan resurssit on suunnattava myös oikein, ja valvontaa on tiivistettävä ja tehostettava, kuten hallitusohjelmassa suunnitellaan. Valvonnan johtavana ohjenuorana on oltava terveystieteiden, nimenomaan terveystieteiden minimointi.

Ed. M. Sali: Arvoisa rouva puhemies! Keskieurooppalainen maatalous- ja puutarhamaa on pahoin saastunut. Siellä raskasmetallit ja kasvitaudit jylläävät ja näin ollen eivät luo turvallista kasvualustaa puhtaille, turvallisille elintarvikkeille.

Avoin markkinatalous ei turvaa kannattavuutta alkutuotannossa. Meneillään olevat WTO-neuvottelut osaltaan luovat paineita edelleen maataloustuotteiden hintojen laskuun.

Suomalainen kuluttaja haluaa puhdasta turvallista ruokaa, jota EU-tasolla voidaan tuottaa vain Suomessa. Tuottajien saama hinta on samaa tasoa tai alempi kuin sisämarkkinoilla. Jalostava teollisuus ja kauppa osaltaan voivat olla tuottavuustalkoissa. Suomalaisen alkutuotannon turvaksi on EU:n kanssa neuvoteltu kansallinen tukijärjestelmä. Tukea on tosin vastoin sopimusta leikattu, mutta kuitenkin se on osaltaan

mahdollistanut nykymuotoisen elintarviketuotannon.

Elintarvikkeiden laatu on Euroopan alueella usein kyseenalaista. Tuontieristä, vihanneksista ja hedelmistä, Tullilaboratorion ja muiden tutkimusten otantojen mukaan lähes 10 prosenttia on aika ajoin vähittäiskauppaan ja kuluttajille kelpaamattomia. Tästä voi päätellä, että Suomen on edelleen kehitettävä omaa elintarviketurvallisuutta ja toisaalta pitää edellyttää myös unionissa entistä tiukempaa valvontaa. Elintarvikkeiden alkuperämerkinnät ovat Suomessa aika hyvällä tasolla, ja varsinkin, kun voidaan käyttää uutta teknologiaa edelleen hyväksi, voidaan myös turvata kuluttajien etuja. Tästä esimerkkinä viime aikoina kehitetty Internet-järjestelmä.

Ulkomaankauppaministeri Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että oikeastaan kaikissa Euroopan unionin jäsenmaissa käydään saman tyyppistä keskustelua. Jokaisessa maassa väitetään, että vain oma ruokatuotanto on täysin turvallista. Mielenkiintoista on todeta se, että Ranskassa varmaan tunteet ovat tässä suhteessa kaikkein voimakkaimmat. Ranskalaiset ovat ehdottomasti sitä mieltä, että vain Ranskassa ja ranskalaisessa maaperässä tuotettu ravinto on terveellistä ja muualta tuotu ruoka on vaarallista. Koko tämä keskustelu täysin selvästi osoittaa sen, että tarvitsemme täysin selkeät kansainväliset säännöt, joitten puitteissa toimia, niin että toimitaan objektiivisin perustein.

Kun täällä on väitetty, että Suomeen tuodaan vaarallista ulkomaista ruokaa, niin kyllä totuus on, että ruokakontrollimme terveystarkastukset kohdistuvat myös tuontiruokaan ja kyllä me valvomme tuontiruokaa ja pidämme huolta siitä, että Suomeen ei vaarallista ruokaa lähtökohtaisesti tuoda.

Kun meille on tärkeä asia se, että ruokaturvallisuutta edistetään, niin tästä syystä Euroopan unionissa on kaksi hanketta liikkeellä. Komissaari Liikanen viime perjantaina juuri julkisti ajatuksen siitä, että meillä olisi yhtenäinen elintarviketurvallisuutta koskeva direktiivi, jolla pidettäisiin huolta siitä, että unioni voisi mahdollisimman nopeasti puuttua tilanteisiin. Toinen on aloite koskien elintarviketurvillisuutta, ja tältä osinhan Suomi on ollut hyvin aktiivinen. Pääministeri Lipponen on ollut yhteydessä komission puheenjohtajaan Prodiin ja myös itse olen ollut aktiivisesti maatalousministeriin, että tämä asia pyritään viemään nopeasti eteenpäin.

Puhemies: Otetaan lyhyt vastauspuheen-
vuorokierros: edustajat Pekkarinen, Kalli, Mau-
ri Salo, Seivästö ja Haatainen. Käyttäkää puoli
minuuttia, jos mahdollista!

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ministeri sanoo, että ulko-
maisen tuonnin valvonta on kunnossa. Onko ai-
van näin, koska paikallistasolla, jonne valvonta
on siirtynyt, resursseja on vähennetty? Toisek-
seen, ehkä jotain kertoo sekin, että kuluttajajär-
jestön tekemän tutkimuksen mukaan suomalaiset
kokevat, että yksi kielteisimmistä puolista,
mitä EU:n jäsenyyteen liittyy, on nimenomaan
se, että valvonta, nimenomaan elintarvikkeitten
valvonta, on heikentynyt. Onko kansalaisilla
vain sellainen tunne, vai onko tämän tunteen
takana jotain faktoja?

Ed. Kalli (vastauspuheenvuoro): Rouva
puhemies! Ministeri Sasi on siinä oikeassa, että
emme voi estää ulkomaisen elintarvikkeen pää-
syä Suomeen. Mutta sen me voimme varmistaa,
että suomalaisen kuluttajan, kun hän menee
kauppaan, pitäisi tietää, kun hän tekee oman
ostopäätöksensä, ostaako hän kotimaista vai os-
taako hän jotain muuta. Tämä odotus ja velvoite
varmistaa sen, että meilläkin kansallinen itsetun-
to sillä tavalla voi pitää yllä sitä, että kotimainen
on vähintäänkin yhtä hyvä kuin jossakin muual-
la tuotettu.

Ed. M. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
rouva puhemies! EU ei ole kyennyt turvaamaan
ja luomaan kuluttajille turvallisuuden tunnetta
elintarvikkeiden turvallisuuden osalta. Tästä
osoituksena on se, että jatkuvasti nousee esiin ei
nyt tuoteväärännöksiä mutta vääriä todistuksia
kuitenkin. Esimerkiksi salmonellatodistuksia on
aivan perusteettomasti kirjoitettu lihaeriin, ja
tämä on muuta kuin kuluttajien luottamusta he-
rättävää. Jos ja kun unionin alueella käydään
kansallisesti keskustelua kussakin jäsenmaassa,
eikö olisi perusteltua, että luodaan unionille ho-
risontaalinen valvontajärjestelmä ja pidetään
kuitenkin kansallisesti huolta niistä rajoista, mitä
kansallisesti halutaan?

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Ministeri Sasi, viittasitte Rans-
kaan ja ranskalaisiin elintarvikkeisiin. Olisin
odottanut ministereiltä jonkinlaista kannanot-
toa tähän Ranskan viemärijätteestä tehtyyn re-
huun ja sen turvallisuuteen ja sen rehun mahdol-

liseen ajautumiseen muille markkinoille ja Suo-
meen, koska en näe ainakaan henkilökohtaisesti
sitä kovin turvalliseksi. Samoin nämä dioksiinit
ovat hyvin syöpää aiheuttavia aineita. Toivoisin,
että ministerit voisivat vielä tätä asiaa jonkin
verran kommentoida.

Ed. Haatainen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Kotimaisuus ei takaa todella-
kaan turvallisuutta. Viime keväänä luimme kah-
desta vain välityksellä levinneestä listeriaepide-
miasta. Silloinhan viisi ihmistä menehtyi ja kym-
menet sairastuivat. Nämä tapahtuivat koulujen
ja sairaaloiden ruokailujen yhteydessä. Kysyisin:
Aiotaanko elintarvikevalvontaa keskittää, yh-
distää sillä tavalla, että valvonta keskitettäisiin
enemmän terveydenhuollon viranomaisten alai-
suuteen, jolloin toteutuisi sama suuntaus, johon
on myös EU:ssa menty, että elintarvikevalvon-
nasta vastaavat lähinnä terveysviranomaiset.

Ulkomaankauppaministeri Sasi (vastauspu-
heenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ensinnä-
kin todeta, että meidän näkemyksemme on se,
että unionisäännökset ovat sinänsä periaatteessa
kohdallaan. Tähänkään mennessä käydyssä kes-
kustelussa ei ole voitu todeta, että niissä olisi
sinänsä olemassa puutteita, joskin niitä voidaan
kyllä kehittää. Mielestäni ei ole tarkoituksenmu-
kaista perustaa joku valvontavirasto Brysseliin ja
toimimaan Brysselistä käsin. Kyllä valvonnan
täytyy olla kansallista. Se on ainoa tapa tehok-
kaasti hoitaa valvonta.

Mitä tulee resursseihin, niin tietysti kunnat
meillä tällä hetkellä päättävät resursseista. Tie-
tysti tältä osin täytyy vedota kunnallisiin päättä-
jiin, että resursseja olisi riittävästi käytettävissä,
hintavalvonta voi olla riittävän tehokasta.

Mikä on keskeinen kysymys, on alkuperäky-
symys. Olen vakaasti henkilökohtaisesti sitä
mieltä, että merkintäjärjestelmää pitäisi pyrkiä
kehittämään ja sitä pitäisi pyrkiä käyttämään.
Ruoassa on muihin tuotteisiin verrattuna se omi-
naisuus, että ruoasta tulee kuitenkin osa meidän
kehoamme syöminen kautta, ja siitä syystä sillä
on intiimimpi suhde jokaiseen ihmiseen. Siitä
syystä koko ruokaketjun tunteminen, alkuperän
tunteminen, mielestäni on perusteltua, ja tästä
syystä merkinnän toteuttaminen on mielestäni
erittäin hyvä ratkaisu.

Ed. Hysäälä: Arvoisa rouva puhemies!
Suomen-mallissa elintarvikeketju maatalous-
tuottajista kuluttajiin toimii yhdessä. Mielestäni

tämä lisää tuotantoketjun läpinäkyvyyttä ja se lisää myös luottamusta ketjun eri osapuolten välillä. Tähän on kiinnitetty erityistä huomiota meillä Varsinais-Suomessa, jossa elintarviketeollisuus on hyvin vahva työllistäjä. Elintarvikkeiden jatkojalostus — meillä on nähty — on tulevaisuudenala, ja sen ympärille olemme rakentaneet voimakasta tuotekehittelyä ja koulutusta.

Mainittakoon tässä yhteydessä terveyttä edistävät tuotteet, jotka ovat oman maakuntani innovaatioita, ksylitoli ja Benecol, ja nämä ovat hyvin tärkeitä sekä kansanterveydelle että myös kansantaloudelle. Etenkin, kun väestö vanhenee, varmasti tarvitsemme lisääkin tällaisia innovaatioita, ja uusien tuotteiden markkinoinnin ja valmistaminen myös tässä mielessä kotimaanmarkkinoille kannattaa, ja tietenkin nyt nämä kansainväliset haasteet on otettava vastaan.

Meillä Varsinais-Suomessa elintarviketeollisuus on alun perin kehittynyt hyvin vahvan maataloustuotantoalueen sisällä ja sen alkuperäisenä tarkoituksena on nimenomaan ollut, että lähialueilta saatavien maataloustuotteiden alkutuotannon jatkojalostus olisi maakunnassamme mahdollista. Olemme myös pystyneet kehittämään sitä viime aikoina hyvin markkinalähtöisesti, jolloin jalostusketjun lopputulema on hyvin sopiva kuluttajille, suurkeittiöille jne. Nämä ovat hyvin tärkeitä asioita. Myös tässä meillä ovat lähteneet yliopistot liikkeelle. Eihän voi olettaa, että elintarviketeollisuudella on kaikkia mahdollisuuksia, resursseja tutkimus- ja kehitystoimintaan ja tällaisiin laatuksymyksiin. Nostan hatua Åbo Akademille ja Turun yliopistolle, jotka ovat ennakkoluulottomasti lähteneet mukaan esimerkiksi BioCityssä olevaan toimintaan.

Ed. J u r o l a : Arvoisa puhemies! Tunnustan itseni aikamoiseksi noviisiksi tässä maatalous- ja elintarvikealan tietämyksessä, mutta kun minulla on ollut nyt mahdollisuus valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa saada informaatiota muun muassa suomalaisesta mallista, elintarviketeollisuuden ketjuuntumisesta, siihen liittyvästä laatuprojektista ja jokaisen elintarviketietoketjun osan sitouttamisesta laadun parantamiseen, olen ollut tästä projektista varsin vaikuttunut. Katson, että tässä mallissa varmasti olemme menossa ihan maailman huipulle. Minun näkemykseni on kyllä se, että suomalainen turvallinen ruoka tulee jatkossa olemaan aikamoinen suomalaisen yhteiskunnan vahvuus ja valtti, jos me siihen pyrimme. Mutta samalla on muistettava, ettemme me suinkaan nyt ole siellä laadun

huipulla vaan menemässä siihen järjestelmällisen kehittämistyön kautta. Tälle mielestäni pitää antaa arvoa ja tukea sitä, että pääsemme hyviin tuloksiin.

Ed. L i n t i l ä : Arvoisa puhemies! Puhdas, turvallinen ruoka on perustarvike, johon jokaisella suomalaisella tulee olla oikeus. Edellytyksenä turvallisen ruoan saamiselle on koko elintarviketietoketjun toimivuus myös jatkossa. Tällä hetkellä vallitseva raaka-aineiden heikko hintataso on uhka suomalaiselle turvalliseen elintarviketuotannolle. Kannattavuuslaskelmat eri tuotantosuunnilla osoittavat selkeästi sen, että toimintaa talkootyönä ei voi jatkaa. Uskon, että kuluttaja on valmis maksamaan hiukan enemmän kiloilta tai litralta turvatakseen myös jatkossa turvallisen ja eettisesti kestäväällä tavalla tuotetun ruoan saannin sekä samalla niiden noin 250 000 ihmisen työpaikat, jotka elintarviketalousketju tänä päivänä työllistää.

Hyvin keskeinen rooli turvallisen ruoan takaamisessa on pitkälle viedyllä viranomaisvalvonnalla ja elintarvikelaitosten kehittyneellä omavalvonnalla. Meidän tulee myös jatkossa pitää huoli tehokkaasta ja edelleen kehittyvästä valvonnasta osoittamalla toimintaan riittävät resurssit siirtämättä lisää rasituksia kunnille. Kansallisella tasolla on pyrittävä edesauttamaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla on kotimaista turvallista ruokaa tukeva vaikutus.

Toivoisin myös Kilpailuviraston tomissaan ja kannanotoissaan liittyvän meihin, joilla on huoli kotimaisen ruoan asemasta. Turvallinen kotimainen ruoka on myös jatkossa yksi yhteiskunnan peruspilareja. Vaihtoehto, että kotimainen tuotanto korvattaisiin ulkomaisella tuotannolla, ei ole realistinen, vaan se olisi katastrofin jälkeinen pakkotoimi, johon meillä ei ole varaa.

Ed. H e m m i l ä : Arvoisa puhemies! Suomalaisella elintarviketaloudella ei ole mahdollisuuksia kilpailla tuotannon määrällä. Meidän kilpailuvalttimme ovat tuotteiden korkea laatu ja puhdas. Suomessa torjunta-ainemäärät ovat vain murto-osa mannereurooppalaisista pitoisuuksista, ja esimerkiksi talven yli siiloissa säilytettävään viljaan ei ilmastomme takia tarvitse säilytysvaiheessa lisätä mikrobikasvustoa estäviä torjunta-aineita, kuten lämpimän ilmastoinen maissa on tehtävä. Olemme säästyneet hullunlehmäntaudin ja dioksiinimyrkytysten kaltaisilta katastrofeilta, koska tuotannon tehokkuuden tavoittelussa emme onneksemme ole vielä ajautuneet Keski-

Euroopan tasolle. Maatalous Suomessa hoide-
taan perinteisesti perheviljelmämallia noudat-
taen ja tuotantoeläimiä kohdellaan eettisesti
moitteettomalla tavalla ja maata viljellään luon-
toa kunnioittaen.

Turvataksemme kotimaisten korkealaatuisten
puhtaisten elintarvikkeiden saatavuuden
myös tulevaisuudessa meidän on pakko myös
huolehtia perusmaatalouden kannattavuudesta,
niin että viljelijät ja viljelijäperheet voisivat saada
siitä toimeentulonsa. Kaikkien meidän edun mu-
kaista on säilyttää maaseutu elinvoimaisena ja
huolehtia suomalaisen ruoantuotannon jatku-
vuuden edellytyksistä. Peruselintarvikkeiden
osalta meidän on kehitettävä kuluttajien laatu-
tietoisuutta niin, että kotimaassa tuotettu ruoka
pysyy kotimarkkinoiden hallitsevana vaihtoehtona.
Tuotteiden alkuperämerkintöjen avulla
voimme dokumentoida suomalaisiin elintarvikkeisiin
liittyvän erityisen lisäarvon: turvallisuuden
ja puhtauden.

Arvoisa puhemies! Kuluttajien on tärkeä tietää,
että Suomessa tuotettu ruoka on tuotettu
luontoa kunnioittaen ja eettisesti moitteettomalla
tavalla. Kasvuhormonien avulla tuotetun lihan
ja geenimanipuloitujen tuotteiden pääsy
suomalaisille markkinoille on estettävä myös jat-
kossa.

Ed. K a n g a s : Arvoisa rouva puhemies!
Suomalainen on tottunut syömään puhdasta ja
terveellistä ruokaa, ilman että tarvitsee koko ajan
pelätä, että siinä on hormoneja tai syöpä aiheut-
tavia myrkyjä. Suomalainen elintarviketeollisuus
pystyy vastaamaan laatu- ja turvallisuus-
vaatimuksiin verrattain hyvin, kunhan tuot-
tajille jatkossakin turvataan riittävät toiminta-
mahdollisuudet.

Kuitenkin uhkia ruokamme puhtauteen koh-
distuu rajojemme ulkopuolelta. Tällaisessa tilan-
teessa, jossa useat maat tahraavat itsensä erilai-
silla skandaaleilla, Suomen pitäisi markkinoida
omaa elintarviketeollisuuttaan varmasti puhtaana
ja turvallisena vaihtoehtona myrkyille. Suo-
malainen puhdas ruoka on suomalaisen maata-
louden valtti, johon kaikilla mailla ei ole, millä
vastata. Sellaisista maista, jotka eivät valvo hor-
monien käyttöä, ei pitäisi tuoda elintarvikkeita
Suomeen lainkaan.

EU:n alueelta tuotavan mahdollisen hormo-
neilla tuotetun lihan osalta tuotteen alkuperän
merkitseminen selvästi on kuluttajien oikeus.
Kaikesta lihasta on käytävä ilmi, missä ja milloin
se on tuotettu ja onko kyseessä hormoni- vai

luomutuote. Vastuu ruoan puhtaudesta on ruo-
an tuottajalla, mutta kokemus on osoittanut, että
lihan alkuperän toteaminen on usein vaikeaa
suoraan lihatiskillä.

Kuluttajien luottamus ruoan puhtauteen on
kyettävä ylläpitämään valvomalla tuotteita sekä
jäsenmaiden tasolla että koko unionin tasolla.
Valvontaan pitää yhdistää toimiva sanktiojärjes-
telmä. Ministeri Sasi totesi, että valvonta on kun-
nossa elintarvikkeiden osalta Suomessa, mutta
kumminkin tänne on tullut elintarvikkeita ja ru-
hua saastuneista maista. Joskus ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on
kulunut!

Ed. S i n n e m ä k i : Arvoisa puhemies! Ruo-
ka on eräs läheisimmin ihmisen elämää kosketta-
vista asioista. Kuten ministeri Sasikin totesi, se
niellään ja tulee osaksi kehoamme. Ajatus, että
ruoka olisi vaarallista, on perusturvallisuutta
horjuttava kokemus. Tämä pelko on Euroopas-
akin koettu voimakkaana reaktiona ruoka-
skandaaleihin. Miten nämä kriisit voidaan eh-
käistä?

Ongelmien laajuus ja määrä kertoo, ettei pelk-
kä valvonnan lisääminen tuo ratkaisua. Koko
tehomaatalouden ideassa on jotain pahasti vialla.
Kilpailutilanne pakottaa tilat tuottamaan yhä
halvemmalla yhä enemmän. Tilojen määrä vähe-
nee, ja jäljelle jäävät vain ne, jotka tuottavat
ruokaa lähes ilmaiseksi, sekä osa niistä, jotka
valitsevat kokonaan toisen suunnan.

On jo pitkään ollut selvää, ettei Suomi kykene
hintakilpailuun vapailla maatalousmarkkinoilla.
Ainoa mahdollisuus on laatu. Kansallisen elin-
tarviketuotannon laatustrategia on yksi tapa
yrittää vastata haasteisiin. Suunta on osin oikea.
Tiukallakaan laatu- ja turvallisuusjärjestelmällä
varustettu tehomaatalous ei kuitenkaan ole vastaus luomu-
tuotannon ongelmiin. Tällaisessa ratkaisussa
hoidetaan oiretta sairauden sijaan.

Kuluttajat ovat valmiita maksamaan enem-
män vain varmasti ekologiseksi, eettiseksi ja ter-
veelliseksi tiedämästään ruoasta. Tämän usko-
taan toteutuvan luomussa, jossa on selkeästi sa-
nouduttu irti halpituotannosta. Geenimuunnellu-
ille tuotteille sanotaan tiukka ei, eläinten hy-
vinvointi huomioidaan, ja suhtautuminen ympä-
ristönsuojeluun on tiukka. Luonnonmukaisen
tuotannon avulla voidaan ratkaista ruoan tur-
vallisuuteen ja myös eläinten oloihin liittyviä on-
gelmiä. Tehotuotanto taas ei kestä ekologista,
eettistä eikä terveydellistä tarkastelua. Kuten

olemme nähneet, halpa hinta voi johtaa koviin taloudellisiin kustannuksiin.

Arvoisa puhemies! Maatalouden taloudellisessa tutkimuslaitoksessa on laskettu, että koko Suomen siirtäminen luomuun olisi mahdollista. Kuulostaa ehkä utopistiselta, mutta ei ole kauan siitä, kun luomua pidettiin maatalouspiireissä marginaalipiirin sekoiluna, ja nyt kuluttajien ja viljelijöiden kiinnostus luomuun kasvaa jatkuvasti sekä Suomessa että Euroopan markkinoilla.

Mutta hyvätkään Suomessa tehtävät päätökset eivät kanna, jos samalla avaamme ovia yhä laajemmalle vapaakaupalle. Jos haluamme kantaa huolta ruoan turvallisuudesta, on meidän Suomen lisäksi käännettävä katseemme kansainväliseen kauppapolitiikkaan. Siellä lopulta määritellään, minkä tasoista ruokaa ihmiset syövät.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Puhemies! Suomessa on lukuisia näyttöjä siitä, miten olemme pyrkineet kasvattamaan ruoan turvallisuutta ja huolehtimaan siitä, että saamme puhdasta ruokaa. Tässä mielessä meillä Euroopan unionissa ei ole hävettävää. Aktiivisuutemme velvoittaa meitä toimimaan nyt erityisesti puheenjohtajakaudella erityisen suunnitelmallisesti. Tuloksia pitäisi syntyä, ja niitä myös hallitukselta odotetaan.

Yksi tärkeimmistä konkreettisista asioista on monissa puheenvuoroissa esiin nostettu elintarvikevalvonta. Ministerit Sasi ja Hemilä ovat painottaneet keskustelussa aivan oikein myös kansallisen elintarvikevalvonnan välttämättömyyttä. Se ei todellakaan toimi tällä hetkellä. Tämä on valitettavaa, sillä erään selvityksen mukaan jopa 76 prosentissa tuotteista merkinnät ovat säädösten vastaisia tai puutteellisia — kuluttajan kannalta aika ikävä asia.

Elintarvikelainsäädäntö on hyvin laaja ja sen hallitseminen siten vaikeaa. Esimerkiksi naudanlihan alkuperän varmistamiseksi on jouduttu luomaan raskas varmennusjärjestelmä ja alkupe-
rää on yhä vaikeampi määritellä. Siitä hyvänä esimerkkinä on ulkomaisten ja kotimaisten marjojen sekoittelu, ja sen jälkeen ei tiedä, mikä on oikea alkuperä pakastetuotteella. Alkuperäismerkintöjen tehostaminen on hyvin kiireellinen asia.

Mutta huolestuttavaa on sekin, että kunnallinen elintarvikevalvonta on vähentynyt voimavarojen niukkuuden takia. On kuntia, joissa rakennustarkastajat tekevät, jos ehtivät, tätä työtä ja näytteitä tutkitaan entistä vähemmän. Lainsää-

däntöä olisikin yksinkertaistettava, samoin informaatiota mitä pikimmin valvonnan tehokkuuden lisäämisen ohella. Kunnille tulisi nopeasti antaa lisää voimavaroja valvontatehtävistä selviytymiseksi.

Vielä lopuksi yksi asia: turvallisuutta voidaan lisätä vain laatua parantamalla, perheviljelmää suosimalla, luomutuotantoa suosimalla ja alueellista elintarviketeollisuutta suosimalla.

Ed. Karttunen - Raiskio: Arvoisa puhemies! Monimuotoinen ruokakulttuuri on Euroopan alueen rikkaus. Jokainen maa on yläpeä omasta ruokatutannostaan ja vaalii omaa ruokakulttuuriaan, joten voimme olla kiinnostuneita toistemme ruoista ja etsiä niistä vaihtelua ja elämyksiä.

Vaikka Suomessa on karua ja kylmää, tämä on hyvä ruoantuotantomaa. Harvaanasutussa maassa ympäristö on säilynyt melko saastumattomana. Routa ja jää puhdistavat maat tuhoeläimistä ja kasvitaudeista. Meillä käytetään torjunta-aineita vain murto-osa siitä, mitä lämpimissä maissa joudutaan käyttämään sadon suojaamiseksi. Suomessa on EU:n tiukin maatalouden ympäristöohjelma ja noin 90 prosenttia tiloista noudattaa tilakohtaista ympäristösuunnitelmaa.

Ruoan turvallisuus on noussut voimakkaasti esiin keskusteluissa hullunlehmäntautiepidemian myötä. Suomessa ei ole todettu yhtään hullunlehmäntautitapausta. Meillä on aina pidetty hyvää huolta eläinten terveydestä. Teurasjätteet syötetään turkiseläimille, ei karjalle. Myös sikarutto ynnä muut vakavat eläintaudit on meidän pienehköissä perheyksiköissämme neuvonnan ja valvonnan avulla kyetty torjumaan.

Bakteerit ovat osa luonnon järjestystä, ja antibioottien ansiosta monet kuolemaan johtaneet taudit on voitu hoitaa. Meillä on pidetty huolta, ettei eläinten lääkinnessä käytetä samoja antibiootteja kuin ihmisten lääkinnessä. Varoikojen ansiosta lääkkeitä ei ole maidossa tai lihas-

Ruoka ja elintarvikkeet ovat myös otollinen alusta ruokamyrkytysbakteereille. Torjuntaohjelmamme ansiosta salmonellatilannekin on hyvä, joten meillä uskaltaa syödä kananmunan-
kin raakana.

Hormonit puhuttavat EU:n ja USA:n välisessä kaupassa. Kasvuhormonilla voidaan lisätä nautan lihaksistoa jopa 10 prosenttia. Elintarvikkeiden kautta saatava hormonijäämä on kuitenkin terveysriski, joka on torjuttava.

Suomen oloissa elintarviketuotanto ei kykene kilpailemaan suurilla määrillä ja halvoilla hinnoilla. Tuotantoa ei ole ilman markkinoita. Taivoitteenamme on olla kilpailijoita laadukkaampia ja omaperäisempiä. Laatu on osaamista ja ammattitaitoa.

Suomi on ollut edelläkävijänä kehittämässä muun muassa maidon ja lihan tarkastusta sekä laatuhinnoittelua. Ruoan ja sen raaka-aineiden alkuperämerkintöjä on kehitettävä ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. R a n t a k a n g a s : Arvoisa rouva puhemies! Kuluttaja tulee viime kädessä ratkaistaan omilla ostopäätöksillään kotimaisen ruoantuotannon tulevaisuuden. Erilaisissa mielipidetutkimuksissa on varmistunut, että kuluttajat arvostavat kotimaista ruokaa, ja tämä on hyvä lähtökohta tulevaisuuteen. Miten sitten varmistetaan oman ruoan tuotannon tulevaisuus ja jalostus?

Tässä tarvitaan mielestäni toimenpiteitä hyvin monilla eri tahoilla ja tasoilla. Maailman kaupparjestössä Wto:ssa käytävissä neuvotteluissa EU:n on pidettävä kiinni tiukasta elintarvikevalvonnasta ja ajettava muutoinkin perheviljelmäpohjaisen tuotannon etua. USA:n pyrkimykset hormoneilla ja erilaisilla geeniteknologioilla kasvatetun ruoan levittämiseen Eurooppaan on torjuttava. Suomi voi tältä osin EU:n puheenjohtajana ajaa tiukkaa linjaa unionin sisällä.

Alkuperämerkinnän saaminen raaka-aineseen ja jalosteisiin on konkreettinen keino antaa kuluttajille valinnan mahdollisuus, mitä tuotteita he ostavat. Kun pakkauksista ilmenee, missä ruoka on tuotettu ja kasvatettu, tämä antaa hyvän lähtökohdan ostopäätöksen tekoon.

Suomessa on viime aikoina tullut esille tapauksia, joissa meillä on myyty miljoonia kiloja ulkomaista lihaa kotimaisena lihana, ja nämä tapaukset pitää pystyä välttämään. Tarvitaan myöskin koko elintarvikeketjun laatuohjelma, johon kaikki osapuolet sitoutuvat. Maatilatasolla ympäristönäkökohdat korostuvat tuotannossa. Jalostuslaitoksissa omavalvonta korostuu, ja kaupan osalta kotimaisuudesta pitäisi tehdä myyntivaltti.

Arvoisa puhemies! Elintarvikesektori työllistää meillä noin 300 000 ihmistä. Maaseudun runkoasutuksen kannalta maatalous on edelleen perusta. Näin ollen kotimaisen ruoan varmistaminen kuluttajille on nähtävä kansallisena kysymyksenä. Ranska olisi meille hyvä esimerkkimaa

siitä, miten siellä puolustetaan kaikin keinoin omaa tuotantoa. Elintarvikesektori ei voi mielestäni toimia ilman kotimaista raaka-ainetuotantoa, jonka lähtökohtana on kuitenkin riittävä kannattavuus. Viljelijäperheiden on saatava työstään toimeentulo, ja tähän vaikuttavat kansalliset poliittiset päätökset. Tässä tarvitaan laajempaa ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kehotan edustajia huomaamaan, että silloin kun kaksi minuuttia on kulunut, se on kulunut. Se on meidän yhteinen sääntömme.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisen ruoan laadun varmistaminen on avainkysymys kansallisen elintarviketuotannon menestymiselle avoimilla kansainvälisillä markkinoilla. Millä elintarvikestrategialla me sitten tulevaisuudessa etenemme? Onko meidän valintamme sopeutua EU:n sisämarkkinoilla hallitsevaan massatuotantoajatteluun? Riittääkö tämä ajattelu meille? Mitä merkitsee tehotuotanto, luomutuotanto, geenimuunneltu elintarviketuotanto Suomen maaseudun ja tämän pienen kansallisvaltion menestykselle tulevaisuudessa? Näistä asioista meidän pitäisi käydä avoimempaa keskustelua.

Se, että Wto:n ajattelutapaa johdetaan Yhdysvaltain intressistä, johon Euroopan unioni pyrkii omalta osaltaan sopeutumaan, ei välttämättä luo sitä riittävää lähtökohtaa, johon me voimme tyytyä. Meidän pitäisi löytää ratkaisut, jotka turvaavat paremmin paikallisen ja kansallisen elintarviketuotannon menestymisen, ja se edellyttää objektiivisia kansallisia valintoja tuotantotavoissa ja niissä muodoissa, joilla me luomme edellytykset suomalaiselle laadukkaalle elintarviketuotannolle.

Ed. L. H i l t u n e n : Arvoisa rouva puhemies! Terveellinen ruoka, turvallisesti oikein tuotetut elintarvikkeet ovat kansanterveytemme ja hyvinvointimme yksi keskeinen perusta. Suomi on tällä hetkellä EU:n puheenjohtajamaa ja siten painokkaasti mukana maailmankaupan Wto:n neuvotteluissa. Näissä neuvotteluissa USA:n ääni painaa, mutta mikäli Eurooppa, erityisesti EU-maat, kykenisivät koordinoimaan uskottavan valvonnan, tukemaan elintarvikkeiden tuotannon, kuljetusten ja kaupan puhtautta, painoarvomme kasvaisi ja kuluttajien luottamus palautuisi.

On aika painottaa myös eettisiä ja ympäristö-

arvoja elintarvikeketjussa. Tähän liittyy myös kysymys teuraskarjan kuljetuksista Euroopassa ja myös maanosamme ulkopuolelle. Julmuus on estettävä. Sen esiintyminen antaa huonon kuvan niin sanotusta eurooppalaisesta sivistyksestä.

Puhdas ruoka, Suomen ja koko maanosamme pitäminen tuotantokunnossa takaa pitkällä tähtäimellä myös sen, ettei mikään maa tai maanosa saa monopoliasemaa maailman elintarvikekaupassa. Siksi alkuperämerkinnät ovat tarpeen kaikkialla eikä EU:n alueellakaan tule sallia tai suosia toimintaa, jolla muualta tuotettuja lihaa, tomaatteja ja marjoja merkitään jonkin EU-maan leimalla tai kotimaisuusmerkinnällä. EU-puheenjohtajamaana meidän tulee myöskin vaikuttaa siihen, että EU:lla on selkeä kanta geenimuunneltuihin elintarvikkeisiin.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Keskusteltaessa ruoan terveellisyydestä on tärkeää kiinnittää huomiota lisäaineisiin. Suomalaisella ruoalla on perinteisesti ollut puhtaan ja terveen maine sekä Suomessa että ulkomailla. Tätä mainetta ei varmasti haluta romuttaa. Puhdas ruoka on olennaista terveyden kannalta. Oireita villiintyneestä lisäaineiden käytöstä on näkyvillä, eikä tämä voi olla vaikuttamatta kielteisesti terveyteen. Esimerkkinä mainittakoon pienten lasten aikaisempaa vakavampia ja määrällisesti lisääntyneet allergiat, jotka yhä useammasa perheessä ovat arkipäivää. Syömistä onkin suojeltava erityisesti nollaikävuodesta aina neljäänkymmeneen ikävuoteen asti eli siihen saakka, kun taas seuraava sukupolvi on synnytetty. Terveellinen ruoka on osa hyvinvointia, johon jokaisella on oikeus.

Suomalaisen ruokavalion terveellisyyden tärkeä lisä ovat luomutuotteet. Luomutuotteiden korkeasta tasosta huolimatta Suomi on luomuruoka-asiassa takapajula muihin EU-maihin verrattuna. Suomessa luomuruoan osuus kaupan 55 miljardin kokonaismarkkoista on saamani tietojen mukaan vain 1 prosentti. Vähittäiskauppiat eivät ole kiinnostuneita luomuruoasta, kun he esimerkiksi naapurimaassamme Ruotsissa ovat tehneet siitä jopa myyntivaltin. Kuluttajat ovat kuitenkin halukkaita ostamaan luomuruokaa.

Kysyntä ylittää tarjonnan, ja luomun hinta — laatu-suhde on hyvä. Mikäli tuotantoa saataisiin lisättyä ja jakelua sekä markkinointia tehostettua, tasoittuisi luomutuotteisiin liittyvä eräs valittava epäkohta. Luomuselvitysten mukaan luomutuotteita ostavat nimittäin useimmiten vain nuoret, koulutetut ja hyvätuloiset. Luon-

nonmukaisesti viljeltyjen tuotteiden korkea hinta jakaa siis vielä niiden ostajakunnan sosioekonomisiin perusteisiin eriarvoiseen asemaan. Koska suomalaisella ruoalla on niin puhdas imago, olisi tästä syystä erilaisin kannustein aihetta puuttua luomutuotannon lisäämiseen. Puhdas ruoka on jokaisen perusoikeus varsinkin hyvinvointivaltiossa.

Ed. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Mikä on turvallista? Liiallinen perinteisen kotimaisen luonnonmukaisuuden ihannoiti ei sitä ainaakaan ole. Korkeaan laatuun kuuluu myös innovatiivisuus ja ennakoluuloton suhtautuminen kehitykseen. Useimpien tutkijoiden mukaan kasvigeenitekniikka tulee olemaan merkittävä tekijä suomalaisessa kasvinjalostuksessa noin 5—10 vuoden kuluttua. Lyhyeksi perusteluksi käy vaikkapa ministeri Hemilän eduskunnassa viime vuoden marraskuussa toteama: ”Lähtökohtaisesti geenimuuntelu on suuri mahdollisuus, ja sen oikealla hallitulla käytöllä voidaan saavuttaa elintarviketuotannossa ihmiskunnalle hyötyä.”

Haluan todeta seuraavat kolme kehityspiirretä, jotka uskoakseni merkittävästi vaikuttavat elintarviketuotantoon:

1) Innovaatiotoiminta kiihtyy voimakkaasti tutkimuspanostuksen tukemana. Myös eri ominaisuuksien yhdistely siirtogeenisissä lajikkeissa yleistyy.

2) Viljelijät ottavat uutta tekniikkaa, siis myös geenitekniikkaa, nopeasti käyttöön, mikäli sen hyötyjä eli erityisesti satoisuutta ja riskien hallintaa pidetään haittoja suurempina.

3) Geenimuuntelua sisältämättömistä elintarvikkeista syntyy luomutuotteita muistuttava erityismerkkinä.

Arvoisa puhemies! Siis, kun globaalisti geenitekniologian käyttö lisääntyy, on myös Suomessa panostettava tähän osaamiseen. Tarvitsemme korkeaa etiikkaa, mutta hoitakaamme elintarviketuotantomme monipuolisesti. Annetaan kuluttajan vaikuttaa laatuun. Annetaan kuluttajan päättää, mitä ruokaa ja mihin hintaan hän syö.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Ed. V a l p a s : Arvoisa puhemies! Esillä oleva ajankohtaiskeskustelu on tarpeellinen. Uskon, että tästä keskustelusta on hyötyä myös käytännön ratkaisuihin. Suomesta turvallista ruokaa on

voinut saada lähes aina. Nyt Euroopassa esiin tulleen skandaalit ovat tehneet myös Suomesta haavoittuvan. Samoin USA:n sanelema maailman kauppapolitiikka on väen vängällä tunke-massa hormoni- ja geenimanipulaatiolla tuotet-tua ruokaa Suomen ja Euroopan markkinoille.

Turvallisen ruoan Suomessa takaa riittävän suuri omavaraisuus elintarvikkeiden osalta. Tätä omavaraisuuttamme ei saa horjuttaa. Tämä mer-kitsee sitä, että maatalous- ja elintarviketuotan-nolle on annettava mahdollisuudet kehittyä koko maassa. Viime vuosien kehitys on heikentä-nyt näitä edellytyksiä. Jos tällainen suunta jat-kuu, vaarannamme myös turvallisen ruoan saa-tavuuden.

Ruoan turvallisuuteen liittyy riskejä myös muun muassa tuotanto- ja jakeluketjuissa. Sa-moin ruoan tarjoiluun ja valmistukseen liittyy ongelmia. Näitä vaaroja voidaan torjua parhai-ten valistuksen ja koulutuksen avulla. Suomessa koulutus on korkealla tasolla. Turvallinen ruoka tulee huomioida koulutusohjelmissa kaikilla koulutustasoilla. Tämä toisi konkreettisuutta nyt puhuttavalle tärkeälle asialle.

Arvoisa puhemies! Suurin ongelma lähitule-vaaisuudessa tulee olemaan muualta tuleva ruoka. Epäpuhdas ruoka voi liikkua helposti Euroop-paan muualta. Samoin Euroopan unionin sisällä on ollut tarjolla epäpuhdasta ruokaa. Suomen tulee mielestäni unionin puheenjohtajamaana puuttua nyt puhuttavaan asiaan. EU-parlament-ti voisi käydä asiasta myös samanlaisen ajankoh-taiskeskustelun ja vaatia komissiolta toimenpi-teitä turvallisen ruoan puolesta.

Ed. Turtiainen: Arvoisa puhemies! Tä-män päivän ajankohtaiskeskustelu on todella paikallaan jo senkin vuoksi, kun ihmisille on syötetty hormonilihaa, dioksiinikanoja ja -sikoja sekä hulluja lemmiä. Nämä tapaukset ovat osoit-taneet valvonnan merkityksen. Suomen elintar-vikevalvonta on osittain puutteellista, joten se tulee saattaa kuntoon mahdollisimman pikaises-ti.

Nykytila Suomessa vaarantuu johtuen elintar-vikkeiden arvonlisäveron huomattavasti kor-keammasta tasosta verrattuna muuhun Euroop-paan. Tämän johdosta Suomen ulkopuolelta tuodun ruoan hinta on halvempi ja aiheuttaa tarjonnassa heikompa laatua ja säilyvyyttä, mikä osaltaan johtuu pitkistä kuljetusmatkoista. Tämän johdosta onkin päästävä tilanteeseen, missä ruoka tuotetaan, valmistetaan ja myydään siellä, missä se kulutetaan.

Kotimainen ruoka on turvallisempaa jo sen-kin vuoksi, että kasvinuojelumyrkkujen käyttö-tarve on vähäisempää kuin massatuotannon maissa johtuen meillä talvesta. Lannoitteiden käyttö on vähäisempää, koska ilmastolliset olo-suhteet eivät mahdollista ryöstöviljelyä, johon ei toivottavasti koskaan Suomessa suuntauduta. Myös ulkopuolisen vuokratyövoiman käyttö vaarantaa turvallisuutta, sillä vuokrafirmoilla on aivan toisenlaiset standardit, kun on puhtaudesta kysymys.

Mielestäni suuri syyllinen elintarvikkeiden laatutason vaarantumiseen on kaupan määräävä asema. Se tulisikin muuttaa, jos kerran halutaan puhua kotimaisen ruoan puolesta. Kauppahan kilpailee etupäässä massatuotteilla, joissa laatu, maku ja puhtaus eivät ole pääosassa vaan kilo-hinta, joka taitavasti suunnitellun mainonnan avulla houkuttaa ihmisiä ostamaan tietämättään huonoa laatua. Jos katsotaan järkevästi tulevai-suuteen, turvallinen laadukas ruoka edellyttää elintarvikekaaren arvonlisäveron pudottamista 12 prosenttiin. Näin turvataan myös alan työllisyyt.

Ed. Tiuri: Arvoisa puhemies! Minusta ruoan turvallisuus on asia, jossa hyvin helposti manipuloidaan ihmisiä, kun ei ole riittävästi tie-toa asiasta. Siitä syystä minusta koulutus ja tie-don levittäminen on todella tärkeää. Haluaisin tässä kiinnittää huomiota joihinkin vääriin käsi-tyksiin.

Esimerkiksi niin sanottu hormoniliha sisältää luonnon normaaleja hormoneja. Usein on hyvin vaikea mitata, onko lihassa ylimääräistä hormo-niannosta verrattuna siihen, mitä normaalisti. Esimerkiksi kananmunassa on monikymmen-kertainen määrä vastaavia hormoneja, mutta kananmunia kuitenkin syödään hyvällä ruoka-halulla.

Puhutaan geenimanipuloinnista. Minusta pi-tää puhua geenimuuntelusta. Se on tärkeä tule-vaisuuden tekniikka, jonka avulla voidaan taata, että ihmiskunnalle riittää terveellistä ruokaa. Se ei suinkaan aiheuta mitään turvattomia ruokia, jonka vaikutelmaan ovat ainoastaan aikaansaas-neet iltapäivälehdet, jotka väärin tulkitsevat eri-laisia tutkimuksia ja vastaavia. Tyypiesimerkki on Englanti, missä geeniruoka on saanut kauhu-merkinnän, jossa ei ole mitään perää.

Sitten dioksiini. Dioksiini on myrkky, mutta siinäkin täytyisi suhteellisuudentaju säilyttää. Luonnossa on kohtalaisen vähän dioksiinia, mutta sen sijaan ihminen on sitä jonkin verran

lisännyt. Kuitenkin sillä, kuinka paljon dioksiinia ruoassa on, ei lyhyellä tähtäyksellä — jos lyhyen aikaa on paljon dioksiinia — ei ole suurta merkitystä. Se kumuloituu vähitellen. Jos vuosia syö hyvin dioksiinipitoista ruokaa, on mahdollista, että todennäköisyys sairastua syöpään kasvaa, mutta siitäkään ei ole vielä varmuutta. Kaikessa ruoassa on nykyään dioksiinia, ja normaallit annokset eivät ylitä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Kurvinen: Arvoisa rouva puhemies! Jokaisella ihmisellä on oikeus turvalliseen ruokaan. Valintamahdollisuuksien lisääntyessä jokaisella tulee olla myös mahdollisuus tehdä itse valintansa omien arvostuksien ja tietojensa pohjalta. Riippumatonta tiedonsaantia turvallisuudesta ruoasta on lisättävä. Euroopan unionin elintarvikevalvonta on useaan otteeseen pettänyt pahoin. Uskon, että EU on ottanut opikseen tapahtuneista virheistä. Suomella täytyy joka tapauksessa olla myös kansallinen korkeatasoinen valvonta elintarvikeketjun jokaisessa lenkissä. On kuitenkin muistettava, että paras valvonta on aina työntekijän ammattitilpeys ja korkea työmoraali.

Tuotteiden menestymiseen markkinoilla vaikuttaa olennaisesti tuotteiden laatu. Suomalaisen elintarvikkeiden kilpailuetuna tulee olla juuri laadun ja monipuolisuuden. Lähellä tuotetun ruoan puhtaus on yleensä korkeatasoista ja jäljitettävyyttä helppoa. Tämä takaa kuluttajalle tarpeellisen tiedon ruoan valmistuksesta ja alkuperästä sekä antaa samalla mahdollisuuden valvoa ja tarkistaa saamansa tiedon oikeellisuus. Mitä pitempi ketju tuottajalta kuluttajalle on, sitä haavoittuvampi ja riskialttiimpi se on.

Yksi turvallisen ruoan tuottamisen muoto on luomuviljely. Luomuviljelylle on mahdollisuuksien markkinat niin kotimaassa kuin ulkomailla. Luomuviljely suosii luonnon monimuotoisuutta, ja lähtökohtaisesti luomuviljelyn tuotteet ovat turvallisempia ja terveellisempiä kuin tehotuotannolla tuotetut elintarvikkeet. Oikeus turvalliseen ruokaan toteutuu parhaiten suosimalla lähellä kuluttajaa tuotettuja tuotteita ja kiinnittämällä tarkemmin huomiota laatuun ja yleiseen hygieenisyytasoon ruokaturvallisuusketjun joka portaassa. Ruokatuotteiden alkuperämerkintöjen tarkentaminen ja selkeyttäminen on myös tärkeää.

Edellä mainittujen perusteiden pohjalta on

syötä panostaa nykyistä enemmän kotimaisten tuotteiden suosimiseen. Tällä tavoin turvataan suomalaisen maatalouden ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Nousiainen: Arvoisa rouva puhemies! EU-jäsenyys saattoi suomalaisen maatalouden ja elintarviketeollisuuden uuteen toimintaympäristöön rajojen avauduttua ulkomaiselle elintarviketuonnille. Se lisäsi kuluttajien valinnanvapautta mutta myös maahantuojien ja jälleenmyyjien vastuuta myytävien tuotteiden laadusta, puhtaudesta ja terveellisyydestä.

Olemme saaneet seurata uutisointia hullunlehmätaudista, sikarutosta, dioksiinipitoisuuksista ja jätteiden käytöstä rehuna. Kaikki tämä on tapahtunut vanhoissa EU-maissa, joissa kilpailu elintarviketaloudessa on viety jo vuosia sitten äärimmilleen. Niissä on turvauduttu arvelutaviin toimiin ihmisten ravinnon, terveyden ja turvallisuuden kustannuksella. Ulkomaankauppaministeri Sasi totesi viime viikolla European Food 2000 -kokouksessa, että elintarvikkeiden turvallisuus on turvattu EU-lainsäädännössä. Näin ei kuitenkaan ole, kun edellä mainitut esimerkit otetaan huomioon.

Mitä siis olisi tehtävissä? Suomi on EU-puheenjohtajamaana vielä muutaman kuukauden. Suomi voisi nostaa suomalaisen maatalouden esimerkiksi ja malliksi, joka tuottaa puhtaita ja terveellisiä elintarvikkeita ilman ympäristöriskiä, perustana laadukkaaseen ja turvalliseen tuotantoon sitoutuneet perheviljelmät. Puhtaiden ja terveellisten elintarvikkeiden tuottamisen edellytys on luonnollinen ja taloudelliselta perustaltaan vahva talous. Mikäli me haluamme toimia eurooppalaisen elintarviketuotannon mallimaana, meidän on myös osoitettava kotimaiselle maataloudelle ja elintarviketuotannolle riittävät toimintaresurssit. Vain niin me voimme edesauttaa ja varmistaa, että puhdasta ruokaa on tulevaisuudessa paitsi suomalaisten myös muiden EU-kansalaisten saatavilla.

Ed. A. Seppälä: Arvoisa rouva puhemies! Suomen elintarvikevalvonta on nojannut tarkastusviranomaisten hyvään koulutustasoon, kokeemukseen ja paikallistuntemukseen. Näitä vahvoja puolia on heikennetty vähentämällä resursseja ja virkoja kuntatasolla työn määrän kasvaessa. Vähentyneet pistokokeet eivät ole enää mielekäs tapa valvoa Suomen rajojen ulkopuolelta tulevia

elintarvikkeita. Huomio olisi siirrettävä omiin keinoihin valvoa elintarvikkeiden turvallisuutta, koska EU:n sisäisillä markkinoilla virtaavien elintarvikkeiden määrä tulee kasvamaan.

Tarkastusviranomaisten käytännön työtä helpottavat asiat kristallisoituvat kolmeen alueeseen. Omaa valvontaa olisi tehostettava niin, että elintarvikkeiden kanssa tekemisissä olevat yritykset ymmärtäisivät vastuunsa turvallisen ruoan saatavuuden varmistamisessa. EU-lainsäädäntöön liittyvää tietoa olisi saatava reaaliaikaisena, ja siihen liittyvää koulutusta olisi lisättävä. Elintarvikelaboratorioverkosto olisi säilytettävä. Laboratorien läheisyys on tärkeä, kun on kyse helposti pilaantuvista tuotteista ja paikallisten elintarvikeyritysten omavalvonnan tehokkuudesta. Valtion tulisi huomioida kuntatason puutteet ja resurssit.

Eräs keino valvonnan kehittämiseksi olisi tehtävien siirto kunnilta valtiolle. Virkojen tarve vähenisi ja erikoistuminen olisi mahdollista. Yhteisesti hyväksytyt ohjeet toimintatavoista helpottaisivat tulostavoitteiden toteuttamista ja tekisivät tutkimustoiminnan mielekkääksi, kun tulokset saataisiin yksiin käsiin. Toinen vaihtoehto olisi lisätä virkoja, mikä tarkoittaisi esimerkiksi kahden lisäviran perustamista entisen Mikkelin läänin alueelle. Lisäksi valvontaa voisi tehostaa yhdistämällä Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos ja Elintarvikevirasto ja siirtämällä luomuvälvontatyövoima- ja elinkeinokeskuksiin sekä kuluttajaneuvontaa tehostamalla.

Arvoisa rouva puhemies! Elintarvikevalvonnan päämääränä tulisi olla sen, että omavalvonnan viimeisenä lenkinä pidetään kuluttajaa.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minusta keskustelussa on selvästi käynyt ilmi se, että valvonta on eräs kansalliseen tasoon kuuluva asia. Valvontaorganisaatio on kovin hajanaista, ja voisi sanoa niin, että toimivaltaisista ovat lähes kaikki viranomaiset tai ainakin hyvin useat viranomaiset. Tämä tietysti hankaloittaa koordinoimista ja erityisesti saa aikaan sen, että kansalaisten on vaikea saada tietää, mikä on kokonaiskuva valvontaorganisaatiosta.

Nyt kun hallitusohjelmaan ja myös budjettiesitykseen sisältyy minusta tärkeitä kannanottoja elintarvikevalvonnan eteenpäinviemisestä ja kehittämisestä, niin hallituksen tulisi todella riipeästi ryhtyä toimenpiteisiin, että koordinaatio

saataisiin aikaiseksi. Tekisikin mielen esittää, voitaisiinko pohtia sitä, että kaikki elintarvikevalvontaa ohjaavat säädökset koottaisiin yhteen lakiin, niin kuin Tanskassa on tällä hetkellä. Ainakin viranomaisten vastuusuhteet tulisi selvittää.

Korostaisin myös omavalvonnan merkitystä. Se on jäänyt liian vähälle huomiolle. Sehän on meillä nyt jo lakisäateistä, ja siitä on erittäin hyvät kokemukset. Tätä tulisi kehittää edelleen. Sille pitäisi antaa täsmällisempiä suunnitelmia, toteuttamishajelmia jne. että se olisi kentällä todella valvonnan ensimmäinen aste.

Viittaisin myös siihen, että kuntien asema on heikentynyt, niin kuin puheenvuoroissa on käynyt ilmi, ja toivoisin, että kunnan voimavarat tietysti ja myös kunnan valta suhteessa muuhun organisaatioon selvennettäisiin vielä perusteellisemmin kuin nyt.

Maa- ja metsätalousministeri H e m i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti. Ed. Luhtanen otti uudelleen esille valvontasian. Aivan niin kuin hallitusohjelmassa todetaan, että valtionhallintoa tältä osin selkeytetään, niin valmistelutyö on juuri käynnistetty, ja aikataulutavoite on, että ministerivaliokunta voisi käsitellä hallinnon kehittämisen esitykset ensi vuoden huhtikuussa, ja jos sieltä tulee budjettiin vaikuttavia asioita, ne olisi mahdollista saada vuoden 2001 tulo- ja menoarvioesitykseen. Tämä työ on käynnistetty.

Ed. H u o v i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tässäkin keskustelussa on tullut helposti sellainen kuva, että me täällä Suomessa elämme jonkinlaisessa lintukodossa muun Euroopan syödessä epämääräistä ruokaa. Suomessakin elintarvikevalvonnassa on ollut ongelmia. Asiaan on varmasti suurelta osin vaikuttanut se, että tehtäviä on hajautettu keskushallintotasolla liian monille eri tahoille, aivan kuten ed. Luhtanen juuri äsksen totesi. Hallitus on luvannut tehdä asiassa esityksiä eduskunnalle tilanteen korjaamiseksi. Toivottavasti tämäkin keskustelu osaltaan kiihottaa toimenpiteitä, joita ministeri Hemilä juuri kuvasi.

Mitä tulee esiin nousseeseen kuntien resurssitarpeeseen valvonnan osalta, ratkaisuja on varmasti löydettävissä kuntien ja kuntayhtymien tiiviimmästä yhteistyöstä.

Tärkeä osa riittävän kattavan elintarvikevalvonnan onnistumista on kuitenkin myös yritysten omavalvonta. Omavalvonnan toteutumis-

ta vuonna 98 tehdyn tutkimuksen mukaan kunnat arvioivat yritysten omavalvontasuunnitelmista yhden kolmasosan hyväksi, kohtalaisen arvosanan sai puolet ja huonon leiman viidesosa yrityksistä. Nyt onkin keskityttävä siihen, että omavalvontasuunnitelmista ja omavalvonnan toteutumisesta ei löydy suoranaisia puutteita. Tämä ei ole pelkästään viranomaisten tehtävä, vaan sen tulee kuulua myös yritysten omaan intressiin jo kilpailukyvyynkin nimissä. Tässä työssä myös kaupan keskusliikkeillä on oma merkittävä roolinsa.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Huovinen!

E d. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Valvonnasta on todella puhuttu aika paljon viimeisissä puheenvuoroissa, ja minäkin jatkan siitä.

EU:n myötä muun muassa Tullilaboratorio ei enää erikseen ota näytteitä EU:n sisältä tulevista elintarvikkeista. Jos se ei ole suorastaan kiellettyä, niin se ei ainakaan ole suotavaa, ja se ei ole hyvä asia. Tämän vuoksi esimerkiksi MTK, joka ajaa tuottajien asiaa, tekisi suuren palveluksen Suomen kansalle, kun se osaltaan tehostaisi elintarvikkeiden tarkastusta.

MTK:n pitäisi palkata 10—20 nuorta miestä tai naista tai kumpiakin, jotka päivästä päivään kiertäisivät kaupasta kauppaan ottamassa erilaisia näytteitä erityisesti ulkomaalaisista elintarvikkeista, mutta tietenkin myös suomalaisista elintarvikkeista. Nämä näytteet tutkittaisiin tunnetuissa laboratorioissa ja tulokset julkaistaisiin viikoittain. Olisi vaikka telkkarissa kulma, mistä mitään on löytynyt, ja lehdessä palstat, mistä näkisi, mitä on tapahtunut. Näin kuluttajat saataisiin uskomaan suomalaisten elintarvikkeiden paremmuuteen ja suomalaiset elintarvikkeet menisivät paremmin kaupaksi, mikä on tietenkin myös MTK:n edun kannalta hyvä asia. Esitetty tapa olisi meidän kaikkien etu ja hyvin yksinkertainen toteuttaa.

E d. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Suomalaiset ovat todella tottuneet puhtaan ruokaan. Mutta jos kuitenkin katsotaan ruokamyrkytysrekisterin yhteenvetoja, ne todella osoittavat, että epidemioitten määrä on voimakkaasti lisääntynyt edellisiin vuosiin verrattuna. Yksi syy on esimerkiksi EU:n jäsenyys, joka on ollut omalta osaltaan murentamassa Suomen perinteistä, kiitettävää elintarvikkeitten turvalli-

suutta. Unionin yhteismarkkinat tuovat meille ruokaa maista, joissa ravintohygienia on monta kertaa oleellisesti alhaisemmalla tasolla kuin Suomessa. Lisäksi raportit osoittavat, että ruokamyrkytys epidemioiden määrän kasvuun ovat vaikuttaneet seurantajärjestelmien parantaminen ja seurannan tehostaminen. Tästä ottaisiin esimerkin kunnista.

Kunnillahan on tilanne tänä päivänä se, että ne ovat voimakkaasti vähentäneet elintarvikevalvontaa. Nyt, kun olemme perustamassa Suomeen uutta elintarvikevirastoa, näkisin, että kuntienkin elintarvikevalvonta olisi siirrettävä valtion tehtäväksi.

Tärkein on kuitenkin omavalvonta. Sen on lähdettävä siitä, kun tuote esimerkiksi kylvetään maahan, ja kestettävä niin kauan, kunnes tuote on ruokapöydässä. Viljalajikkeidenkin osalta valvonta kuuluu yksinomaan ja ainoastaan maanviljelijälle ja tuottajalle. Samoin elintarvikkeittenkin osalta ruokaketjua pitää valvoa alasta aina siihen saakka, kun ruoka tulee pöytään.

Elintarvikkeitten hinta vaikuttaa monta kertaa siihen, että maahan tuodaan halpoja elintarvikkeita, mutta ne ovat laadullisesti erittäin heikkoja. Otan esimerkin vaikka Haminan satamasta. Sinnehän tulee konteittain ruokaa, ja eläinlääkäri käy ilmeisesti kerran viikossa ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Kuosmanen!

P u h u j a : ... tarkistamassa asian.

Peruspalveluministeri **B i a u d e t** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä kerran korostaa sitä, että ruokamyrkytyksissä kuitenkin suurelta osin on kysymys joukkoruokailun yhteydessä tapahtuvista myrkytyksistä. Osittain niitä varmaan seurataan tarkemmin, mutta kysymys on hyvin pitkälle puhtaudesta ja tiedosta, mikä merkitys puhtaudesta on, kun valmistetaan ja käsitellään elintarvikkeita. Ruokamyrkytyskeskuksen rekisteriin vuonna 98 tulleista ilmoituksista 86 prosenttia oli nimenomaan joukkoruokailuja. Se ei tietenkään liity kotimaisuuteen tai ulkomaalaisuuteen, vaan tapahtuu siitä riippumatta.

Vuonna 96 maassa oli vielä kunnissa 429 terveystarkastajaa, jotka myös hoitivat terveydenhuollon elintarvikevalvontaa, joten en voi kuvitella, että näitä tehtäviä voisi siirtää enää valtion tasolle. Kyllä se täytyy tehdä kunnissa.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Olisin tässä halunnut kohdistaa sanomani ministeri Hemilälle. Harmi, että hän joutui poistumaan. Hän puheessaan sanoi näin: "Haasteitamme ovat elintarvikkeiden laatu ja turvallisuus sekä suomalaisen maatalouden ja elintarviketuotannon toimintaedellytysten ja kilpailukyyn turvaaminen ja kehittäminen." Käsitän, että ministeri tarkoitti täällä myös tilatason kannattavuutta tuotannossa.

Kun Suomi liittyi EU:n jäseneksi, niin viljelijähän silloin pelkäsivät, että ei ole saatavissa sellaista sopimusta, joka turvaisi maataloutemme kilpailukyyn säilymisen. Nyt voidaan kyllä todeta, että jäsenyyssopimus ei ole ollut ongelma sinällään tuotantomme kannattavuudelle. EU on itse asiassa pitänyt kiinni sopimuksesta. Ongelmana ovat olleet kansalliset päätökset, muun muassa tukipaketin leikkaus ja sosiaalipuolen kustannusten siirtäminen maatalouden maksettaviksi jne. Eli Lipposen ensimmäinen hallitus ja osittain myös tämä toinen hallitus ei ole pitänyt kiinni siitä sopimuksesta, mikä EU:n kanssa silloin tehtiin. Kansalliset toimet ovat olleet ongelma. Suurin ongelma suomalaisen ruoantuotannon tulevaisuudelle on itse asiassa tilatason tuotannon kannattavuus.

Voidaan sanoa, arvoisa puhemies, että ruokahan meiltä ei lopu. Olemme EU:n jäseniä jne., mutta on suuri vaara, että kotimaisuusaste vähenee nopeasti, jos kannattavuutta ei voida turvata. Toivoisin, että todella hallituksen taholta olisi tuotu selkeämmin esille se, millä tavalla hallitus aikoo turvata omalta osaltaan suomalaisen tilatason tuotannon kannattavuuden. Tällä hetkellä kentällä on tilanne se, että sukupolvenvaihdokset ovat vähissä, tuotanto loppuu ei yksin pieniltä tiloilta vaan joukkoon liittyy suurempia tilayksiköitä.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Lämssä!

P u h u j a : Syynä on uupuminen ja tulevaisuudenuskon hiipuminen. Tämä on se iso tekijä.

Ed. P u h a k k a : Arvoisa rouva puhemies! Ei ainoastaan tämä keskustelu ole osoittanut sitä, että puhdas ruoka on tämän päivän ihmiselle perusarvo. Sitä osoittavat myös erilaiset hullunlehmätaudit, dioksiinipitoisuudet, sikarutot, mitä tulee ruokaan liittyen uutisoinnissa ulkomailta, mutta myös meiltä.

Täällä on varsin ansiokkaasti puhuttu valvonnan tarkkuudesta ja tehokkuudesta. Luulisin, että ainakin alkutuotannon suhteen valvonta on äärimmäisen tarkkaa. Ruoan puhtauden suhteen ei varmasti kenelläkään ole epäilystä, kun muistamme suomalaisen peltokuvion, jota ympäröivät metsät, jotka suojaavat sitä saasteilta, puhumattakaan siitä, että navetoissa toimitaan tällä hetkellä tietokonepohjaisesti lähes laboratorioolosuhteissa.

Valvonnan ehdoton vaatimus kohdistuu ulkomailta tuontiin. Haluan korostaa sitä, että aivan erityisesti ulkomaisen tavaran ja elintarvikkeiden suhteen on erittäin korkeat eettiset vaatimukset kuluttajan kannalta. Kuluttajalla on oikeus tietää, mistä maasta kulloinkin tavara ja ruoka tulee. Kun täällä on viitattu geenimanipulointiin ja hormonilihaan, niin ainakin sen pitäisi olla kuluttajan tiedossa, milloin tähän on turvauduttu.

Puhtaan ruoantuotannon suhteen on myös hyvä muistaa se, että Etelä-Suomi on kokenut toisen katon peräkkäin. Jos me kannamme huolta ruoan puhtaudesta, meidän on kannettava huolta myös siitä, että maatalous ja tuotanto toimii Etelä-Suomessa ja se on myös hallituksen katkorvauspäätösten perusta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveysministeri on paikalla, ja toteaisin ministeri Biaudet'lle sen, että todella esimerkiksi sairaaloiden jatkuvasti lisääntyvät antibioottiresistenssikysymykset liittyvät myös osaltaan siihen, että perusravinnossa on antibioottijäämiä. Maatalouden yrittäjien tietyt bakteerinfektiot, esimerkiksi ehec-bakteeri, ovat johdettavissa mahdollisesti juuri siihen, että rehuissa on käytetty antibiootteja.

Ministeri Sasi on poissa nyt, mutta totean hänen puheenvuoroonsa sen, että tosiasia on Suomessa, että meillä on geenikäsiteltyä soijaa käytössä tässä maassa. Se todettiin muun muassa Neloskanavan suorittamassa tutkimuksessa. Näin ollen geenikäsiteltyä tai sanokaamme geenimanipuloitua tuotetta on ihmisten ravinnossa ilman, että he sitä tietävät, ja näin ollen olisi syytä viitata siihen, että alkuperäismerkintöjen pitäisi toimia.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Ilmoitan, että myönnän vielä puheenvuorot edustajille Mauri Salo, Hannu Aho ja Takkula sekä viimeisen puheenvuoron ed. Pekkariselle. Sen jälkeen tämä ajankohtaiskeskustelu päättyy.

Ed. M. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Suomi on tietotekniikan luvattu maa, ja kun kuluttaja haluaa tänä päivänä tietää, missä ruoka on tuotettu, siihen suomalaiset ovat sinnikkäästi etsineet tietotekniikasta ratkaisua.

Viime viikon tiistaina Sörnäisten rantatiellä julkistettiin ensimmäinen hanke, joka on saanut maailman laajuista julkisuutta. Siinä tuotepaketin päältä voidaan syöttää Farmanetiin tuottajan tunnus, joka avaa näkymän siihen tilayhteisöön tai tilakokonaisuuteen, niin perheeseen kuin tuotantotiloihinkin, missä tuotteet on tuotettu. Eli me olemme menossa huimaa vauhtia eteenpäin, mutta tämä kehitys edellyttää edelleen paljon kehittämistyötä. Toisaalta se vaatii myös paljon rahaa, ja varmaan on hyvä hallituksenkin olla mukana jatkossa näissä hankkeissa.

Ed. H. A h o : Arvoisa puhemies! Minusta laadukkaan ruoan saatavuus niin Suomessa kuin muissakin Euroopan maissa on puhtaasti kiinni siitä, onko tämä tuotanto kannattavaa vai ei. Minusta oli se sitten niin sanottua normaalituotantoa tai luomutuotantoa, siinä ei ole mitään eroa. Näkisin, että siitä hyvin vastuullinen on meidän oma ministerimme, miten jatkossa pystytään toimimaan.

Täälläkin on paljon puhuttu ruoan hinnasta, mutta voin vakuuttaa, että edessäni on tilasto, jonka mukaan ruokakorin hinta Suomessa on huomattavasti alle muiden Euroopan maiden, muun muassa Ruotsia, Belgiaa, Hollantia, Ranskaa ja Italiaa vertailtaessa.

Laadukkaan ruoan tuotanto on kiinni viljelijöiden ammattitaidosta ja nimenomaan ammatitilipeydestä, ja sitä haluamme kyllä edustaa. Tuotantoketjun alkupää on tärkein osa koko laatu- ja turvallisuuden ruoan tuottamisessa tälle yhteiskunnalle.

Minusta myös Suomessa voidaan nähdä ja todeta kirjaimellisesti ja kirjallisesti, miten eläimiä hoidetaan. Se on läpinäkyvää, se on turvallisuutta, ja se voidaan myös todistaa. Minusta tämän pitäisi olla kaikissa maissa turvallisen tuotannon ja ruoan tuottamisen ehdoton edellytys.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Ruoka on elämän peruskysymyksiä, ja jokaisella todellakin tulisi olla oikeus saada tietää, mitä syö. Viimeaikaiset uutiset ovat kertoneet, että tämä oikeus ei valitettavasti ole aina toteutunut. Näin ollen ihmiset eivät ole aina saaneet tietää ruoan sisältämistä ravinteista ja niiden alkuperästä niin kuin asiaan olisi kuulunut. Sen vuoksi on paikallaan

kyllä kiinnittää yhä voimistuvaa huomiota ruoan laatuun ja tuotantotapoihin sekä valvontaan.

Kauppan vapauttamisen nimissä hormonilihaa ja geenimanipulointia ruokaa halutaan tuoda myös meille yhä enenevässä määrin. Eurooppalaisen ja maailman laajuisenkin ylijäämäruoan dumpaaminen halvoilla hinnoilla markkinoille on valitettava tosiasia. Kotimainen ruoka on kyllä arvostettua, mutta tuotantokustannuksista johtuen korkeamman hinnan vuoksi se ei valitettavasti riittävän usein tunnu ohjautuvan asiakkaiden ostoskoriin. Voi sanoa näin, että ulkomainen ”hulluhko lehmä” valitaan mieluummin valitettavan usein, vaikka tarjolla olisi puhtaassa luonnossa kasvanutta pohjoisen poroa. Samaa voi sanoa vaikkapa lohesta. Hyvin epäeettisesti kasvatettuja kassilohia kuitenkin koko ajan suositaan jopa sillä kustannuksella, että luonnonlohi kannat ovat kuolemassa.

Nämä ovat asioita, joihin hallitus voisi konkreettisesti puuttua toimillaan ja näyttää, että se on kiinnostunut puhtaasta ruoasta ja sen tuotannon turvaamisesta. Samoin myöskin kotimaisten marjojen osalta hallituksen tulisi toimia sillä tavalla nopeasti, että arvonnäköverolakia muutettaisiin siten, että luonnonvaraisten marjojen ostajien, välittäjien ja edelleenmyyjien toiminta olisi vapaata arvonnäköverovelvollisuudesta. Tämä olisi konkreettinen, nopea toimi puhtaan ja terveellisen suomalaisen ruoan puolesta, ja tämä toimi olisi myöskin työllistävä ja edesauttaisi sitä, että kotimaiset luonnontuotteet saisivat niille kuuluvan arvon puhtaana ja laadukkaana ruokana.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Haluan kiittää ministereitä, aitiosta olleita ja heistä vielä valiona paikalla olevaa siitä omasta erinomaisesta panoksestaan, minkä he antoivat käytyyn keskusteluun, samoin kiitän kaikkia edustajia minusta tavattoman rakentavasta keskustelusta.

Rohkenen arvioida, että tämä keskustelu kertoi hyvin vankasta yksituumaisuudesta sen suhteen, että eivät vain kansalaiset vaan myös me kansanedustajat haluamme, että kykenemme tarjoamaan suomalaisille Suomessa tuotettua ruokaa. Jopa siitäkin, näin uskallan arvioida, me olimme aika lailla yksimielisiä, että tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää jatkossa nimenomaan tarkkaa silmää ja riittävää suomalaisen alkutuotannon ja sen jalostuksen tarpeitten ja kannattavan tuotannon edellytysten ymmärtämistä.

Minusta täällä oli selvä tahtotila sen suhteen, että haluamme myöskin, että ruoalla on selvät alkuperämerkinnät suomalaisissa kaupoissa. Jos eurooppalaisilla on oikeus tietää, missä on tuotettu ja miten se sanomalehtipaperi, jota lukevat, tai se vessapaperi, mitä käyttävät, on kohtuullista, että suomalaisilla ja eurooppalaisilla on oikeus tietää ruoasta, missä se on tuotettu, ja monista muistakin sen tuotantoon liittyvistä seikoista.

Arvoisa puhemies! Näillä kiitoksen sanoilla toivon, että hallitus omalta osaltaan jämähtää toimenpiteitä suomalaisen ruoan puolesta ja huolehtii siitä, että ei pelkästään todella ruoka ole hintatuote vaan että pannaan painoa myöskin ruoan laatutuoteroolille, sille, että sen laadusta huolehditaan, sille, että suomalaista tuotantoa ei ajeta esimerkiksi suurtuotantoyksiköiksi, joissa erilaiset riskit lisääntyvät.

Ensimmäinen varapuhemies:
Keskustelu on päättynyt.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laeiksi vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain ja vakuutuksenvälittäjistä annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 76/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 77/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 4) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Tiusaenen: Arvoisa rouva puhemies! Suomessa potilaiden maksettavaksi tuleva osuus terveydenhoidon maksuista on toiseksi korkeimmalla tasolla Euroopan unionissa. Ainoastaan Portugali kiilaa Suomen ohitse. Nyt ollaan me-

nossa tilanteeseen, jossa Suomella on kyseenalainen ykkössija.

Tässä tilanteessa hallituksen esittämä maksukatto on tarpeellinen. Kuitenkin sille kaavailtu rahoitus on toteutettu varsin ongelmallisella tavalla. Maksukaton arvioitu tulojen menetys kunnille, noin 200 miljoonaa markkaa, maksetaan toisilla sairastavilla ihmisillä. Tästä asiasta vasemmistoliitto ja sen neuvottelijat ovat jatkuvasti muistuttaneet. (Ed. Ala-Nissilä: Mutta eivät ole saaneet mitään aikaan!) Kuntien terveystenon rahoittaminen maksuja nostamalla alkoi vuonna 1992 Ahon — Viinosen hallituksen aikana. Edelleen hallitus tätä jatko.

Paavo Lipposen toinen hallitus on etsinyt tapaa kannustaa ja tukea pienipalkkaisten ihmisten työssäkäyntiä. Kunnallisveroa maksetaan periaatteessa pienistäkin tuloista. Avuksi tähän on etsitty kunnallisveroon kohdistuvaa ansiotulovähennystä. Näin osa ansioista saadaan vapaaksi kunnallisverosta.

Tässä on kuitenkin ongelma. Nimittäin tuo ansiotulovähennys ei koske sosiaalisia tulonsiirtoja, ei siis työttömiä, eivätkä sen piirissä ole myöskään eläketulot. Siis ansiotulovähennys koskee vain ansiotyössä käyviä ihmisiä. Se tulisi tietysti lajentaa koskemaan kaikkia tuloja ja niiden kunnallista verotusta. Edelleen ongelma on se, että ansiotulovähennys ulottuu kohtuuttoman korkealle, runsaasti yli 300 000 markan vuosituloihin. Toki tuon tyypiset tulot eivät vaadi kannustuslisää. Vähennys tulisi keskittää vain pieniin ja keskisuuriin tuloihin.

Puhemies! Kunnat laskevat menettävänsä yhteensä 550 miljoonaa markkaa tuloja toisaalta korotetun ansiotulovähennyksen ja toisaalta perustettavan maksukaton vuoksi. Ongelmana on se, että nyt tätä tuloaukkoa ollaan siis täyttämässä sosiaali- ja terveydenhoidon asiakasmaksujen korottamisella.

Terveydenhoidon asiakasmaksuihin ei eduskunta pääse suoraan ja yksityiskohtaisesti vaikuttamaan. Budjettikirjassa asiasta on maininta. Sosiaali- ja terveydenhoidon maksuihin pystymme ottamaan kantaa nyt ainoastaan lasten päivähoiton maksuun.

Hallituksen maksukaton perusteluissa todetaan: "Silloin, kun sairaanhoidon palveluja joudutaan tosiasiallisesti käyttämään paljon ja pitkään, johtaa tämä siihen, että palvelun käytöstä aiheutuvat kokonaiskustannukset nousevat suuriksi. Koska maksut ovat kaikille tasasuuruksia, aiheuttavat suuret maksut sitä suuremman raskuuden palvelujen käyttäjälle, mitä pienemmät

tulot hänellä on. Esimerkiksi neljän viikon laitoshoidojakso aiheuttaa voimassa olevilla maksuilla 3 500 markan hoitopäivämaksut. Kun tällaiseen hoitopakettiin liittyy yleensä edeltäviä ja jälkeen tulevia terveyskeskus- ja poliklinikkakäyntejä, matkakustannuksia sekä lääkekustannuksia, nousevat sairastamisesta aiheutuvat kokonaiskustannukset huomattaviksi.”

Tämä pitkä sitaatti osoittaa, että sosiaali- ja terveysministeriössä siis ymmärretään tilanne. Näin juuri tapahtuu ja on tapahtumassa joka päivä. Mutta ketkä ovatkaan ne, joita sairastamisen kulut, mukaan luettuna jatkuvasti lisääntyvät lääkekustannukset, eniten koskevat? He ovat pienituloisia, usein eläkkeellä olevia ihmisiä, joita ei kannustinverovähennys helpota, jotka maksavat jatkuvasti kohoavia terveydenhoitomaksuja ja erityisesti aina kalliimpia lääkkeitä. He ovat eläkkeellä olevia ihmisiä, joiden selviytymistä on heikennetty jatkamalla kansaneläkkeen perusosan leikkaamista. Näin heidän mahdollisuutensa selviytyä jatkuvasti kohoavista menoistaan, muun muassa asunomenoista, on vaikeutunut.

Hallituksen tulisi siis vetää oikeat johtopäätökset. Maksukatto on siis oikea, tarpeellinen ja välttämätön. Sitä tulisi kuitenkin laskea tuosta 3 500 markasta, ja sen kompensointi kunnille tulisi tehdä muutoin kuin toisten sairaiden kustannuksella. Oikeampi maksukatto olisi 2 500 markkaa kuukaudessa. Viittaan tässä Ruotsin tilanteeseen, joka on potilaille vielä huomattavasti edullisempi.

Edelleen johdonmukaista on päättää, että kansaneläkkeen perusosan leikkaus lopetetaan eikä sitä suoriteta enää tulevana vuonna.

Edelleen olisi tärkeää, että hallitus ei antaisi uutta sosiaali- ja terveydenhuollon maksuasetusta, joka sisältää nyt kaavaillulla tavalla toteutettuna korotettavan terveyskeskusten käyntimaksun, sairaaloiden poliklinikkamaksun, vuodepäivämaksun ja lukuisia muita maksuja sekä toisi aivan uuden maksun, niin kutsutun laitoshoidon perusmaksun, potilaille maksettavaksi.

Arvoisa puhemies! Hallitusmuodon perusoikeuspykälä 19 toteaa: ”Juloksen vallan on turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.” Paavo Lipposen toisen hallituksen ohjelmassa todetaan: ”Hallituksen sosiaalipolitiikan lähtökohtana on pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen.” Edelleen ohjelma toteaa: ”Sosiaali- ja

terveyspalvelujen laatu ja saatavuus turvataan koko maassa.”

Eduskuntavaalit käytiin kutakuinkin kuusi kuukautta takaperin. Näiden vaalien keskeisenä asiana oli vanhuksista, vanhenevasta väestöstä, huolehtiminen, siis kansalaisista jotka ovat sodan läpikäyneet ja tämän maan rakentaneet. Tätä lakia käsiteltäessä ollaan nimenomaan niiden samojen asioiden äärellä. Miten pienituloiset, erityisesti vanhuusiässä olevat ihmiset selviävät? Otetaanko maksukaton asettamisessa huomioon pienituloisten ihmisten, erityisesti paljon sairaus- ja lääkekuluja maksavien eläkeläisten, asema? Maksukaton markkamäärä on saatava kirjattua tähän lakiin.

Eduskunnan tulee pystyä vaikuttamaan ratkaisevalla tavalla tulossa olevan asiakasmaksuasetuksen sisältöön ja siihen, miten kuntatalouden vahvistaminen suoritetaan. Sairaista ihmisistä ei ole kuntatalouden tervehdyttäjiksi.

Arvoisa puhemies! Maksukaton tulisi mielestäni olla siis selvästi alempi kuin nyt esillä oleva 3 500 markkaa. Lasten päivähoitomaksun korkein maksu kokopäivähoidossa voi esityksen mukaan olla 1 100 markkaa. Mielestäni valtiokunnan tulisi vakavasti harkita sen korottamista 1 200 markkaan.

Muuten hallituksen olisi syytä mahdollisimman nopealla tavalla varmistaa hallitusohjelman hyvää tarkoittavan lausuman toteutuminen eli se, että sosiaali- ja terveyspalvelujen laatu ja saatavuus turvataan koko maassa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että tämä laki on sen suuntainen, että olisi käsitykseni mukaan hyvä saada siihen perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edustajat Rauhala, Vilén ja Löv merkitään läsnä oleviksi.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! On mahdollista, että hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettun lain muuttamisesta on perustustasain vastainen. Esityksessä ehdotetaan, että terveydenhuollossa asiakasmaksuille säädettäisiin asetuksella vuotuinen enimmäismäärä eli maksukatto, siihen sisällytettävät palvelut sekä muut ehdot, että korkein perittävä päivähoidon maksu kokopäivähoidossa olisi kuukautta kohti enintään 1 100 markkaa sekä vielä perusteluiden mukaan, pääosa kokonaisuuteen liittyvistä asiakasmaksujen

tarkistuksista toteutettaisiin asiakasmaksuasetuksen muutoksella.

Perusoikeusuudistuksen tultua voimaan vuonna 1995 perustuslain määräämänä perusnormina tulevaa lainsäädäntötyötä silmälläpitäen on perustuslakivaliokunta ottanut erityiseksi tavoitteekseen sen, että kaikki kansalaisten perimmäisiin perusoikeuksiin kajoavat toimivaltuudet on säädettävä lain tasolla. Perusoikeuksiin liittyvää päätäntävaltaa ei ole saanut jättää asetusten varaan. Tämä on ollut ajan henki, ja tästä tulee pitää edelleenkin kiinni. Se on johdonmukaista työtä uuden perusoikeusuudistuksen toteuttamiseksi käytännössä. Kaikkea uutta lainsäädäntöä tulisi toteuttaa niin, että se ei olisi ristiriidassa hyväksytyyn perusoikeusuudistuksen kanssa.

Perusoikeusuudistuksen toteuttamisella on tähdäty muun muassa kansalaisten välttämättömän perustoimeentuloturvan takaamiseen. Elävä elämä antaa esimerkin siitä, mitä elämä konkreettisesti Suomessa nykypäivänä on. Verohallinnon tilaston mukaan vuonna 1997 alle 50 000 markkaa ansaitsevia oli 1,4 miljoonaa suomalaista ihmistä ja heidän keskimääräinen käteenjäävä kuukausiansionsa, niin uskomattomalta kuin se tuntuukin, oli vain muutaman markan yli 2 000 markkaa. Se tarkoittaa sitä, että alle 2 000 markkaa ansaitsevien joukon täytyy olla todella suuri. On vielä otettava huomioon, että samaisena vuonna alle 50 000 markkaa ansaitsevien tulotaso pieneni keskimäärin entisestään edelliseen vuoteen verrattuna.

Kun nyt suhteutetaan näiden lähes miljoonan ihmisen lähes olemattomia tuloja hallituksen esittämiin maksujen korotuksiin, huomataan heti, että maksujen korotukset ovat todella suuri rasite näiden henkilöiden toimeentulossa. On makuasia, puhutaanko tällöin leikkauksista vai ei. Joka tapauksessa mainitun vähätuloisen suuren ihmisjoukon ahdinko syvenee selvästi.

Kun aiemmin poliklinikalle menevä joutui maksamaan 100 markkaa poliklinikkamaksuna, niin esityksen myötä, jos hän joutuisikin yllättäen jäämään sairaalaan yön yli, nousisi hänen maksusoorituksensa 420 markkaan. Esitetyt maksunkorotukset ovatkin tässä tuloluokassa kohtuuttoman suuria. Helposti tulee mieleen, ettei tällaisen kohtalon kokeva helposti hakeudu uudelleen hoitoon, jolloinka myöhempi hoidonsaanti entisestään viivästyy ja luonnollisesti kallistuukin. Tällaiset kansalaisen itsensä todella "arvokkaaksi" tuntemisen kokemukset käyvät pidemmän päälle suhteettoman kalliiksi.

Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, miten eri Pohjoismaat ovat säädelleet terveydenhuoltoon liittyviä maksuja kansalaisilleen. Tanskassa terveyspalvelut ovat maksuttomia. Norjassa 1 660 kruunun maksukaton piiriin kuuluvat avohoitomaksut ja korvattavat lääkkeet. Ruotsin 1 200 kruunun maksukaton piiriin kuuluvat sekä julkiset että yksityiset avohoitokäynnit ja fysioterapia, eli kansalaisten maksurasitukset ovat muissa Pohjoismaissa Suomen tasoa selvästi alhaisemmat.

Mikäli nyt esitettävä maksukatto hyväksytään, ovat Suomen erilaiset maksukatot yhteensä yli 8 000 markkaa. Päästessään kaikkien näiden kattojen piiriin, kuten monet pääsevät, täytyy sairastavan olla henkisesti todella vahva kestääkseen nämä maksurasitukset.

Kun pohjoismainen hyvinvointimalli on pyrkinyt hyvään huolenpitoon kansalaisistaan ja kun Suomen maksukattotaso näyttää olevan selvästi muita Pohjoismaita korkeampi, herää kysymys, kuuluuko Suomen ominaisuuksiin ainoana innokkaana Emu-maana se, ettei kansalaisista pidetäkään muiden Pohjoismaiden tapaan yhtä hyvää huolta.

Arvoisa puhemies! Ymmärrän niin, että nyt käsittelyssä olevan esityksen avaamat lainmuutostokohdat ovat auki käsittelylle, mutta perusteluosaan me emme täällä salikäsittelyssä voi tehdä tietenkään muutoksia. Lakiesityksen perusteissa on minun mielestäni kuitenkin yksi todennäköinen perustuslaillinen ongelma. Perusteluissa mainitaan nimittäin, että asiakasmaksuasetuksen muutoksella pääosana kokonaisuutta korotetaan eräitä terveydenhuollon maksuja. Tämä on mielestäni ristiriidassa voimassa olevan perustuslain perusoikeusuudistuksen kanssa.

Kun on käynyt selvästi ilmi, että yhteiskunnassamme on varsin laaja todella pienituloisten joukko, on perusteltua, että esitettyjen maksunkorotusten suhde näiden pienituloisten tulotason eli suoranaiseen perustoimeentuloon on selvitettävä perustuslakivaliokunnassa. Hallituksen esitys on sikäli puutteellinen, että siitä puuttuu kokonaan perustuslaillinen pohdinta-osa.

Jotta voitaisiin selvittää, voidaanko suunniteltuja maksunkorotuksia tai maksukaton markkamäärää ylipäättään säädellä asetuksella vai pitäisikö korotukset ja maksukaton määrä perusoikeusuudistuksen takia säätää lain tasolla, ehdotan, että hallituksen esitys lähetetään perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Ed. K e r o l a : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys tuntuu vielä nyt kevyeltä. Karu totuus lankeaa monen syliin lain tultua voimaan eri asiakasmaksujen nousuina.

Esitetyt maksukaton on arvioitu hyödyttävän 80 000:ta-90 000:tä asiakasta. Ongelmallisuutta tuovat kuitenkin maksujen johdonmukainen ennakointi ja niiden vaikutukset kuntatalouteen.

Mielenkiintoista on nähdä, miten iäkkäät ja miksei nuoremmatkin selviävät kuittien sekamelskasta ja manuaalisesta seurannasta, ellei järjestelmiä saada kuntien toimesta sovitettua koordinoimaan maksukaton täyttymistä kunkin henkilön kohdalla. Toivottavasti kuntien vähenevä henkilöstö edellä mainitun tilanteen tullessa voimaan selviytyy lisätehtävästään. Sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelee lakiesityksen huomioiden yhteiskuntamme vähäosaiset ja paljon sairastavat.

Arvoisa puhemies! Viittaan keskustan rinnakkaislakialoitteeseen, jossa poistetaan ilmenneet epäkohdat lasten päivähoitossa. Esitys on seuraavana käsittelyssä. Laskelmien mukaan viimeiset uudistukset päivähoitomaksujärjestelmässä ovat suosineet hyvätuloisia yksilapsisia perheitä, eivät niinkään niitä, jotka taloudellista apua tarvitsevat. Toivon, että lapsiperheitä tukeva lakialoite otetaan huolelliseen käsittelyyn.

Ed. Ojala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta annettun lain muuttamisesta merkitsee sitä, että lukuisa joukko pienituloisia, sairaita, terveyspalveluja käyttäviä ihmisiä laitetaan maksamaan kuntatalouden ongelmia, eli jos kuntatalous on sairastunut, kuntatalouden ongelmat maksatetaan sairailta kuntalaisilla. Tätä peruslähdekohtaa ei voi pitää oikeana, sillä tässä on tehty palvelujen ideologinen valinta siinä, että kuntien palvelujen hintoja nostetaan, mikä tulee myös suosimaan yksityisiä palveluja.

On muistettava, kun työttömyysturvaa edellisellä hallituskaudella usean kerran leikattiin, niin silloin perustuslakivaliokunta ei pitänyt yksittäistä työttömyysturvan leikkausta merkittävänä ja perustuslain vastaisena, mutta kun leikkauksia tehtiin toistuvasti, silloin perustuslakivaliokunta tuli siihen johtopäätökseen jo, että kun tarpeeksi monta siivua otetaan, silloin mennään sille rajalle, että loukataan ihmisten

perusoikeuksia eli rikotaan ihmisten perusturvaa.

Tässä tapauksessa nostetaan käytännössä lähes kaikkia terveydenhoidon maksuja. On tietenkin selvää, että terveydenhoidon maksut eivät kohdistu kaikkiin ihmisiin, eivät niihin, jotka eivät tarvitse näitä kunnallisia palveluja. Tutkimusten mukaan erityisesti pienituloiset ihmiset sairastavat eniten. Näin ollen he myös joutuvat käyttämään näitä palveluja, jolloin maksujen korotukset kohdistuvat heihin kaikkein kovimmin ja aiheuttavat heille myös taloudellisia ongelmia.

Tämän lisäksi, että terveydenhoidon maksuja nostetaan näinkin tuntuvasti, on muistettava, että myös monet muut kustannukset nousevat. Erityisesti asumiskustannukset ovat voimakkaasti nousseet. Vuokratasohan on noussut 90-luvulla kymmeniä prosentteja. Jokaisen ihmisen on asuttava. Tämä on myös perusoikeuksilla taattu oikeus. Perusoikeusuudistuksessaan todetaan, että julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon. Mutta jos ihmisillä ei ole rahaa, niin millä he asunnon saavat ja pystyvät pitämään, kun vähät varat menevät kohonneisiin terveydenhoidon maksuihin?

Perustuslakivaliokunta on myös ottanut sen kannan, kuten ed. Puhjo totesi, että kaikki ihmisten välttämättömiin jokapäiväisiin tarpeisiin, kuten terveydenhoitokin on, liittyvät maksut pitäisi säätää lailla. Tässä nyt ei edes sairaanhoidon maksukattoa säädetä lailla, vaan sekin jäisi asetuksella säädettäväksi. Mielestäni tämä kehitys on väärän suuntainen. Tämä pitäisi ehdottomasti säätää lailla, ja myös, kun tulee uusi 150 markan laitoshoidon perusmaksu, se olisi pitänyt ehdottomasti tuoda lain tasolla eduskuntaan, jolloin eduskunta olisi voinut siitä sanansa sanoa, onko tällainen kustannusten siirto yhteiskunnan sairailta ihmisiltä kuntien talouden korjaamiseksi oikea.

Erityisesti oikeiston taholta on puhuttu, että sairaalamaksuja ei ole korotettu moneen vuoteen. Päivämaksua ei olekaan korotettu, mutta täytyy muistuttaa siitä, että runsas vuosi sitten tehtiin päätös, että sekä tulo- että lähtöpäivältä peritään maksu. Jos potilas on kaksi päivää sairaalassa, hänen maksunsa nousi silloin 100 prosenttia. Nyt näitä päivämaksuja ollaan edelleen korottamassa. Tilaston mukaan muun muassa Tampereen yliopistollisessa keskussairaalassa kaksi päivää sairaalassa olleita potilaita oli noin 5 000. Asia koskee aika kipeästi sairaalassa lyhyen jakson olevia ihmisiä, ja kun päälle

tulee vielä 150 markan laitoshoidon maksu, niin kyllä tässä korotusta kerralla sairaille ihmisille on.

Arvoisa puhemies! Mielestäni asia on sen luonteinen, että perustuslakivaliokunnan tulisi ottaa tähän kantaa ja selvittää, voidaanko yksittäisiä maksuja tällä tavalla asetuksella edelleenkin nostaa. Näin ollen kannatan ed. Puhjon ehdotusta, että asiasta pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edustajat Manninen ja Lindén merkitään läsnä oleviksi.

Peruspalveluministeri B i a u d e t: Arvoisa puhemies! Tässä on tietenkin tehty ideologinen valinta, olen siitä aivan samaa mieltä. Mielestäni oli hyvin tärkeää, että hallituksessa saatiin yksimielisyys siitä, että maksukattojärjestelmä voidaan nyt vihdoin tuoda tähän taloon. Sitä on yritetty edellisellä kaudella, ei onnistunut, ja myöskin sitä edellisellä ja ymmärtääkseni vielä sitäkin edellisellä kaudella. Koko maksukattoajatus sinänsä ei suinkaan ole ollut ilman vastustusta.

Hallituksen ohjelmaneuvoitteluihin ja budjettiriihiin keskusteltiin siitä ja on päätetty, että kuntien palvelujen saatavuus turvataan. Se tarkoitti tietenkin ennen kaikkea sitä, että valtionosuuden indeksitarkistukset voitiin tehdä täysinä. Se oli yksi keskeinen asia. Myös päätettiin niin, että asiakasmaksuina voidaan kerätä lisää tuloja turvaamaan näiden palvelujen tarjontaa. Se on se päämäärä.

Sitten otettiin mukaan päätös, että selvitetään maksukattojärjestelmää. Mielestäni oli hyvin keskeistä, että kun, niin kuin monet ovat täällä sanoneet, meillä asiakasmaksut ovat verrattain korkeita jo nyt, korotuksen yhteydessä voidaan päättää asiakasmaksukatosta. Kysymys on nimenomaan siitä, että ne, jotka ovat vähemmän sairaita, kustantavat solidaarisesti sairaampien kustannukset, liian korkeat, kohtuuttomat kustannukset.

Otan vastaan myöskin kritiikin siitä, että maksukatto ei ehkä ole siinä mielessä pelastava tai autuutta tuova, että varmasti olisi parempi, jos se olisi vielä matalampi, ja varmasti olisi parempi, jos olisi voitu tehdä yhtenäinen kattojärjestelmä, johon kuuluisivat kaikki, lääkekustannukset jne. Se olisi kuitenkin ollut kustannuksiltaan sen verran kova ...

Ensimmäinen varapuhemies: Ministeri Biaudet, pyydän jatkamaan puhujakorkeelta.

P u h u j a (korokkeelta): Anteeksi, luulin että olisin ollut niin lyhytsanainen. — Se olisi kuitenkin ollut käytännössä hyvin vaikea toteuttaa ja kustantaa, joten mielestäni meidän täytyy edetä askel kerrallaan ja toteuttaa niin hyvä järjestelmä kuin on mahdollista: mielestäni tällainen 3 500 markan maksukatto, jota nyt tässä laissa ei määritellä, mutta josta on ollut yksimielisyys, josta ei ole kiistelty hallitusryhmien kanssa. Muistutan tässä vielä, että kaikki hallituspuolueet ovat päättäneet asian, myös vasemmistoliitto, ja ovat myös päättäneet asiakasmaksujen korotuksista. Se, millä tavalla ne kohdennetaan sitten yksityiskohtaisesti, on vielä viimeistä silausta vailla, koska siitä käydään neuvottelut, millä tavalla kustannukset lasketaan, ja pohditaan sitä, että päästään laskelmissa mahdollisimman lähelle eri tahojen kanssa.

Kysymystä siitä, onko asia laissa, kun puhutaan maksukattojärjestelmän tuomisesta mukaan meidän terveydenhoitojärjestelmäämme, ja vaarantaako tämä ratkaisu perusturvaa, en oikein ymmärrä. Ymmärrän, että kysymys on siitä, pitäisikö asiakasmaksuja olla vai ei. Kuitenkin on niin, että asiakasmaksulaki mahdollistaa kunnille sen, että ei tarvitse toteuttaa asiakasmaksukorotuksia, ja laki mahdollistaa myöskin sen, että voi vapauttaa asiakasmaksuista, joten en oikein näe, että tässä perusturvaa voitaisiin vaarantaa. Täytyy aina muistaa, että toimeentuloturva on tarkoitettu siinä tilanteessa, että voitaisiin turvata perusturva ja perusoikeudet myöskin palvelupuolella, joten tätä keskustelua en ehkä näe ihan niin selkeänä kuin täällä on haluttu osoittaa.

Mielestäni on kysymys siitä, mitä me haluamme, haluammeko, että niiltä, joilla on suurimmat kustannukset — sehän ei liity niihin ihmisiin, jotka ovat pitkäaikaissairaita, mutta niihin, jotka ovat paljon sairaana — yritetään keventää taakkaa jollain tavalla. Mielestäni se tehdään paremmaksi, ei ehkä aivan päästä tavoitteeseen, mutta huomattavasti paremmaksi nykyolosuhteisiin verrattuna.

Haluan vielä muistuttaa, että tätä on yritetty monta kertaa, edellisessä hallituksessa, sitä edellisessä ja vielä sitä edellisessä ainakin.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Biau-

det käyttää samaa perustelua, jota hän on käyttänyt aikaisemminkin, eli perusteena maksujen korotukselle, jotta maksukatto saadaan tähän mukaan, on se, että vähemmän sairaat maksavat nyt, jotta enemmän sairaat hyötyvät. Maksukatto on mielestäni erittäin tärkeä, ja on erittäin hyvä asia, että se on nyt saatu mukaan tähän esitykseen. Ehdottomasti pidän sitä oikeana, koska, kuten ministeri Biaudet mainitsi, asia on ollut eduskunnassa ja aikaisemmissa hallituksissa esillä moneen kertaan.

Mutta se, mikä mielestäni tässä on täysin kesämätöntä, on juuri ajattelu, että nyt tämä maksukatto maksetaan, sen tuoma hyöty maksetaan toisilla sairailta. Ne, jotka suurimman maksutaakan, lisätaakan, tästä saavat, eivät ole vähemmän sairaita. Heidän joukossaan on myöskin hyvin sairaita, pitkäaikaissairaita, kroonisesti sairaita, joilla on paljon terveydenhuollon menoja, mutta ne menot voivat kertyä vähän eri tavalla. Heillä saattaa olla kyllä kymmeniätuhansia, heillä voi olla paljon lääkerekuluja. He voivat olla esimerkiksi pitkäaikaismaksujen piirissä, jotka eivät tule maksukaton piiriin. Menot voivat kertyä eri tavalla. Heillä ei ole laitoshoidoa, mitä nyt nämä maksut koskevat. Heillä ei ole sitä niin paljon, mutta on ehdottoman väärin sanoa, että nyt vähemmän sairaat maksavat tämän. Ei se, miten ne maksut koostuvat tavallaan yhdellä putkessa, kerro sitä, kuka on paljon ja kuka vähemmän sairas. Toivon todella, että tähän eettiseen kysymykseen eduskunta vastaa niin, että maksuja ei koroteta niin paljon kuin nyt on esitetty.

Oikea lähtökohta mielestäni on se, että markkaakaan lisää maksuja ei pitäisi esittää.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totta kai pitää olla pettynyt siitä, että hallitusohjelmaan ylipäättään tuli maksujen korotusta koskeva kohta, koska siinä ylivalan ja yliotteen sai ajatus siitä, että näitä maksuja ei ollut pitkään aikaan korotettu. Keskustelussa ei riittävästi pidetty mukana sitä, että Suomessa on valmiiksi kovin korkeat omavastuut ja maksut sosiaali- ja terveydenhuollossa. Mutta näin on nyt tapahtunut.

Toinen asia tietysti, joka on muuttunut oikeastaan hallitusohjelman ajoilta, on se, että kun siinä puhuttiin 350 miljoonan markan maksujen lisäyksestä, niin nythän se on 550 miljoonaa, koska maksukaton yhtäaikainen toteuttaminen nielaisee kokonaisuudesta arviolta 200 miljoonaa markkaa. Tämän sietäminen on tietysti aika

kova juttu. Itsekin kuulun niihin, jotka ovat ajaneet asiaa ja toimineet sen puolesta, että jos maksuja kerran korotetaan tai ainakin esitetään korotettavaksi, niin ehdottomasti maksukatto pitää tuoda samaan aikaan. Siitä kiitän hallitusta ja ministereitä, että tämä puoli on nyt hoitunut. Mutta sitten on koko joukko puutteita.

On jo tuotu esiin perustuslaillisen tarkastelun puute, ja toinen puute, joka on hallituksen esityksessä silmiinpistävä, on esityksen taloudelliset vaikutukset porukkaan, jota se koskee. Pitkin poikin on selostettu päivähoidon maksukorotusten vaikutusta lapsiperheisiin, mutta vastaavaa tarkastelua en ole havainnut suuresta sairastajien joukosta.

Olen tyytymätön myös siihen, että maksun porrastus ei toteutunut. Olisimme hyvin voineet toteuttaa tällä puolella porrastuksen samaan tapaan kuin on lasten päivähoidossa. Se olisi tullut kohtuullisemmaksi. Minusta meidän pitää jatkossa ottaa keskusteluun supermaksuluokkaa niin päivähoidossa kuin muissakin maksuissa, niin että ne, joilla on kunnolla varaa, maksaisivat kenties vieläkin enemmän.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Biaudet antoi jotenkin sellaisen kuvan, että terveysmaksujen korotukset ja uuden potilasmaksun käyttöönotto ovat jotenkin solidaarisia toimenpiteitä. Kuitenkin erittäin iso osa tästä kansasta on vaikeuksissa selvitä jo nyt olevista maksuista, ja korotusten jälkeen se on yhä vaikeampaa. Tässä haudotaan nyt vääränlaista solidaarisuutta. Todellista solidaarisuutta on se, että peritään riittävästi veroja ja hoidetaan niiden kautta kunnolliset palvelut, terveyspuolella mielellään vielä täysin ilmaiseksi, niin että ne varmasti ovat kaikkien, pienituloisimpienkin ja tulottomienkin, saatavilla. Nyt kynnys mennä terveydenhoitoon ja saada kunnollista palvelua hyvinkin nousee köyhille ihmisille. Minusta teillä on tässä pohjana väärä filosofia.

Mitä tulee kuntien mahdollisuuteen olla korottamatta maksuja, jos ja kun asetus astuu voimaan, varmasti tunnette hyvin etelän kuntia. Teillä varmasti on esimerkiksi Kauniaisissa tilanne se, että siellä ei tarvitse korottaa. Kunnan talous on sitä luokkaa, mutta tulkaa ihan oikeasti käymään ja katsomaan vaikka Kolarin kunnan tilannetta. Jokainen markka on pakko ottaa, koska valtionapuja on niin raskaasti leikattu. Ei auta mikään. Tämä on se todellinen tilanne isossa osassa maata.

Peruspalveluministeri **B i a u d e t** : Arvoisa puhemies! Nyt puhun lyhyesti. En tiedä, miten on Kauniaisissa, en ole koskaan siellä asunut, olen kyllä käynyt siellä, mutta en tiedä, miten se tähän liittyy. Minusta se oli vähän riman alta.

Mielestäni vielä on kuitenkin kysymys siitä, että kun asiakasmaksuja ja korotuksia on valmisteltu, niin on erittäin paljon kiinnitetty huomiota juuri siihen, että maksukorotukset kohdistuisivat lyhytaikaisempiin hoitoihin ja vähemmän sairaisiin ihmisiin eikä enemmän sairaisiin. Vielä on esimerkiksi tarkoitus pitää voimassa kaikki sarjahoitoihin liittyvät maksualennukset, lasten maksut on tarkoitus sisällyttää toisen vanhemman maksukattoon, jotta perheeseen ei kohdistuisi liiallisia vaikutuksia.

Lippusista ja lappusista sanoisin sen verran, että Ruotsissa toimii erittäin hyvä järjestelmä, jossa leimataan joka kerta potilasleima, kun on käynyt ja maksanut asiakasmaksun. Kun potilas saa täyteen 3 500 markkaa, sen jälkeen maksukatto astuu voimaan, eikä se ole tuottanut mitään erityisiä hankaluuksia. Mielestäni se on hyvin ei-byrokrattinen ja helppo tapa. Mutta siitäkin varmaan voi aina olla eri mieltä.

E d. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! Suomalaisen terveydenhuollon keskeisenä periaatteena on pidetty sitä, että jokaisella on oikeus tarvitsemaansa hoitoon varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta. Vaikka suomalaisten terveyden kehitys on valtaosin ollut myönteistä, terveydentilan eroja eri sosiaaliryhmien välillä ei ole pystytty pienentämään. Terveydenhuolto voi vain rajallisesti vaikuttaa terveyserojen poistamiseen, koska terveydentilaa vaikuttavat myös esimerkiksi ravinto, liikunta, tupakointi ja työympäristö. Mutta kai vähimmäisvaatimuksena sentään voidaan pitää sitä, että terveydenhuolto ei ainakaan lisää sosiaaliryhmien välisiä eroja.

Läntisten teollisuusmaiden terveydenhuollon periaatteena on yleensä, että terveydenhuoltoa rahoitetaan kollektiivisesti esimerkiksi verovaroin. Rahaa kerätään maksukyvyn mukaan. Hyvätuloiset, jotka ovat yleensä terveempiä, maksavat enemmän, ja pienituloiset, jotka yleensä tarvitsevat ja käyttävät eniten palveluja, maksavat vähemmän. Tutkimusten mukaan tiedämme, että sairauksia ilmenee eniten pienituloisten ryhmässä, joten asiakasmaksujen korotukset siirtävät rahoitusvastuuta terveydenhuollon kustannuksista pienituloisille. Hyvätuloiset ja terveet hyötyvät maksuista, pienituloiset ja sairaat häviävät, tämä on aivan selvää.

Terveydenhuoltoon käytetään maassamme tällä hetkellä lähes 50 miljardia markkaa. Suurin osa rahasta maksetaan veroina ja sairausvakuutusmaksuina. 90-luvun aikana käyttäjämaksujen osuus on tästä kuitenkin kasvanut roimasti. Tällä hetkellä kotitalouksien osuus on runsaat 20 prosenttia terveydenhuollon kokonaisrahoituksesta. Osuus on kansainvälisesti katsoen hyvin suuri. Viimeksi kesäkuussa Euroopan pysyvän sairaalakomitean Hopen vaihto-ohjelmaan osallistuneet asiantuntijat ihmettelivät Suomen terveydenhuollosta esittämässään arvioinnissa potilaille jo nyt aiheutuvia korkeita kuluja. Mitä olisivatkaan sanoneet, kun olisivat nyt nähneet tämän keskimäärin 5 prosentin terveyspalvelumaksujen korotuksen?

Suuret asiakasmaksut ovat ristiriidassa terveyspolitiikan tavoitteiden kanssa, sillä ne saattavat suurentaa sosiaaliryhmien välisiä terveyseroja heikentämällä palveluja eniten tarvitsevien hoitoonpääsyä. Mielestäni ratkaisuja terveydenhuollon ongelmiin on haettava muualta kuin asiakasmaksuista. Terveydenhuollon toimintaa voidaan tehostaa ja parantaa kehittämällä terveydenhuollon organisointia ja johtamista, esimerkiksi purkamalla päällekkäisyyksiä ja kehittämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Tutkimusta terveydenhuollon toimenpiteiden kustannusvaikuttavuudesta voidaan edistää ja sellaisten toimenpiteiden käyttöä vähentää, joiden vaikutus terveyteen on heikko tai jotka eivät perustu tieteelliseen näyttöön.

Arvoisa puhemies! Nyt tässä esityksessä sairaat on pantu kuntien maksutalouden paikkaajiksi. On merkillistä, että valtio ja kunnat eivät pääse sopimukseen maksujen ja valtionosuuksien jakamisesta, vaan tässä vastuu on säilytetty sairaille ihmisille.

Keskusta esitti vaalien alla kuntasopimusta, joka tähtäsi juuri tällaiseen sopimukseen valtion ja kuntien välillä. Silloin olisi välttytty tämän tapaisilta ikäviltä asioilta kuin nyt on tapahtumassa.

Kunnillahan on ollut nyt hyvin niukasti aikaa valmistautua hoitamaan tätä uutta järjestelmää käytännössä. Vaikka pidän maksukattoa hyvänä ja vaikka se ajatuksena on varsin perusteltu, olemme kieltämättä varmasti yhtä mieltä siitä, että tämä valmistelu oli hyvin häntäistä, koska nyt kunnissa tai muuallakaan systeemeissä ei ole tähän yhtään henkilöä eikä ole mietitty henkilöä, joka tätä kuitisirkusta pyörittäisi. Nyt se jää lähinnä potilaiden itsensä pyöritettäväksi. Voi kysyä, miten tämä onnis-

tuu esimerkiksi psykiatrinen potilaiden kohdalla.

Kuntatalouden kannalta myös maksukaton vaikutukset ovat hämärät. Kuntien on hyvin vaikea arvioida ensi vuoden maksukertymiä. Samoin tässä saatetaan törmätä tietosuojangelmiin ja tiedonsiirto-ongelmiin. Erikoissairanhoidosta kaikkien tietojen siirto perusterveydenhoitoon ei ole kivutonta. Lisäksi terveydenhoidossa on, kuten on todettu esimerkiksi ed. Puhjon puheessa, juuri maksukatot lääkkeille ja matkakustannuksille, ja voin vain kuvitella, että potilas ei enää selviä kuittivihkolla. Hän tarvitsee kuittikirjan, jotta kaikki nämä pystytään siihen kirjaamaan.

Kuntaliitosta ja muualtakin on tullut myös huolestumisen ilmauksia siitä, että maksukatto saattaa joissakin tapauksissa johtaa laitostumiseen. Uusi katto kohtelee osittain kaltoin niitä kuntia, jotka ovat panostaneet avohoidon kehittämiseen. Niille aiheutuu maksutulomenetyksiä, jos pahimmat ennusteet toteutuvat, eli silloin, kun laitoshoidon tulee halvemmaksi kuin avohoidon, se saattaa houkutella laitoshoidon käyttöön. (Ed. Stenius-Kaukonen: Laitoshoidon järjestäminen tulee paljon kalliimmaksi kunnille!) — Minä puhuin näistä arvioista, joita on esitetty, ja esitin muun muassa, että tällaisia on esitetty Kuntaliiton taholta. — Toisaalta vanhusmäärän lisääntyminen on hyvin huolestuttava tekijä tässä yhteydessä, kun ajattelemme, että silloin panostuksen avohuollon kehittämiseen pitää olla ensisijaista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi otan vielä esille hammashuollon tilanteen. Nythän myös hammashuollon maksuja ollaan 10 prosenttia korotamassa. En näe tälle minkäänlaisia perusteita tässä tilanteessa, jossa hammashuollon kokonaisratkaisu odottaa tulemistaan vielä ilmeisestikin tämän hallituksen, Lipposen kakkosen, aikana. Olen samaa mieltä kuin on jo puheissa esitetty, että pitää tyrmätä tämä koko esitys, mikä mielestäni olisi ykkösasia, ja sen jälkeen tutkia vielä erikseen varmastakin näitten perustuslainmukaisuutta mutta myös prosentteja ja korotusmarkkoja.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä totesi puheessaan, että maksuja tai rahoitusta tähän sektoriin tulisi löytää muualta, muun muassa organisatorisilla uudistuksilla ja päällekkäisyyksien poistamisella jnp.

Minä sanoisin, että kunpa se ongelma olisikin

näin helposti ratkaistavissa, vaan kun se ei sitä ole. Minä olen itse joutunut seuraamaan nyt lähestyvästä, mitä tapahtuu Uudenmaan alueella, kun on yhdistetty nyt nämä piirit, joista puhutaan nimellä HUS, ja mitä kaikkea siinä on edessä. Minun analyysini on se, että kun aikoinaan jotkut selvitysmiehet ajattelivat, että näin säästetään miljoonia, näin ei toki tule tapahtumaan. Viimeistään se, että meille tulee asukkaita lisää ja terveydenhuollon kokonaiskehitys merkitsee sitä, että erilaisia palveluja tulee uusia koko ajan, vaikuttaa siihen, että menot pysyvät korkeina.

Toisaalta, kun tiedän taas ne monien kuntien tilanteet, että ei siellä ole varaa nostaa esimerkiksi veroäyriä, haluaisin tähän keskusteluun tuoda tämänkin aspektin mukaan. Minä olen huolissani siitä, miten me pystymme tarjoamaan jatkossa näitä palveluja, pysymään laadun ja kehityksen vauhdissa mukana. Minä näen sen nimenomaan kauhean suureksi uhaksi potilaiden hoidolle jatkoon suhteen ja siinä mielessä näen, että myös tämä asia pitäisi muistaa tämän keskustelun yhteydessä.

Sinänsä minusta on hyvä avaus tämä katto niin sanotusti. Tosin toivoisi, että siihen tulisi mukaan lääkekustannuksia, koska ne ovat hyvin merkittävä rasite monen pitkäaikaissairaalan kohdalla.

Sosiaali- ja terveysministeri P e r h o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean, että ministeri Biauudet joutui EU:n tasa-arvokonferenssin takia poistumaan täältä salista. Koska olemme tietysti näitä asioita yhdessäkin pohtineet, muutama kommentti osittain omalta toimialaltani.

Ed. Tiusanen otti tässä yhteydessä esille vero- ja vähennykset, ansiotulovähennyksen eli niin sanotun kannustinvähennyksen, ja oli sitä mieltä, että vähennykset kuuluvat myös eläkeläisille. Muistuttaisin tässä yhteydessä vain siitä, että pienituloisille eläkeläisillehän on olemassa eläketulovähennys, mikä on tietyllä tavalla rinnasteinen tälle kannustinvähennykselle.

Ed. Vehkaoja pahoitteli sitä, että tähän esitykseen ei sisälly maksujen porrastusta. Tasamaksujen porrastaminen esimerkiksi terveyskeskusmaksujen, poliklinikamaksujen tai sairaalamaksujen ja hoitopäivämaksujen kohdalla merkitsisi käytännössä sitä, että vastaanottoapulaisten, tai millä nimikkeellä tämä henkilö siellä olisikin, joutuisi joka ainutta käyntiä koskien selvittämään kyseisen henkilön tulot, tietysti ne voivat jäädä tiedostoon. Olisi äärettömän hankalaa, äärettömän byrokraattista, ja ministeriön

virkamiehet osaltaan totesivat, että se on täysin mahdoton ajatus. Niin kuin ed. Vehkaoja hyvin tietää, tämä tulojen mukainen porrastushan on käytössä pitkäaikaishoidon maksuissa.

Edelleen ed. Vehkaoja totesi, että kunnat saavatkin tuloja hallitusohjelmaan merkityn 350 miljoonan sijasta 550 miljoonaa markkaa. Näinhän ei ole juuri siitä syystä, että kun tässä yhteydessä halutaan maksukatto toteuttaa, nyt päinvastoin Kuntaliitosta on tullut kovasti epäilyjä ja arvosteluja siitä, että kunnat eivät saakaan tätä 350 miljoonan markan tulonlisäystä maksukaton takia. Sen takia Kuntaliiton edustajat ovat päinvastoin toivoneet, että maksukatto olisi korkeampi kuin kaavailtu 3 500 markkaa.

Useassa puheenvuorossa on esitetty toivomus, että olisi yksi yhteinen maksukatto lääkekuulille, matkakululle ja kuntien sairaanhoidon maksuille. Niin kauan kuin meillä on järjestelmä, jossa Kela hoitaa lääkehuollon korvaukset ja matkakorvaukset ja kunnat omansa, on aika mahdotonta käytännössä tämä toteuttaa.

Sitten kuittisirkuksesta. Ministeri Biaudet siitä jo totesi. Ei ole tarkoitus järjestää kuittisirkusta, vaan olennaista on se, että kaikki tieto kerätään yhdelle kortille ja siihen joka käynti merkitään, paljonko kustannuksia on syntynyt. Tämä perustelu ei ajateltuun järjestelmään päde.

Ed. Hyssälä totesi, että on epäilty tämän järjestelmän houkuttelevan laitoshuollon käyttöön avohoidon palvelujen sijasta. En todellakaan ymmärrä tätä väitettä, koska kysymys on a) kysynnästä ja b) tarjonnasta. Mahtaakohan missään kunnassa olla ylimääräisiä laitospaikkoja, joita saa, jos sanoo vain, että haluankin nyt laitokseen, koska se on minulle edullista, jotta maksukattoni täyttyy? Eihän toimintoja tällä tavalla kunnissa käytännössä järjestetä. Monet arvostelut, joita on tullut suoraan kunnista, ovat perustuneet väärin laskelmiin ja väärin olettamuksiin. Kokonaislaskelmissa ei esimerkiksi ole otettu huomioon päivähoidon maksun korotusta, eli se kritiikki on perustunut osittain väärään arvioon.

Vielä kerran toteaisin sen, että joka tapauksessa eniten sairastavat hyötyvät ja — niin kuin myös ministeri Biaudet totesi — kunnissa on mahdollisuus maksujen alentamiseen tai maksuvapautuksiin silloin, kun asiakkaan varallisuus, tai varattomuus paremminkin, sitä edellyttää.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta oli hyvin huojentavaa kuulla, että maksujen porrastamisen estee-

nä olisivatkin pelkästään tekniset syyt eivätkä ideologiset syyt. Olen aivan varma, että tänä aikana, kun osataan lentää Kuuhun, löydetään varmaan teknisiä ratkaisuja niin, että tuloluokkien mukaan voitaisiin maksut määrätä. Ei kysymys tietenkään saisikaan olla siitä, että on täysin tarkka, joka päivä validi tieto siitä hommasta, vaan päivähoidomaksujenkin kohdalla aika karkeata luokittelua kuitenkin vain käytetään. Tälaisesta vastaavasta oli kysymys.

Mitä tulee rahasummaan, hallituksen esityksessähan ihan suoraan sanotaan, että näillä maksuilla on tarkoitus koota 550 miljoonaa eikä 350, niin kuin hallitusohjelmassa oli. Me varmaan puhumme ministeri Perhon kanssa samasta asiasta siinä mielessä, että maksukatto niistä siitä 550 miljoonasta niin, että kunnat eivät hyödy enempää kuin hallitusohjelmassa mainitun 350 miljoonaa.

Minäkin olen saanut kunnista paljon etukäteislaskelmia tästä esityksestä. Todella se väite nyt toistetaan, että laitoshoidoa tämä lisäisi. Se, mitä valiokunnassa varmasti pitää selvittää, on se, että kun kunnissa vaihtelee se, mikä osa hoidosta on sosiaalitoimen puolella ja mikä on terveyspuolella, se jää nyt säätelämään sitä tilannetta aika paljon, kuinka missäkin kunnassa käy. Se on tavallaan tämän esityksen heikko kohta, että siinä on hallinnon nimikyltin perusteella jaettu vähän, mitä maksukaton piiriin otetaan, mitä ei.

Ed. Hyssälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kautolle toteaisin, että tämä kohta puheessani, jossa puhuin terveydenhuollon toiminnan tehostamisesta ja kehittämistä, on Stakesin terveydenhuollon tutkimusyksikön julkaisusta, jossa tutkijat Niemelä ja Teperi ovat pohtineet näitä kysymyksiä, ja he ovat päätyneet siihen, että tämä on tietysti osa ratkaisua. En ajatellutkaan sitä ongelmien kokonaisratkaisuna, mutta varmasti siellä on muutakin tehtävää kuin pelkkää maksujen korotusta, mitä tässä tarjotaan.

Ministeri Perholle toteaisin, että on aivan selvää, kuten ed. Stenius-Kaukonen jo totesi, että tässähän on paljon pienituloisia sairaita, joita maksukatto ei koske. On aivan selvää, että nämä korotukset tältä osin siirtävät rahoitusvastuuta terveydenhuollon kustannuksista pienituloisille. Tällöin juuri terveet ja hyvätuloiset hyötyvät näistä maksuista ja pienituloiset ja sairaat häviävät.

Kaikki eivät mitenkään voi tulla maksukaton piiriin, kun eivät käytä julkisia palveluja ja voivat

käyttää vaikka yksityisiä palveluja, kun eivät muutakaan siinä tilanteessaan keksi. Joka puolella Suomea ei ole samanlaista tämä meininki.

Matkakustannus- ja lääkekattojen kanssa on aivan selkeää, että meille tulee sairaiden ja köyhiin ihmisten ryhmä, joka nyt on jo suuri, ja se varmasti tulee vielä laajenemaan.

Ed. S a r k o m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä oli huolissaan maksujen korotuksista, mutta samalla kritisoi nyt esityksessä olevaa maksukattoa — mielestäni hieman ristiriitaista. Maksukatto on tervetullut ja oikeudenmukainen uudistus.

Ed. Hyssälä oli huolissaan tähän liittyvästä byrokratiasta. Uskon varmasti, että tämä byrokratia hoituu, eikä tällaisen hallinnollisen menetelyn sujuminen saa olla este sille, että paljon palveluja käyttävien tilannetta helpotetaan.

Olen samaa mieltä ed. Hyssälän kanssa siitä, että tätä uudistusta on seurattava ja katsottava, miten tämä vaikuttaa palvelutuotantoon ja -raken- teeseen, mutta uskon ja väitän, että väitteet siitä, että tämä ohjaisi laitosvaltaiseen palveluraken- teeseen, ovat vääriä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ed. Vehkaojalle, joka penäsi tulojen mukaan porrastettua maksu- kattoa. Mielestäni se on täysin ristiriitainen sen ajatuksen kanssa, mitä hallitus on yrittänyt viedä eteenpäin, sitä että työ, yrittäminen ja opiskelu olisivat aina kannattavia. Mielestäni meillä on progressiivinen tuloverotus, joka riittää tulojen tasaamiseen, ja kaikki tulositonnaiset maksut, joita tuodaan tähän järjestelmään, ovat omalta osaltaan vaikuttamassa siihen, että lisäämme vain kannustinloukkuja, joita meidän pitäisi eriy- tisesti purkaa.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa pu- hemies! Siitä asti, kun hallitusneuvotteluja on käyty ja tämä 350 miljoonan markan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotus on hallitusohjelmaan sisällytetty, olen sanonut, että tämä on kaikkein epäoikeudenmukaisin esitys, mitä tähän asti on tehty. Se on täysin vastoin sitä kautta linjan kirjattua tavoitetta, että hallitus pyrkii ehkäisemään köyhyyttä ja syrjäytymistä.

Köyhyys ja sairaudet kuuluvat yhteen. Moni ihminen on köyhä sen vuoksi, että hän on sairas. Se estää häntä koskaan hankkimasta työllään tuloja. Hän on ehkä lapsesta saakka, nuoresta saakka joutunut tilanteeseen, jossa hän on köy- hä. Ja vaikka missä iässä tämä sairaus tulee, niin se voi johtaa köyhyteen.

Mielestäni oli aika osuvasti ilmaistu ja satutta- vasti sanottu, kun Sosiaalityöntekijöiden liiton tilaisuudessa valiokunnalle viime viikolla eräs sosiaalityöntekijä sanoi, että tavalliseen krooni- seen sairauteen sairastuminen voi köyhdyttää ih- misen ja perheen. Tämä on tosiasia tämän päivän Suomessa. Toivoisin, että ministeri Perho, vaika on joutunut minua usein kuuntelemaan, kuuntelisi, mitä minä tästä asiasta puhun. Tämä on tosiasia tämän päivän Suomessa.

Sekä ministeri Perhon että ministeri Biaudet'n käyttämä perustelu on, että nyt vähemmän sairaat maksavat sen, että enemmän sairaat hyöty- vät maksukatosta. Tämä perustelu on mielestäni täysin asiantuntematon. Toivoisin, että molem- mat ministerit paneutuisivat tähän asiaan hie- man tarkemmin, kuka nyt sitten joutuu näitä korotettuja maksuja paljon maksamaan. Ne ovat kroonisesti sairaita, pitkäaikaissairaita ihmisiä, joilla on paljon maksuja, jotka koostuvat erilai- sista maksutypeistä. Kun heillä maksut nouse- vat, sanotaan nyt, vaikka 2 000 markasta 3 000 markkaan näiden korotusten seurauksena, niin se on 50 prosenttia. Se on todella merkittävä, kun puhutaan ihmisistä, joiden nettotulo on kuukau- dessa 2 000—3 000 markkaa. Vaikka puhuisim- me hieman isommasta tulosta, on ed. Sarkomaan täysin turha pudistaa päätään.

Eläkeläisistä enemmän kuin puolet saa alle 4 000 markkaa kuukaudessa käteen. 5 000 mar- kan eläkkeestäkin jää vain semmoinen 4 000 markkaa. Ketä ne sairaat ovat, jotka näitä mak- suja maksavat? He ovat eläkeläisiä, työttömiä ja jossain määrin lapsiperheitä. Onneksi lapsiper- heisiin on alennuksia kohdistettu eri tavalla, mutta joka tapauksessa työssä olevat ihmiset yleensä saavat näitä maksuja esimerkiksi työter- veyshuollon kautta tai sairaskassan kautta jne.

Toivoisin todella, että eduskunnassa kaikki kansanedustajat ymmärtäisivät, että se ryhmä, johon maksujen korotukset nyt kovasti kolahta- vat, ovat pääasiassa muutenkin paljon sairasta- via, joille on lääkekatto 3 283 markkaa plus 100 markkaa. Jos tulee toinen katto 3 500 markkaa, he jäävät kummassakin tapauksessa sen alapuo- lelle. Semmoinen 7 000 markkaa on heidän kah- den kolmen kuukauden nettotulonsa. Tästä huo- limatta he eivät aina ole oikeutettuja toimeentu- lotukeen. Siis tähän on selvä, että tämä tulee lisäämään toimentulotukimenoja. Sitä ei ole missään otettu huomioon.

Puhun erittäin voimakkaasti näiden maksujen korotuksia vastaan koko sitä 550 miljoonan mar- kan maksukorotuspottia vastaan, joka tässä nyt

esitetään. Toivoisin, että kokoomus ottaisi vastuun siitä, että 350 miljoonan markan maksukorotusesitykset ovat kokoomuksesta lähtöisin. Muut ryhmät ovat yrittäneet hakea toisenlaista ratkaisua, mutta tämä on ollut kokoomuksen linja. Nyt sitten kun tämä maksukatto on sisällytetty tähän, mikä on mielestäni erittäin hyvä asia, ehdottomasti välttämätön asia, niin nyt tämä maksukaton arvioitu kustannus, noin 200 miljoonaa markkaa, maksatetaan toisilla sairaila elikkä maksuja korotetaan 350 miljoonan sijasta 550 miljoonaa markkaa. Tämä merkitsee koko näihin maksuihin aivan kohtuutonta lisäkorotusta.

Maksukaton markkamäärä pitäisi mielestäni säätää laissa. 3 500 on erittäin korkea summa, ja pitäisi olla vain yksi koko, siis lääkkeet ja nämä tasamaksut pitäisi olla ilman muuta samassa summassa. Se on täysin selvä asia, koska muuten tilanne on tämä, mistä äsken puhuin.

Sanottiin, että ei ole puhuttu aikaisemmin niin paljon siitä, mikä tämä maksutaso Suomessa yleensä on. Kyllä puhuttiin. Sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehet ovat mielestäni erittäin ansiokkaasti pyrkineet tuomaan esille, että Suomessa maksujen omavastuusuudet ovat kansainvälisesti erittäin korkealla tasolla ja Suomi on silmätikkuna kaikissa tutkimuksissa ja erilaisissa kokouksissa. Tutkimustulokset päätyvät aina samaan tulokseen: Suomessa on poikkeuksellisen korkeat sairaiden omavastuusuudet. Useimmissa maissa sairaalahoito ei maksa mitään. Moniin maihin, esimerkiksi muihin Pohjoismaihin jos me vertaamme, niin Suomehan on täydellinen takapajula. Muualla ovat varsin alhaiset nämä maksukatot, eri maksut mukaan luettuina. Tanskassa ei ole maksukattoa siitä yksinkertaisesta syystä, ettei siellä peritä terveydenhuollosta maksuja.

Nyt tulen kyllä ylittämään suositustajan mutta haluan vielä käsitellä joitakin kysymyksiä, ensinnäkin tämän perustuslakikysymyksen. Pidin itsestään selvänä, että tästä olisi pyydetty perustuslakivaliokunnan lausunto. Olemme keskustelleet valiokunnan puheenjohtajan ed. Vehkaojan kanssa jo, ja sosiaali- ja terveysvaliokuntahan voi itse kuulla perustuslakiasiantuntijoita ilman muuta tämän tapaisessa asiassa. Voimme pyytää tästä lausunnon, ja toivon, että me tämän lausunnon pyydämme.

Mielestäni tässä on hyvinkin monia kohtia, joiden perusteella lausunto pitäisi pyytää. En käy niitä kaikkia tässä läpi mutta tuon esille vain toimeentulotukilain. Siis hallitus esitti, että toi-

meentulotukea koskevat säännökset nostetaan lain tasolle, ja perustuslakivaliokunta antamassaan lausunnossa totesi, kun ne toimeentulotuen perusteet nostettiin lain tasolle, että tämä pyrkimys on sinänsä sopusoinnussa sen perusoikeuksien yleisiin oppeihin kuuluvan periaatteen kanssa, että perusoikeuksien käyttämisen kannalta keskeisistä seikoista on säädettävä lailla. Mielestäni tässä on kysymys perusoikeuksien käyttämisen kannalta keskeisistä seikoista.

Eli kun 15 a §:n 3 momentti sanoo, että julkisen vallan on järjestettävä riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, niin jos maksut ovat liian korkeat, niin ne estävät tätä perusoikeuden käyttämistä, ja tämä on se hyvin usein tuotu perustelu nimenomaan, että ei pitäisi olla maksuja. Kynnyksen hakeutua palvelujen piiriin tulisi olla mahdollisimman alhainen ja nimenomaan perusterveydenhuoltoon, terveyskeskukseen. Sieltä sitten häneltä kysymättä yleensä lähetetään potilas eteenpäin, ja silloin juuri nämä keskussairaaloiden taikka erikoissairaanhoidon maksut nousevat hyvin suuriksi.

Vielä toteaisin siihen, kun olen sanonut, että toiset paljon sairaat maksavat näitä maksuja, että olen Tampereen yliopistollisesta sairaalasta pyytänyt selvitystä, miten nämä jakautuvat. Nämä luvut eivät ole ihan tarkkoja, tai kyllä ne ovat tietyllä tavalla tarkkoja. Tähän kuuluu erilaisia ryhmiä, mutta voin kuitenkin sanoa, että kun on noin 40 000 potilasta, niin noin 30 000 on vain yhdellä hoitajaksoilla. Näistäkin on monia, jotka tulevat hyötymään, koska jos on hoidettava yli 20 päivää, niin käytännössä voi sanoa, että silloin pyötyy tästä, vaikka se on suhteellisen pieni joukko.

Mutta sitten kun me tulemme esimerkiksi semmoiseen tilanteeseen, että on viisi hoitajaksoa ja yhteensä kymmenen hoitopäivää, niin tämmöisessä tilanteessa tulee viisi hoitajaksoa, 5 x 150 markkaa, 750 markkaa, uutta maksua. Sitten kymmenen päivän nykyinen maksu on 1 250 markkaa, uusi 1 350 markkaa. Yhteensä uudessa järjestelmässä, jos nämä maksut toteutetaan, ne nousevat 1 250:stä markasta 2 100 markkaan, 850 markkaa. Tämä on erittäin kova korotus tällaisessa tilanteessa, ja tarkoitan juuri tämän tyyppisiä.

Yhtä lailla me voimme mennä tuonne poliklinikkakäyntien puolelle. Viisi-kymmenen käyntiä poliklinikalla on 15 000:lla, ja silloinkin se on 20 prosentin korotus: 1 000 markasta 1 200 markkaan. Tai jos me menemme kahteenkymmeneen käyntiin, niin korotus on 2 200 markasta 2 400

markkaan. 400 markan korotus on erittäin suuri, 20 prosentin korotus on erittäin suuri, kun se ei yleensä jää tähän, vaan lisäksi tulevat lääkkeet ja muut tarvikkeet hyvin usein mukaan. Eli tällä tavalla tätä uutta perusmaksua ei mielestäni pitäisi ottaa käyttöön. Varsinkin 150 markkaa on aivan kohtuuttoman korkea.

Arvoisa puhemies! Koska tätä asiaa valiokunnassa tullaan varmasti hyvin perusteellisesti käsittelemään, niin vaikka mieleni tekisi jatkaa tätä puhetta vielä pitkään sosiaali- ja terveydenhuollon osalta, päätän tähän, paitsi että totean, että nämä kuittisirkuspuheet ovat mielestäni käsittämättömiä ja Kuntaliiton ennusteet ovat täysin vääriä laskelmia. En ymmärrä, kuinka he eivät osaa laskea näitä, kun he vastustavat maksukattoa. Se, mikä kuntien puheissa on perää, on se, että on osa kuntia, joissa on paljon vanhuksia, paljon usein sairastavia. Ne kunnat tulevat maksukaton vuoksi menettämään tulojaan eivätkä sitten toisaalta hyödy. Siellä esimerkiksi ei päivähoitoa ole niin paljon eivätkä ne saa näitä maksuja lisää. Tämä on mielestäni semmoinen perustelu, jota kannattaa pohtia, miten tässä käy.

Mutta ylipäänsä maksukaton vastustamiseksi esitetyt kaikki kuittisirkus- ja muut puheet ovat aivan turhia. Esimerkiksi yliopistollisessa sairaalassa saa selville yhdellä napin painalluksella kaikki maksut, mitä on maksettu, ja mitään muuta siinä ei yleensä tule. On terveyskeskus ja yliopistosairaala. Voi sanoa, että useimmiten se on yhdistelmä, mistä ne kulut tulevat. Tämä koskee vain julkisen terveydenhuollon maksuja. Ei niitä paikkoja ole hirveän monta. Siellä voi olla jokin vanhainkoti ja muu tällainen, missä käydään esimerkiksi intervallihoidossa. Mielestäni tärkeitä ovat myös ostopalveluina hankitut palvelut, koska niitä koskevat samat maksut, jotka ovat tässä piirissä. Pidän sitä itsestään selvänä, että näin on.

Sitten vielä päivähoitomaksusta sanoisin, että tässä nyt maksu nousee 1 100 markkaan. Se koskee noin 40:tä prosenttia, Espoossa noin 60:tä prosenttia, perheistä. Mielestäni tässä oikeampi korotustapa olisi se, että nostettaisiin enimmäismaksua ylemmäksi kuin 1 100 markkaan, mutta samalla maksuprosentteja alennettaisiin niin, että perheiden, jotka jo nyt törmäävät 1 000 markan kattoon, määrä vähenisi. Toivoisin, että ministeri Perholla olisi valmiutta myös tämän tyyppiseen muutokseen.

Ed. S a r k o m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen totesi, että käsillä oleva esitys on lähtöisin ko-

koomuksesta. Käsittäakseni käsittelemme hallituksen yksimielistä esitystä.

Budjetin lähetekeskustelun johdosta valtiovarainministeri Sauli Niinistö joutui toteamaan, että en ole budjetti. Tässä yhteydessä lieenee tarpeen huomauttaa, että kokoomus ei ole hallitus yksin.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On syytä selvittää, kun puheenvuorooni viitattiin. En ollut maksukattoa vastaan, vaan nimenomaan sanoin, että maksukatto on ajatuksena hyvä ja perusteltu. Nythän vain tapahtui niin, että vuosikaton käyttöönoton edellytykset piti selvittää vuoteen 2002 mennessä. Mutta selvitykset ja kokeilut jäivät tekemättä, joten tässä voi olla hyvin kriittinen tähän toteutumistapaan nähden. Tässä seuranta jää nyt asiakkaalle itselleen. Hoitoketjun loppupää eli terveyskeskukset ovat useimmiten maksukaton täyttymisen todentajia.

Kun tiedämme, että potilashallinto on supistunut olemattomiin, on tietenkin selvää, että jos käy useammassa paikassa Suomessa hoidossa ja jos oma kirja on unohtunut jonnekin muualle, on varmasti aikamoinen työ saada kaikki tiedot yksiin kansiin, kuittiin ja kirjaan. Huolta on kannettu nimenomaan psykiatristen potilaiden avustamisesta näissä asioissa. Jääkö se asia ennestään kuormittuneen sosiaalitoimen tehtäväksi, vai miten asia on? Tämä ei ole niin vähäinen ongelma kuin täällä halutaan esittää. En halua tällä tietenkään vastustaa maksukattoa, vaan pidän sitä sinänsä hyvänä, mutta nämä ovat kritiikin aiheita.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sarkomaa vetoaa siihen, että hallituksen esitys on yksimielinen. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on pyrkinyt kaikissa vaiheissa siihen, että saisimme tähän muutosta, ja eduskuntaryhmä on kesäkokouksessaan päättänyt ehdottaa muille hallitusryhmille, että neuvottelemme siitä, että saisimme muutoksia. Nämä neuvottelut tietyksi käydään. Totta kai sosiaali- ja terveysvaliokunta käy tämän asian ensin läpi.

Minä todella sydämestäni toivon, että ymmärrys sen suhteen, että nämä maksukorotukset ovat kohtuuttomia monelle, tulisi valiokuntakäsittelyn aikana. Rahalähteitä, joista kunnille voidaan antaa lisätuloja, löytyy vaikka kuinka monta. Kun viimeinen uutinen kertoo, että myydään Soneran osakkeita 20 miljardilla markalla, on

merkillistä, jos ei sieltä 500:aa miljoonaa löydy sairaille. Se olisi mielestäni todella hämmästyttävää.

Sosiaali- ja terveysministeri P e r h o : Arvoisa puhemies! Olisin myös puuttunut siihen, miten eri asiat pannaan aina vastuuministerin ja hänen edustamansa puolueen piikkiin, sen joka kulloinkin täällä asioita esittelee. Mielestäni viime kaudella, jolloin tietyt ikävät asiat ja vaikeat leikkaukset sosiaali- ja terveydenhuollossa kuuluivat vasemmistoliiton ja sosialidemokraattien ministerien esittelyihin, kokoomuksen puolelta ainakin pyrittiin käyttäytymään korrektisti ja kantamaan yhteisvastuuta. Täällä on nyt ilmennyt tätä samaa ilmiötä eilen, tänään ja ehkä ilmenee huomennakin, että ikävät asiat halutaan panna nimenomaan kokoomuksen piikkiin. Minusta tämä ei ole oikein reilua peliä.

Haluan myös muistuttaa maksujen korotuksen taustasta eli edellisellä kaudella toimineesta ministeri Backmanin työryhmästä, jossa selvitettiin kuntatalouden tilaa. Se arvio osoittautui pessimistiseksi, mutta siitä huolimatta hallitusohjelmassa nähtiin tarpeelliseksi, että maksujen korotuksiin mennään. Hallitusneuvottelijoille annettu pohja oli puoli miljardia markkaa puhtaana käteen kunnille. Minusta jo yksi neljäsosa voittoa oli se, että tämä jäi 350 miljoonaan markkaan.

Muistutan vielä siitä lähtökohdasta, että kunnat sitten tämän tulonlisäyksensä, jos haluavat maksujen korotukset ottaa käyttöön, ohjaisivat nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaamiseen.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelevänä ministerinä tässä on ministeri Biaudet, enkä arvostellut häntä tästä, ainoastaan siitä näkemyksestä, maksavatko vähemmän sairaat nyt nämä korotetut maksut.

Ministeri Biaudet on mielestäni pyrkinyt erittäin hyvin toimimaan sen hyväksi, että hänen ei olisi tarvinnut tuoda tätä esitystä. Minä tiedän, että hän itse suhtautuu tähän esitykseen erittäin kriittisesti.

Ministeri Perho ei ole tässä asiassa esittelevä ministeri. Kokoomus kyllä tietää ihan tasan tarkkaan, että tämä on teidän puolueenne linjaa. Minä en arvostele ministeriä, minä arvostelen puoluetta, joka on lähtenyt ajamaan sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen korotuksia. Tämä keskustelu on mielestäni kyllä perusteltua käydä,

koska täällä on monessa muussakin puheenvuorossa tullut esille, että tässä on ideologinen peruste, ja itse en näe tälle mitään muuta perustelua.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Vasemmisto on käynyt tässä maassa jo kohta sata vuotta taistelua järjestäytyneesti myös hyvin kattavan ja kaikille saatavilla olevan terveyden- ja sairaanhoidon järjestämiseksi. Tavoitteena vasemmistolla on ollut terveyspalvelujen ja sairaanhoidon ilmaisuus. Näin siksi, että vain siten voidaan turvata terveys- ja sairaanhoitopalvelut koko väestölle. Kyllähän siinä tulee eteen jossakin vaiheessa vähintäänkin se, mikä on maksukyky, kun noita palveluja haetaan.

Vasemmisto on saanut menneinä vuosikymmeninä, usein yhteistyössä maalaisliitto-keskustan kanssa, paljon myös aikaiseksi. Vuosisata sitten köyhien terveydenhoito tai sairaanhoito-kin taisi olla vain kupparisarvi ja kuumepulveri. Nyt meillä on kuitenkin sentään olemassa hyvin kattava terveyskeskusjärjestelmä ja hyvin toimivat sairaalat. Ihan viimeisinä vuosina tilanne on lähtenyt kehittymään huonompaan suuntaan.

Ensinnäkin noista hyvin rakennetuista järjestelmistä on vähennetty väkeä, niin että hoidon tason ylläpito on selvästi vaikeutunut ja terveyskeskuksissa ja sairaaloissa töissä olevien työn taakka on kasvanut.

Nyt tapahtuu sitten selkeä käänne myös viime hallituskauteen verrattuna. Nyt lähdetään nostamaan terveyspalvelumaksuja ja otetaan käyttöön myös kokonaan uusi maksu, potilasmaksu. Nämä kaikki lisäävät selvästi pienituloisten ihmisten toimeentulovaikeuksia siinä tilanteessa, että kohdalle sattuu sairaustapausta tai tarvetta terveydenhoidon palvelujen hankkimiseen. Kysymys viime kädessä on tietysti siitä, että kun näitä maksuja korotetaan, jossakin vaiheessa tulee se raja eteen, että pienituloisimmat tai tulottomat eivät niitä pysty itselleen hankkimaan tai ainakin kynnys terveyspalveluihin hakeutumiseen kasvaa niin, että kun sinne sitten mennään, se on jo kovin myöhäistä tai liian myöhäistä.

Linjanmuutos on ilmiselvä. Minä löydänkin sen takaa selvästikin uusliberalistisen ideologian, joka lähtee siitä, että julkinen ajetaan alas ja tilalle tulevat yksityiset palvelut. Tähän tällä koko suunnanmuutoksella nyt selvästikin tähdätään myös terveydenhoidon alalla. Eräillä muilla yhteiskuntasektoreilla kehitys tältä osin on jo paljon pitemmällä. Valtionyhtiöt ovat myynnissä. Toimintoja yksityistetään monilla aloilla ja nyt terveydenhoidon puolella suuntaa

reivataan samaan suuntaan. Kyllä sieltä takaa moottorina löytyy nimenomaan kokoomuspuolue. Kyllä kai se on ihan selvä, kun tästä asiasta keskustelu nousi ja kun sitten päätöksiä lähdettiin tekemään, että kokoomus piti kivenkovasti kiinni siitä, että terveyspalvelumaksuja korotetaan.

Arvoisa puhemies! Me vasemmalla emme voi kannattaa tällaisia maksujen korotuksia, sillä ne ovat vastoin meidän perimmäistä tavoitettamme saada kunnolliset terveyspalvelut ja sairaanhoito myös köyhimpien ihmisten ulottuville. Tämä on se suuri periaate, hyvin yksinkertainen ja selvä, josta me lähdemme ja jonka mukaisesti me tietyt toimimme myös tässä lakitapauksessa ja siihen liittyvissä asetuksen määräyksissä.

Sitten vielä kysymys terveyspalvelumaksujen korotuksista ja uuden potilasmaksun käyttöönotosta ja sen suhteesta perustuslakiin. Perustuslain 19 §:ssä sanotaan: "Julkisen vallan on turvattava jokaiselle - - riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä." Tämä on hyvin selkeästi sanottu. Siinä on hyvin kategorinenkin lähtökohta mielestäni ja tämä edellyttää sen mukaisia toimenpiteitä. Terveyskeskusmaksujen korotukset, poliklinikkamaksujen korotukset, potilasmaksun käyttöönotto, ne kaikki, ovat vastoin tätä perustuslain lähtökohdasta minusta ihan selvästi, tai tässä on ainakin tulkinnan paikka, voidaanko näin menetellä, että ikään kuin eduskunnan ulkopuolella tehdään päätöksiä, joilla terveyspalvelumaksuja korotetaan, ilman että tämä talo voi siihen mitään sanoa.

Nyt ainoaksi keinoksi jää se, että asia tutkitaan perustuslakivaliokunnassa. Tämän vuoksi minusta on paikallaan, että siellä asia myös käy ja sieltä selkeät kannat saadaan. Tässä on mahdollista hivuttaa näitä maksuja pala palalta korkealle, jos hyväksytään se, että se näin vain voi tapahtua, että hallituksella on blankovaltakirja: tehkää, mitä teette. On saatu joskus läpi täällä sellainen kattava laki, joka antaa hallituksen tulkinnan mukaan mahdollisuuden tehdä niin, että hivutetaan näitä maksuja pala palalta niin korkeiksi, että lopulta niitä eivät pysty pienituloiset ollenkaan maksamaan. Kyllä kai jokainen ymmärtää, että jos esimerkiksi terveyskeskusmaksu laitetaan 1 000 markkaan, niin eihän siellä kovin moni enää pysty käymään. Jos tulkinta hyväksytään, että näin voi tehdä, hivuttaa, hivuttaa vain, sehän on lopulta jotakin sellaista, tai ehkei ihan sellaista. Mutta periaatteessa minä haluan kärjistää kysymyksen, että jokainen ymmärtää, miksi

tässä tarvitaan nyt perustuslakivaliokunnan kannanottoa. Tämä on hivutustaktiikkaa, joka päättyy tilanteeseen, jossa pienituloisimmat eivät enää pysty terveyspalvelumaksuja maksamaan ja joutuvat sen vuoksi jäämään pois koko terveydenhuollon piiristä.

Kun minä puhun 1 000 markan terveyskeskusmaksusta, se ei ole ihan niin keksittyä kuin saattaa kuulostaa. Amerikan yhdysvalloissa, joka taitaa olla teidän oikeistolaisten ihannemaa näissä ideologisissa linjanvedoissa, se 1 000 markkaakin on vähän, kun menee käymään terveydenhuoltoon hakemassa. Ei sillä pääse edes vielä sisälle taloon. Ainakin pitää esittää Visa-kortti tai mikä American Express se onkaan, joka näyttää, että rahaa on tarpeeksi maksaa ne 1 000:ta markkaa paljon suuremmat maksut. Me voimme päätyä asteittain tilanteeseen, joka on tosiasiaa vastoin perustuslakia, mutta jota asiaa ei koskaan tulla käsittelemään, ellei sitä käsitellä nyt, kun tässä on tällainen kokonaispaketti käsittelyssä.

Ed. R a n t a k a n g a s : Rouva puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat monissa tapauksissa epäoikeudenmukaisia, koska ne kohdistuvat pääasiassa vanhuksiin, sairaisiin ja lapsiperheisiin eli heikoimmassa asemassa tai heikoimmassa elämänvaiheessa oleviin ihmisiin.

Toinen epäoikeudenmukaisuus tässä sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen korotuksessa liittyy siihen, että tosiasiaa käy niin kuin ed. Tenkilä aiemmin sanoi, että tiukimmissa taloudellisissa tilanteissa olevat kunnat joutuvat ottamaan korkeimmat maksut käyttöön, ja yleensä nämä kunnat ovat sellaisia, joissa kunnallisveroprosentti on jo 18—19 ja jopa ylikin. Tässä kansalliset joutuvat eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, missä kunnassa he asuvat. Muuttoliikkeen ja valtionosuuksien voimakkaan leikkauksen kohteena olevat kunnat joutuvat maksuja korottamaan.

Maksukattokysymyksestä on tuotu esiin Kuntaliiton arvio siitä, että tämä voisi viedä kehityssuuntaa laitospainotteisemmaksi. On tietysti hyvä, että valiokunta tutkii ja selvittää asian ja katsoo, mitä on tehtävissä, jos tällainen kehityssuunta on nähtävissä.

Pidän kuitenkin tärkeänä, että vielä vakavasti tutkitaan mahdollisuutta, että luovutaan maksujen korotuksista varsinkin tilanteessa, että valtion budjetti on ylijäämäinen ja sillä tavalla olisi varaa, jos vain poliittista tahtoa on. Pikemmin

kin pitäisi kiinnittää huomio kuntien välisten erojen tasaamisasiaan ja sitä kautta tilanteeseen, että kaikki olisivat lain edessä tasavertaisessa asemassa peruspalvelujen saatavuuden osalta eli sosiaali-, terveys- ja opetuspalvelujen osalta.

Uskon, että vasemmistoliiton edustajille tulee syksyn aikana tilaisuus yhtyä keskustan budjettiesityksiin, joissa pyritään turvaamaan heikoimassa asemassa olevien ihmisten asema ja myös eri kuntaryhmien oikeudenmukainen kohtelu. Toivomme tätä tukea luonnollisesti laajassa mitakaavassa.

Ed. K e r ä n e n : Arvoisa puhemies! Läheteskeskustelussa oleva hallituksen esitys käsittelee periaatteessa kahta asiaa eli lasten päivähoidon hoitomaksujen korotusta sekä toisena asiana terveydenhuollon asiakasmaksukattoa.

Lasten päivähoidon osalta ed. Rehula ym. keskustan eduskuntaryhmän jäsenet ovat tehneet rinnakkaislakialoitteen, joka hallituksen esitystä ja voimassa olevaa lakia paremmin ottaa huomioon myös pienituloiset perheet ja perheeseen. Rinnakkaislakialoitteen perusteet ovat kaikkien edustajien luettavissa, enkä niihin enempää puutu.

Maksukattoa lukuunottamatta hallituksen esityksessä ei puututa asiakasmaksuihin, joista säädetään asetuksella. Kuitenkin lakiehdotuksen perusteluissa vedotaan asetuksella myöhemmin korotettaviin maksuihin. Jo nyt Suomessa terveydenhuollon asiakasmaksut ovat Euroopan toiseksi korkeimmat, kuten ed. Tiisanen jo aiemmin totesi, ja niiden korottamisesta tulisi ehdottomasti pidättäytyä. Kuntien talous tulisi turvata korottamalla vastaavasti budjetissa kuntien terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta. Hallitus haluaa kuitenkin hoitaa viime kädessä valtion — ei kuntien vaan valtion — taloutta sairastavien ihmisten kustannuksella, siis asiakasmaksujen korotuksella.

Runsaasti sairastaville hallitus on kuitenkin — ja tämä on ihan oikein — esittämässä 3 500 markan asiakasmaksujen maksukattoa. Pidän esitystä erinomaisena ja tervetulleena niille lähes 100 000 ihmiselle, joita se tulee koskemaan.

Kun olen lukenut hallituksen esitystä ja olen 25 vuotta tehnyt käytännön terveystyötä, olen myös todennut, että nopea aikataulu huomioiden hallitus on paneutunut periaatteessa ihan kiitettävän huolellisesti maksukaton valmisteluun. Tosin lopulliset maksukattoon sisältyvät tarkat määräykset tullevat ilmi vasta asetuksessa myöhemmin. Sen sijaan, arvoisa puhemies, kiin-

nittäisin maksukattoasian yhteydessä huomiota sen aiheuttamiin muihin näkökohtiin.

Ensiksi, asetus maksuista tulee julki vasta lähellä vuodenvaihdetta. Kunnille ja sairaaloille jää todella erittäin lyhyt aika valmistautua näin perusteelliseen muutokseen ja sen aiheuttamiin käytännön järjestelyihin.

Toiseksi, hallituksen esityksen perusteluissaakin todetaan, että kansalaisia koskevia maksukattoja on jo nyt olemassa sairausvakuutuksessa. Ne koskevat matkakustannuksia ja lääkekorvauksia. Erityisesti paljon sairastavat henkilöt, jotka jo muutoinkin heikosti pystyvät huolehtimaan omista asioistaan, pannaan huolehtimaan, kuten olemme kuulleet, ei kuittisirkuksesta eikä kuittien plaraamisesta vaan leimojen keräämisestä tavalla tai toisella. Ottaen huomioon, millaisia sairait ihmiset ovat, erilaiset maksukattokäsitteet menevät aivan varmasti monelta sekaisin, mikä lisää runsaasti neuvonnan tarvetta niin kunnissa kuin Kelan toimistoissakin.

Kolmanneksi, suomalainen sairausvakuutus sinänsä on jo eräänlainen ja hyvä sairauskulujen korvausjärjestelmä. Nyt esitetyn kunnallisen maksukaton ulkopuolelle jäävät hoidot yksityisellä, mikä sekin saattaa aiheuttaa sairaiden keskuudessa sekaannusta. Muissa maissa olevissa maksukattojärjestelyissä on osittain huomioitu myös yksityiset hoidot.

Olisinkin ehdottamassa, että jatkossa mahdollisimman pian ministeriö ryhtyisi laatimaan kokonaisselvitystä ja -esitystä siitä, mitä terveydenhuollon asiakkaat jatkossa maksavat ja mistä tuutista heille mitään korvataan. Kun terveyskeskusjärjestelmä aikanaan luotiin, ideana oli, että julkinen terveydenhuolto on asiakkaalle lähes tai täysin maksutonta, yksityinen hoito taas korvataan sairausvakuutuksen kautta. Kun nyt kuitenkin näyttää siltä, että kansanterveyslain periaatteet on unohdettu ja asiakkaiden osuus julkisen terveydenhuollon kustannuksista on koko ajan kasvamassa, olisi hyvinkin syytä tarkastella suomalaista terveyden- ja sairaanhoidon järjestelmää kokonaan uudelleen. Tähän ministeri Biaudet viittasikin äskeisessä puheessaan. Ministeri Perhokin viittasi osittain tähän, mutta pelkäsi asian mahdottomuutta.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tällaista selvitystä ainakin yritettäisiin. Kun taas ensi syksynä käsittelemme seuraavaa budjettia, meillä voisi olla jo nykyistä selkeämpi ehdotus, joka käsittelee sairastavia ihmisiä nykyistä oikeudenmukaisemmin eikä aseta heille kohtuuttomia vaatimuksia.

Ed. R e h u l a : Arvoisa rouva puhemies! Olen nähnyt eduskunnassa yhden vaalienalusajan. Jotenkin tuntuu, että tämän viimeisen tunnin aikana käyty keskustelu ei poikkea siitä millään tavoin. Maassa jatkaa entinen hallitus. Samoin hallituspuolueitten välillä jatkuu entisen tyylinen keskustelu. Ainakin se lakiesitys, joka minulle on jaettu lähetekeksustelun käymistä varten, on hallituksen esitys n:o 77/1999 vp — hallituksen yksimielinen esitys, jossa myös vasemmistoliitto on ollut mukana. Onko tämä sitten sitä hallituskipeyttä vai mitä se on, että tällaisen esityksen takana kyseisen eduskuntaryhmän ministerit ovat olleet? Mutta joka tapauksessa lähiviikkojen aikanaan me näemme, mitä tämä vasemmistoliiton ryhmän sisällä aiheuttaa, kun näyttää, että kokoomus ja vasemmistoliitto tässä asiassa ovat kuin yö ja päivä.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointiyhteiskuntamme peruspalvelut on sovittu ja niin on päätetty, että ne rahoitetaan pääosin verovaroin. Kun keskustelussamme on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muutos, missä lain ja laista seuraavan asetuksen kautta puututaan yksittäisen ihmisen omavastuuseen hänen käyttäessään hänelle välttämättömiä palveluja, voi asiaa pohtia tästä rahoituksenkin näkökulmasta. Vahva valtio huolehtii kansalaisistaan kaikissa tilanteissa, auttaa niitä, jotka eivät siihen syystä tai toisesta itse pysty, tulee tueksi silloin, kun tarvitaan apua, kun oma vastuunkanto ei riitä.

Eräs keskeisimmistä perusteista terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksille on se, että valtio takaa tätä kautta kunnille niiden niin kipeästi kaipaamia lisätuloja. Kysynkin, kenen on vastuu peruspalvelujen rahoituksesta, kun näin menetellään. Kunnat ovat palvelutuotannon etulinjassa vastaten tänä päivänä kustannuksista yli 70-prosenttisesti valtionosuuden ollessa alle 20 prosenttia. Asiakkaiden osuus kustannuksista on 10 prosentin luokkaa. En halua uskoa, että tämä on se viesti, se todellinen viesti, jonka valtiovalta todellisuudessa haluaa antaa.

Elävä elämä näyttää kuitenkin toista. Sanoihan esimerkiksi pääministeri Lipponen muutama viikko sitten tulevan vuoden talousarvion lähetekeksustelun yhteydessä, että ne ovatkin kuntapäätäjät, jotka siirtävät omaa vastuutaan vaikeista päätöksistä terveydenhuollon maksujen kautta kuntalaisille. Pääministeri puhui kuntapäätäjien kostosta. Kovaa puhetta.

Hallitus on luvannut kuntien ja valtion sopivan pitkällä aikavälillä kustannusten jaosta kes-

tävällä pohjalla. Ainakaan nyt käsittelyssämme oleva lakiesitys ei tätä viestitä. Tilkkutäkin paikkaamiselta tämä tuntuu tai pitänee sanoa: hölmöläisten peitonjatkamispuuhastelua.

Palveluvelvoitteiden ja rahoituksen yhteensovittaminen on tunnetusti vaikea asia. Eri osapuolten keskinäinen luottamus kuitenkin auttaisi asiaa. Kuluneen syksyn tapahtumat kunta — valtio-suhteen hoidossa eivät tätä asiaa ja tätä suuntaa viestitä.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitus esittää terveydenhuollon asiakasmaksuille vuotuista enimmäiskattoa. Lähtökohtia esitykselle voi pitää kannatettavina. Esityksen suhteen voi sanoa, ettei se ainakaan vielä näin lähetekeksusteluvaiheessa kovin ja täysin valmiilta vaikuta, vaikka täällä aivan ministeritasoa myöten näin on tänäänkin vakuutettu. On hyvä, että paljon terveydenhuollon palveluja käyttävien tilanteeseen puututaan. He ovat usein niitä pienituloisimpia, joiden elämän ja talouden tilanne on muutoinkin huonossa jamassa. Oman terveyden hoito ei saisi eikä saa olla varallisuudesta kiinni.

Lakiesityksen valmistelusta on saanut sellaisen kuvan, ettei laki toisenkinlaisista väitteistä huolimatta siis ole täysin valmis. Lain voimaantuloon on aikaa enää kolme kuukautta, ja varsinkin toteuttamisvastuuseen joutuvat eli kunnat eivät likikään ole selvillä siitä, mitä 1.1. tulee tapahtumaan, asiakkaista puhumattakaan. Tämä ei ole vähäpätöinen asia itse byrokratian eikä varsinkaan niiden mahdollisten muutosten kannalta, joilla saattaa olla merkittäviäkin vaikutuksia kuntien tulovirtoihin ja mahdollisiin ohjausvaikutuksiin kuntien palvelujen käytössä. Vähintä on, että jo asian käsittelyvaiheessa valio-kunta saa asetuksen, joka tästä maksulaista seuraa, käyttöönsä.

Toisekseen olen kannattamassa ed. Puhjon tekemää esitystä siitä, että tämä laki lähetetään perustuslakivaliokuntaan lausunnolle.

Kunnallistalouden vaikeuksien vähentämiseksi ollaan siis säätämässä asetusta, jolla terveydenhuollon asiakasmaksuja korotetaan. Juuri-kaan muita perusteita ei esitetyille korotuksille ole esitetty, sillä yhtä huono peruste on tänäänkin tässä salissa kuultu, että maksuihin kun ei ole pitkään aikaan puututtu, tämä korotus voidaan nyt tehdä. Tuntuu aika käsittämättömältä.

Markkamääräisestihän nämä näyttävät joidenkin mielestä, varsinkin kokoomuslaisten mielestä, vähäisiltä, mutta yksilötasolle vietyä kyse on tuhansista markoista. Toisekseen tämä heikentää nykytilannetta oleellisesti. Vaikka olisi-

kin sitä mieltä, että vastikkeettomia palveluja ei ole olemassakaan, niin siitä huolimatta voi kysyä, ovatko esitetyt maksujen korotukset hyväksyttävissä, varsinkin kun ne merkittävältä osin vaikuttavat niihin ihmisiin, joilla ei ole muita mahdollisuuksia oman terveytensä ja sairauksiensa hoitoon kuin julkisten palvelujen käyttäminen.

Maksujen korotukset eivät mielestäni kohtaannu oikeudenmukaisesti. Vaikka maksukattosta päätetäänkin, silti yksittäisen ihmisen kohdalla terveyden ylläpitomenot saattavat nousta merkittävästi. Tämä ei ole oikein. Kun järjestelmiä muutetaan, ongelmatilanteita useimmiten ymmärrettävistäkin syistä syntyy. Mutta kun katsoo aikaa taaksepäin, miksi niiden pitää kohdentua aina juuri niihin, joiden tilanne jo muutoinkin on heikompi, niihin, joiden mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa ovat muutoinkin heikommat? Esitetyillä perusteilla me keskustalaiset emme hyväksy terveydenhuollon palvelumaksujen asetuksella tapahtuvaa korotusta.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän lain käsittelyn yhteydessä vuonna 1997 melkoista kohua aikaansaanut lasten päivähoitomaksuja koskeva pykälä on avattu. Saihan tuolloin pitkän poliittisen väynnön kohteena ollut ja hallituksen rivejäkin repinyt päätös tosiasioiden selvittyä silloisen valiokunnan puheenjohtajan toteamaan: Hmm, eihän tässä näin pitänyt käydä. Näin on sitten kuitenkin käynyt.

Käsittelyssämme oleva esitys ei tuo muutosta niihin rakenteellisiin ongelmiin, joita voimassa oleva lasten päivähoidon maksupykälä pitää sisällään. Taitaa olla niin, että hallituksessa ajatellaan, että kun mölyt ovat laskeutuneet, olleet ja menneet, ei kukaan enää muista sitä, miten oli ennen.

Tehdyssä esityksessä on kannatettavaa se, että päivähoitomaksuja on oikeus periä 12 kuukaudelta. Sen sijaan muutoin laissa esitettyyn keskustan eduskuntaryhmä on, niin kuin aiemmin jo todettu, tehnyt rinnakkaislakialoitteen, joka puuttuu niihin ongelmakohtiin, jotka nykyistä lakia sorvattaessa tiedettiin mutta joihin ei syystä tai toisesta muutosta aikaansaatu eikä niihin myöhemminkään ole haluttu puuttua.

Keskustan malli helpottaisi monilapsisten ja pieni- sekä keskituloisten perheiden maksurasitusta, vähentäisi olemassa olevia kannustinloukkuja pieni- ja keskituloisilta lapsiperheiltä. Ongelmathan ainakin osittain ovat syntyneet siitä, että maksu-uudistus toteutettiin aikanaan taikasanana "kustannusneutraalisti" toteuttaen — teh-

tiin siis tarvittavat tasaukset kustannusneutraalisti lapsiperheiden kesken. Päivähoitomaksujen muutokset johtivat kannustusloukkujen syntymiseen matalammissa tuloryhmissä ja monilapsisissa perheissä, niin kuin aiemmin totesin. Mikäli näitä kannustinloukkuja ihan aidosti halutaan olla lapsiperheiden osalta purkamassa, on keskustan esitys myös valtiontaloudellisilla syillä perusteltavissa.

Perheen huoltovelvollisuus tulee ottaa nykyistä paremmin huomioon päivähoitomaksuista päätettäessä. Mallimme turvaa vähävaraisten oikeuden maksuttomaan päivähoitoon eikä muuta ylimpien päivähoitomaksujen maksajien osalta nykytilannetta kohtuuttomasti, varsinkin kun muistetaan, että ennen nykyistä voimassa olleet maksuperusteet mahdollistivat selkeästi suuremman maksurasituksen osalle lapsiperheistä.

Hallituksen esityksessä on siis jotain hyvääkin, mutta kuitenkin melko paljon on myös korjaamisen varaa. Eduskunnan on otettava tässäkin asiassa oma vastuunsa, jotta lakiehdotuksen heikkoudet saadaan oikaistua ajatellen niitä, joita laki ja tulevat asetukset täytäntöön pantaessa myös eniten koskevat.

Ed. K a n g a s : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys sosiaali- ja terveyspalvelumaksujen nostamisesta ei ole minunkaan mielestäni kyllä oikeudenmukainen, vaikka olenkin hallituspuolueen jäsen. Se ei kohtele oikein varsinkaan työttömiä, eläkeläisiä ja pätkätyöläisiä ja muutenkin vähävaraisia ihmisiä. Nämä ihmiset kyllä tulevat jatkossa tulemaan kuntien toimeentuloluukuille ja sieltä hakemaan niitä rahojia pois, mitä kunnat saavat. Näin ne tulot vain pyörivät kunnissa eivätkä ne jää kuntien kassaan aika huomattavalta osalta. Velkaiset kunnat tulevat varmaan tarkasti nostamaan kaikki ne maksut, joihin mahdollisuuksia niille annetaan.

Maksukatto on kannatettava asia, ja vihdoinkin maahamme on sellainen saatu, kuten on todettu, koskien noin 90 000:ta ihmistä. Maksukaton täytyttyä aletaan periä hoitopäivämaksua. Tämä pitäisi mielestäni porrastaa tulojen mukaan. Aivan vähätuloisilta ei pitäisi periä lainkaan, koska sen joutuu kuntien sosiaalitoimen luukku maksamaan.

Kunnille tulisi korvata maksukatosta aiheutuneet tulojen menetykset. Hallitus lupasi hallitusohjelmassaan, että kunnille ei lisää menoja enää tule ja jos tulee, ne korvataan. Täällä on jo sanottu, että tällaiset kunnille tulevat korvaukset

voisi vaikka Soneran myynnistä saaduilla miljardeilla korvata.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kankaan puheenvuorosta tuli ilmi sama kuin muittenkin vasemmistoliiton edustajien jo aikaisemmin käyttämistä puheenvuoroista, että tätä esitystä ei hyväksytä. Jotenkin kyllä herää semmoinen mielikuva, onko vasemmistoliitolla nyt ollenkaan ministereitä hallituksessa. Tietääkseni siellä on kaksi ministeriä. Eivätkö nämä ministerit voisi hallituksessa kerta kaikkiaan vaikuttaa siihen suuntaan, kuin vasemmistoliiton edustajat täällä salissa puhuvat? Ovatko he ihan nukkeja siellä, vai mitä he hallituksessa tekevät? Ettekö te voi ministerien kautta panna tätä asiaa eteenpäin? Ymmärrän kyllä, että tämä sali on foorumi, jossa näistä asioista keskustellaan.

Ed. K a n g a s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toteaisin vain keskustapuolueelle muutoinkin, että on aika kohtuutonta sanoa, kun me olemme kahdella ministerillä ja parillakymmenellä kansanedustajalla mukana, että me olemme pääsyyllisiä tähän asiaan. Tuntuu, että päähallituspuolueet, sosialidemokraatit ja kokoomus, pääsevät niin kuin koira veräjältä ja vasemmistoliitto nyt on syyllinen tähän. Ehkä nyt ammutaan väärää puuta. Orava ei ole tässä puussa.

Ed. H u u t o l a : Arvoisa puhemies! Ehkä ihan aluksi voisi todeta keskustan väelle ja ed. Rehulalle, että ehkä olisi niin, että jos aikoinaan Ahon hallituksen tuomaa kurjuutta ei olisi jouduttu kärsimään, ei ehkä näistä asioista tarvitsisi puhua. Jos keskustan opein näitä asioita olisi hoidettu niine menoerineen, mitä te olette esittäneet, ehkä me olisimme jo konkurssissa, mutta tämä tästä.

Hallitus esittää nyt sosiaali- ja terveystmaksuihin merkittävää, jo vuosia toivottua maksukattoa. Maksukaton merkitys on kansalaisille erittäin kova. On arvioitu, että se koskisi noin 100 000:ta henkilöä. Minusta se on aika merkittävä, etenkin kun tiedetään, keitä se koskee, eli se koskee pitkäaikaissairaita ihmisiä, toisaan sairaita ihmisiä, eläkeläisiä ja kroonikoita.

Maksukaton yhteyteen on kytketty samalla sairaala- ja terveyskeskusmaksujen korotukset sekä päivähoitomaksujen korotukset.

Korotuksiin on tietysti aina jokin syy, ja niitä on perusteltu minusta kahdella selvällä syyllä, joista ensimmäinen on ollut indeksikorotuksen aikaansaanti, jota muutamiin vuosiin ei ole näihin suoritettu. Tällä tietysti on omat puolensa ja puolensa, ja varmaan perusteensakin sille on olemassa. Toisena perusteena on ollut maksukaton kustannusten korvaaminen, siis kaavaillun 3 500 markan maksukaton korvaaminen kunnille.

Maksujen tuottovaikutuksista vallitsee kuitenkin aikamoinen erimielisyys sosiaali- ja terveysministeriön laskelmien ja Kuntaliiton välillä. Erotuksen arvioinnissa ei kuitenkaan ole kovin suuria eroja tulopuolella: STM:n arvio on 476 miljoonaa markkaa ja Kuntaliiton arvio 448 miljoonaa markkaa.

Päivähoidon maksujen korotus 1 000 markasta 1 100 markkaan toisi kunnille noin 70 miljoonaa markkaa, josta on helpommin oltavissa samaa mieltä, että tämän se toisi. Minusta päivähoitomaksujen korotus 100 markalla on ihan perusteltua ja oikeinkin sille, kellä vähän paremmat tulot on; edelleen kuitenkin nollamaksuluokka säilyy. Eikä myöskään voida olettaa tänä päivänä, että kunnat järjestävät lastenhoitoa ilmaiseksi yhden kuukauden vuodesta. Minusta nämä ovat ihan hyväksyttävissä olevia. Uskon, että myös kansalaisten mielestä.

Mitä tulee sitten maksukaton vaikutuksiin, maksukaton vaikutuksesta kuntien talouteen vallitsee se suuri erimielisyys. STM:n ja Kuntaliiton näkemys ero on noin 100 miljoonaa markkaa.

Se, mikä minusta tässä on aika iso asia, joka tulisi valiokunnissa käsitellä, pohtia ja selvittää erityisen tarkkaan, on se, miten maksukatto vaikuttaa eri kuntiin ja kuntatyyppeihin. Mitä ilmeisimmin muuttotappiokunnissa, joissa väki vähenee, arvioitu maksujen tuotto on pienempi kuin 5 prosenttia, jonka verran nyt on arvioitu maksujen korotuksella nousua sosiaali- ja terveystpuolen määrärahoihin saavutettavan.

Selvää on, että jos kunnan väestä puolet on eläkeläisiä ja nuoriso muuttaa muualle, maksukaton merkitys nousee ja tuottovaikutus voi olla jopa miinusmerkkinen näissä tapauksissa. Käytännössä jossakin Savukosken kunnassa, Lapin pienessä kunnassa, voi maksujen noston merkitys olla jopa miinusmerkkinen tai hyvin vähäinen, kun taas vastaavasti maksukatto voi aiheuttaa suuriakin menoja, jos on iäkästä väestöä. Minusta tätä asiaa pitäisi valiokuntatyöskente-

lyssä vielä harkita ja miettiä, voitaisiinko jotakin suojaa rakentaa niin, että kunnille kuitenkin turvattaisiin 5 prosentin nousu tuloihinsa. Arvoisa puhemies! Tälle osalle tulisi saada hallituksen esitykseen muutos siten, että jälkikäteen pystyttäisiin arvioimaan maksukaton vaikutusta ja tarvittaessa, niin kuin jo aikaisemmin sanoin, kompensoidaan sitä.

Muutoinkin maksujen korotusten tarpeellisuudesta täällä on hyvin paljon käytetty sanoja ja tuotu ihan hyviä sanoja ja oikeita asioita, oikeita argumenttejakin. Sitä tulisi nyt arvioida hiukan uudelleen ja ainakin asettaa korotusten perään iso kysymysmerkki. Senpä vuoksi toivonkin, että hallitus ja valiokunta vielä kerran arvioisivat maksujen korotusten tarvetta. Maksujen korotusten tuomaa vajetta tulisi kuntatalouteen kuitenkin kompensoida jollain muulla tavalla, esimerkiksi yhteisöveron tuotosta. Toiseksi vaihtoehdoksi olen esittänyt kirkon yhteisöveron tuottoa. Se on kasvanut hurjaa vauhtia, lähemmäs miljardiluokkaa tänä päivänä.

Sen sijaan muut esitetyt korotukset sairaus- ja terveyskeskumaksuihin ovat vähintäänkin kyseenalaisia. Suomessa on jo nyt kansainvälisestikin vertailtuna erittäin korkeat maksut. Lisäksi perusteita löytyy myös siitä, että sen jälkeen, kun hallitusohjelmaa on rakennettu ja sovittu maksujen korotuksista, noin 350 miljoonan markan erästä, on selvästi käynyt ilmi, että kuntien talous on tällä hetkellä parempi kuin hallitusohjelmaa laadittaessa. Jo näillä perusteilla voitaisiin arvioida uudelleen maksujen korotuksen tarpeellisuutta tai ainakin vähintään sen tason suuruutta.

Ed. Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei tästä mitään hyötyä ole, mutta kun ed. Huutola nimeni mainitsi, muutama kommentti.

Me tiedämme, että miesmuisti ulottuu noin kolmeen kuukauteen, poliittinen muisti hieman pidemmälle. Teillä on nyt ollut aikaa yli neljä vuotta Ahon hallituksen pahojen töiden korjaamiseen. Jos tosin itsekin hieman vielä historiaa muistelen, niin Lipposen ykköshallituksen ohjelmassa lisäpöytäkirjoineen, jonka sattumalta eilen selailin, hyväksyttiin pennilleen ne Ahon hallituksen hirmutyöt, joista te nyt sitten syytätte näitä jalanjälkiä, eli kyllä teillä mahdollisuuksia olisi ollut.

Niin kuin sanoin, tämä keskusteluhan meitä ei kumpaakaan hyödytä. Me voimme tätä käydä miten pitkään vaan.

Ed. Kankaalle sen verran, että ainakin itse

haluan olla antamassa pontta niille vasemmistoliiton vaatimuksille, jota pontta te hallitustyöskänne tunnutte tarvitsevan. Tiedän jo tässä vaiheessa, että valiokunnassa ed. Stenius-Kaukosen kanssa löydämme hyvinkin helposti toisemme. Olemme sen verran pohjakeskusteluja käyneet.

Ero tässä kuitenkin on se, että vasemmistoliitto on hallituspuolue, keskusta on oppositiossa. Teillä on mahdollisuus vaikuttaa, me voimme huutaa täällä melkein kuinka paljon vaan, laatia vaikka kuinka monta vastalauseita. Teillä on mahdollisuus nyt, kun te vielä olette hallituksessa; katsotaan nyt lähiviikot, mitä siellä sitten tapahtuu.

Ed. Huutola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rehulalle: Kysymys on siitä, että Esko Ahon hallituksen aikana tämä maa ajettiin suurtyöttömyyteen. Tiedän, että tämä keskustelu ei johda mihinkään. Me molemmat tiedämme kuitenkin taustat ja myös poliittiset taustat, sen, mikä oli keskustan tarkoitus: murentaa monia monia tänä päivänä pystyssä pysyneitä rakenteita.

Ahon pahat työt on pikkuhiljaa korjattu.

Ed. Vehkaja: Arvoisa herra puhemies! Kun otin hallituksen esityksen käteeni ja katseilin, miten tätä aika monimutkaista ja erittäin tärkeätä ja kiinnostavaa asiaa oli lähestytty, niin olen kyllä yllätynyt, koska hallituksen esityksen teksti ei pidä sisällään oikeastaan minkäänlaista pohdiskelua tästä asiasta ja tämä monimutkainen aihe on kuitattu kovin lyhyesti. Tuli mieleen oikeastaan, että näinhän kansanedustajatkin yleensä laativat lakialoitteitaan, että siellä on joku pykälä ja kaikki loput on sitten asetuksessa. Tällainen on tässäkin teknisesti vähän tämä tilanne. Kun näin on, niin sehän tarkoittaa silloin sitä, että valiokunnassa joudutaan tekemään kaikki se pohdiskelutyö ja selvitystyö, mitä tässä ei ole joko ajan puutteesta tai muusta syystä saatu tehdyksi.

Haluan puheenvuorossani, arvoisa puhemies, vielä kerrata sen, että pidän todella pettymyksenä sitä, että hallitusohjelmaan ylipäättään tuli kohta kunnallisten maksujen korotuksista. Se kohta oli onneton ja kertoi siitä, että yliotteen valmistelemissa ohjelmakeskusteluissa ilmeisesti oli saanut se perustelu, jonka mukaan korotustarvetta oli sen vuoksi, että maksuja ei ollut pitkään aikaan korotettu. Vähemmälle huomiolle, tai oliko ollenkaan mukana, jäi sitten sen seikan toteaminen, että nämä maksut ovat Suomessa

valmiiksi jo erittäin korkeat esimerkiksi verrattuna Euroopan muihin maihin ja myöskin lähinaapureihimme. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ne olivat erittäin voimakkaasti esillä; ne eivät vain pureet kaikkiin!) — Niin, mutta joka tapauksessa argumentinhan olisi pitänyt olla tämä jälkimmäinen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Nimenomaan!)

Tilanne on se, että Suomessa on valmiiksi sekä korkeat verot että korkeat maksut, ja pohdiske-lua myöskin näiden suhteesta toisiinsa nyt pikkuhiljaa tarvittaisiin. Hyvinvointiyhteiskunnassa on korostettu sitä, että yhteiset palvelut maksetaan verorahoilla, mutta mitä enemmän nostetaan maksuja, sitä vähemmän tosi tietysti tämä väite nyt on ja tulevaisuudessa tulee olemaan.

Hallituksen esityksessä vertailu Pohjoismaihin on maksukatosta tehty mielestäni ihan kivasti, ja siitä on täällä jo keskusteltu. Me nyt tämän perusteella jo huomaamme, että ratkaisun jälkeen, jos se menee niin kuin hallitus esittää, Suomi tulee etääntymään naapureistaan, mitä tulee terveydenhuollon maksuihin. Ne tulevat siis täällä aina vain nousemaan, mutta hieman tulemme lähenemään muita naapureita, kun puhutaan maksukatosta.

Olen erittäin mielissäni siitä, että maksukattokysymys on nyt tässä esillä, ja sitähan viedään sitten yhtä aikaa maksujen korotusten kanssa. Vaihtoehtonahan oli siis se, että valtioneuvosto olisi piirissään päättänyt ainoastaan maksujen korotuksista ja maksukattokysymys olisi tullut hallitusohjelman mukaisessa järjestyksessä esille vasta muutaman vuoden jälkeen.

Tiedämme myöskin, että maksukatto on ollut vuosien aikana visainen asia. Tämä on nyt ainakin kolmas eduskunta, jonka aikana se on ollut esillä. Yhtään kertaa aiemmin nämä selvitykset eivät ole kuitenkaan johtaneet hallituksen esityksen muotoon.

Maksukatto tulee sitomaan kaikkia Suomen kuntia, niin kuin tiedämme, mutta sen sijaan nämä maksujen korotukset eivät sido. Tässähän on tarkoitus jatkaa sitä käytäntöä, että kunnat autonomisesti, itsenäisesti, päättävät maksuista ja täällä asetetaan maksuihin vain katto. Kunnat voivat pienilläkin maksuilla toimia.

Se, mikä tässä kokonaisuudessa kyllä häiritsee, on se, että me emme ole vielä saaneet lainsäädäntöä linjakkaaksi. Esimerkiksi tästä hallituksen esityksestä tekstillisesti nielaisee suuren osan päivähoitomaksuihin tehtävän muutoksen perustelu ja tietyistä vastaava pykälä. Eli päivähoitopuolella otetaan maksut lain tasolle, mutta sitten terveyspuolella ne jäävät asetukseen, ja se

ei nyt kyllä näytä oikein hyvältä. Kyllä pitkässä juoksussa meidän täytyy samaan tapaan näitä asioita lakiteknisesti käsitellä.

Perustuslaillisen tarkastelun tarpeellisuudesta täällä on jo puhuttu, ja itse olisin valmis siihen ja tietenkin siihen, että valiokunnassa perustuslakiasiantuntijan avustuksella arvioisimme, olisiko syytä kuulla perustuslakivaliokuntaa. Minun mielestäni nyt tehty kannatettu ehdotus siitä, että tämä automaattisesti lähetetään perustuslakivaliokuntaan, oli vähän hätäinen. Mutta tämä näkökulma pitää tutkia, mutta se olisi voitu ja voidaan tehdä valiokunnastakin käsin.

Olen sitä mieltä, että hallituksen esityksestä tosiaan puuttuu esimerkiksi maksujen korotusten ja maksukaton arviointi niin sairastavien ihmisten kuin myös erilaisten kuntien osalta, ja se nyt joudutaan valiokunnassa hankkimaan. Monet kunnat ovat ahkerasti lähettäneet laskelmiaan, ja näistä laskelmista on nyt tullut väite, että jos uudistus toteutuu, niin laitoshoidon houkuttavuus paranee ja lisääntyy, mikä ei ollut olleenkaan tämän uudistuksen tarkoituksena, vaan meillä on tarkoitus jatkaa sitä palvelurakenteen muutosta, että avohoitopainotteisuus kasvaa.

No, mistä tämä voisi johtua? Se nyt näyttää ihan selvästi näiden laskelmien perusteella johtuvan siitä, että kunnat hoitavat vähän vaihdellen asioita sosiaalitoimen piirissä tai terveydenhuollon piirissä. Kun näitten korotettaviksi tulevien maksujen kohdalla jonossa ei ole näitä sosiaali-huollon laitospaikkojen korotuksia mukana eikä myöskään maksukatossa niitä ole mukana, niin siitä seuraa se, että riippuen siitä, käydäänkö esimerkiksi vuorottaisessa hoidossa sosiaalitoimen puolella vai terveyskeskuksen puolella, syntyy erilaisia vaikutuksia niin asiakkaalle kuin kunnalle. Tämä ei voi olla oikein tällaisen ehdotuksen tarkoitus, koska me olemme kaikessa muussa toiminnassamme yrittäneet häivyttää sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnollista rajaa, koska olemme jo ajat sitten tienneet sen, että sillä ei ole oikeastaan akuuttia merkitystä. Saman tyypistä hoitoa siis voidaan antaa molempien hallintojen alaisuudessa.

Olen yhtä mieltä jo esitettyjen mielipiteitten kanssa siinä, että maksukattoesitys on liian suppea. Olisin pitänyt asiallisena, että hallituksen esityksen perusteluihin olisi muistettu ottaa mukaan siteeraus myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan muistaakseni viime kaudella ottamasta kannanotosta maksukattoihin. Olimme silloin täysin yksimielisesti sitä mieltä, että maksukatto tarvitaan ja että maksukaton piiriin pitää yhtä aikaa

saada sekä sosiaali- että terveydenhuollon maksuja ja myös lääkekustannukset. Tämä on mielestäni ainoa oikea tapa asiaa kestäväällä tavalla arvioidakin.

Ottamalla erilaisia maksukattoja syntyy tilanne, jossa ensinnäkin omavastuun kokonaismäärä kasvaa ja tavallaan häiritään ohjausjärjestelmää. Maksukatto tulee ikään kuin yhdeksi lisätekijäksi siihen, miten ihminen ohjautuu ja hakee näitä palveluja. Sitä paitsi ajat sitten on myös voitu tunnustaa muussa yhteydessä se, että lääkehoito on osa hoitoa. Se on ihan yhtä pätevää, ja se saattaa olla vaihtoehtoista näille muille hoitomuodoille, josta syystä ei ole tätäkään perustetta jättää lääkekustannuksia maksukaton ulkopuolelle. Tämä minua kyllä harmittaa, koska näistä näkökulmista maksukattokeskusteluksa on puhuttu jo vuosikautia ja olisi ollut hyvää aikaa jatkaa selvittelyjä ja keksiä todellakin ne tekniset keinot, millä yhtenäiseen maksukattoon olisi voitu päästä.

Julkinen ja yksityinen puoli ei myöskään tässä toteudu. Kun meillä on sairausvakuutusjärjestelmä, niin minusta ainakin se toiminta, jota rahoitetaan sairausvakuutuksen kautta, olisi ollut täysin luontevaa ja tarpeellista myös saada maksukaton piiriin.

Olen täällä moneen kertaan sanonut, että mielestäni omavastuu tulisi porrastaa henkilöiden tulojen mukaan, koska tähän nyt, niin kuin hallituksen esityskin tunnustaa sivulla 1, on epäsolidaarinen siinä mielessä pienituloisia ihmisiä kohtaan, että maksukatto rassaa heitä tietysti nyt enemmän kuin hyvätuloisia, koska yksi ja sama katto on esitetty kaikille.

Hammashuolto puuttuu maksukaton piiriin otettavien asioiden joukosta. Minusta se on suuri periaatteellinen epäkohta. Olemme nyt yrittäneet tässäkin asiassa edetä kaikilla rintamilla niin, että hammashuolto tunnustetaan täysvaltaiseksi osaksi terveydenhuoltoa, koska sillä on suuri merkitys ihmisen kokonaisterveydenhuollossa. Mielestäni valiokunnan pitää arvioida myös tätä asiaa.

Uskon, että suurin osa valiokunnan työstä tulee kulumaan siihen, että joudumme näiden ehdotusten, niin korotettavaksi esitettyjen maksujen kuin maksukaton, osalta hankkimaan selvityksiä siitä, miten tämä vaikuttaa sairastavien ihmisten elämään, ja niin kuin sanoin, myös miten se tulee vaikuttamaan erilaisissa kunnissa.

Olen ed. Rehulan kanssa samaa mieltä siitä, että hallituksen esityksen aikataulu on toteuttamishetkeen nähden hyvin kireä. Täytyy nyt kat-

soa, miten voidaan turvata sen läpivienti niin, että myös kenttä sen pystyy omaksumaan.

Toisessakin asiassa olen hänen kanssaan samaa mieltä, ja se on ollut selvää alusta saakka: Maksujen korotusta koskeva asetus tullaan vaatimaan valiokuntakäsittelyyn. Otamme sen asian varmasti myös asiantuntijakuulemisessa ikään kuin täysivaltaisesti käsittelyyn.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja kiinnitti huomiota siihen, että myös yksityisen sektorin olisi ehkä hyvä sisältyä maksukattolakiin. Minulle näin äkistään tulee kyllä mieleen, että se johtaisi varmaan aikamoiisiin maksulisäyksiin siinä mielessä, että täytyy muistaa, että yksityissektorilla ei ole erikoislääkäriissäkäynnille tietynlaista valvontaa, vaan ihminen menee suoraan. Ainahan potilaalla tietysti pitäisi olla oikeus tämän tyyppisesti valita, mutta käytäntö kuitenkin osoittaa, että tulee myös turhia erikoislääkäriissäkäyntejä. Tämä puoli olisi hyvä siinä yhteydessä pohtia.

Mitä sitten tulee laitoshoidon osuuteen ja sen lisääntymiseen, niin minä en sinänsä oikein usko, että maksukatto lisäisi terveydenhuoltosektorin sisällä laitoshoidtoa. Mutta se, mistä olen huolissani, on nimenomaan se, että nyt potilaita siirretäänkin sosiaalipuolen piiriin. Jo nyt on monia sellaisia vanhustenhoitolaitoksia, jotka ovat käytännössä kuin sairaalan osastoja. Toivoisin valiokunnan kiinnittävän huomiota tähän asiaan.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Otin sairausvakuutuksen piirissä olevat palvelut sen takia lähinnä pohdiskelusani mukaan, että myös se on totta, että meillä on sairausvakuutuksen korvaustaso jäänyt tässä maassa jälkeen verrattuna esimerkiksi eurooppalaiseen tasoon. Siellä ei ole tapahtunut myöskään oikein paljon mitään viimeisten vuosien aikana.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja epäili, että Suomessa maksujen korkeus kansainvälisesti verrattuna ei olisi ollut esillä. Voin kertoa ed. Vehkajalle, että kyllä kaikki mahdolliset puolet maksujen korottamisen epäviisaudesta ja epäeettisyydestä olivat esillä. Saatiin niillä aikaa se, että alkuperäinen esitys, joka tuli — mikä mielestäni on nyt syytä toistaa, kokoomuksen taholta — oli huomattavasti suurempi. Sieltä saatiin muutama sata miljoonaa pois, mutta 350 miljoonaaakin on liikaa. Kaikki nämä olivat erittäin voimakkaasti esillä.

Toinen, minkä ed. Vehkaoja totesi, oli, että lääkkeiden pitäisi olla saman maksukaton piirissä. Näin pitäisi olla. Viime viikolla valtioneuvosto on antanut uusista erityiskorvattavista lääkkeistä päätöksen, joka valitettavasti ei ole saanut ansaitsemaansa huomiota. Esimerkiksi olantsapiinin, vaikeisiin psykooseihin tarkoitettun lääkkeen, kustannus on nyt ollut noin 1 000 markkaa kuukaudessa. Vaikka se on maksukaton piirissä ollut 3 282 markkaa elikkä potilas on joutunut vain maksamaan tämän, se on ollut liian suuri monelle potilaalle maksaa. Mikä hyöty tästä on?

Eräs potilas sanoi, että hänellä alkoi uusi elämä, kun hän sai tämän lääkkeen 25 vuoden sairauden jälkeen. Mitä siitä on seurannut? Aikaisemmin joka vuosi kuukausien laitoshoidon psykiatrisessa sairaalassa. Nyt selviää täysin avohoidossa. Nämä pitäisi kaikki katsoa kokonaisuudessaan yhteen. Nykyään on erittäin tehokkaita uusia lääkkeitä. Ne pitäisi saada erityiskorvattavuuden piiriin nopeasti ja laskea kokonaisuutta eikä yksittäisiä menoja aina erikseen.

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa herra puhemies! Maksukattokeskustelu näköjään virittää salin vasemmalla laidalla kovasti keskustelua ja muuttaman opposition edustajan keskuudessa, mutta ne, jotka ovat eniten maksukorotuksia ajaneet, näyttävät salista nyt puuttuvan.

Valtioneuvostohan nyt omilla päätöksillään aikoo nostaa terveydenhuollon maksuja. Keskustelussa on jo moneen otteeseen otettu esille haittoja, joita siitä sitten seuraa. Itsekin olen ihmetellyt sitä, että maksukattokysymyksessä terveyspalvelumaksut ja lääkkeet edelleenkin ovat erillään eli eri järjestelmien kautta arvioituina. Minusta pitäisi päästä siihen, että terveyspalveluita ja lääkehoitoa katsottaisiin myös kokonaisuutena. Näin ollen päästäisiin lähemmäksi sitä tilannetta, mitä se ihminen yksilönä maksaa ja minkälaiset kustannusrasitukset hänelle tulevat.

Maksujen korotuksiaahan kyllä kuntien taholta jahdattiin hyvin pitkään; valtiovaltaa, hallitusta, painostettiin, että maksuja on voitava korottaa. Kuntaliitto on ollut hyvin tehokas lobbamaan asiaa. Minusta se on tässä hyvä puoli, että maksujen korotukset jäävät kuitenkin kuntien päätettäväksi. Nyt kunnissa pitää vahtia se, mitä tullaan tekemään.

Kun tässä yhteydessä maksukatto kuitenkin esitetään, minusta se on tärkeä päänavaus. Minä kannatan tätä esitystä. Tosin tämä tulee nopeasti, heikosti valmisteltuna, mutta minusta on tärkeätä, että maksukatto järjestelmänä saataisiin

läpi, jotta siinä asiassa nyt vihdoinkin nyt kähdettäisiin eteenpäin.

Maksujen kohdalla pitäisi tarkemmin ja varmasti valiokunnassakin pitäisi keskustella myös siitä — ja olisi toivonut, että aiemminkin ja tässä esityksessäkin olisi keskusteltu, analysoitu sitä — mitkä ovat maksujen kannustinvaikutukset. Maksujen korotuksillaahan on kannustinvaikutuksia niin yksilön käyttäytymiseen kuin myös siellä järjestelmän sisällä, aivan kuten ed. Kautto otti esille mahdollisuuden, että kun terveydenhuollon maksuihin laitetaan katto, se saattaa johtaa siihen, että potilaita aletaan siirrellä järjestelmästä toiseen. Toinen puoli, jolla maksut voivat kannustaa tyhmiin ratkaisuihin, on se, että niillä mahdollisesti voidaan kannustaa laitoshoidon avohoidon sijasta, kun taas valtakunnallinen suunta on ollut se, että pyritään kannustamaan avohoidon piiriin mahdollisimman pitkälle ihmisiä.

Terveydenhuollon rahoitusperustaa näillä maksuilla ei ratkaista. Terveydenhuollon rahoituspuhjan pitää olla aina verorahoituksessa. Maksujen merkitys on aina marginaalinen. Minusta maksujen merkitys on lähinnä se, että ne tuovat ihmiselle, yksilölle, myös omaa moraalista vastuuta siitä, miten hän palveluja käyttää ja miten hän niihin suhtautuu. Maksut on asetettava sille tasolle, että ne eivät estä hoitoon hakeutumista.

Nythän tiedetään jo tällä hetkellä, että terveydenhuollosta suomalaiset maksavat lähestulkoon eniten Euroopassa. Taitaa olla Portugalin jälkeen seuraavaksi Suomi listalla. Siinä mielessä on tietysti ihmeellistä, että näitä maksuja sitten lähdetään korottamaan. Kyllähän ne kasaantuvat paljon sairastavien kohdalla. Siitä syystä tietysti maksukatto toisella puolella tavallaan tuo edistystä. Tässä niin kuin toisella kädellä otetaan ja toisella annetaan.

Ed. Vehkaoja otti esille yksityisen hoidon saamisen maksukaton piiriin. Minä en usko, että meillä sitten enää minkään valtakunnan rahat riittäisivät tähän, koska yksityisellä käydään niin paljon herkemmin. Jos meillä olisi maksukatto ja yksityisellä parista käynnistä saisi maksukaton täyteen, sen jälkeen olisi piikki auki koko loppuvuoden. Se tietäisi taatusti kustannusten nousua. Siitä syystä minä pidän hyvin tärkeänä sitä, että tämä on julkisen puolen maksuja koskeva.

Mutta se, mitä ed. Vehkaoja aivan oikein toi esille, koskee tietysti sairausvakuutuksen korvauksia ja niitä tasoja. Nehän laahaavat jäljessä. Kun seuraa monia muita eurooppalaisia maita,

näin on, että muualla Euroopassa maksetaan huomattavasti vähemmän lääkkeistä ja terveydenhuollosta. Hyvin yleistä on, että lääkkeet saadaan täysin maksutta. Muun muassa Britanniasa sairaalan poliklinikalla käynti on täysin maksutonta. Kun lääkkeet määrätään, siitä kertapaukusta maksetaan, oli sitten minkälainen lääkerepertuaari tahansa, 5 puntaa eli viisikymppiä jää itselle maksettavaksi.

Niin kuin esittelyssäkin todetaan, monissa maissa on maksukattoja. Osissa maista on maksuton terveydenhuolto. Täällä todetaan muun muassa, että Tanskassa terveydenhuolto on maksutonta. Näin on. Tanskassa myös terveydenhuoltoon käytetään vähiten varoja suhteessa bruttokansantuotteeseen, mutta siellä kansalaiset ovat hyvin tyytyväisiä terveydenhuoltojärjestelmäänsä. Ehkä se johtuu siitä, että palvelut ovat maksuttomia ja hoitoon pääsee nopeasti.

Puuttuisin päivähoitomaksun enimmäismäärän nostamiseen 100 markalla eli 1 000 markasta 1 100 markkaan kuukaudessa. Moneen otteeseen on eri puolilla iloittu siitä, että nyt suurituloiset saavat ansaitun päivähoitomaksun korotuksen, mutta haluaisin, että joskus myös keskustelisimme siitä, kuka oikein on suurituloinen.

Kun kaksilapsisen perheen vanhempien yhteenlasketut bruttotulot esityksen mukaan ylittävät 20 000 markkaa kuukaudessa, maksu nousee. Yhden lapsen yksinhuoltajan päivähoitomaksu nousee, kun bruttotulot ylittävät 13 864 markkaa kuukaudessa. Kun katselin kunta-alan keskimääräisiä ansioita, siellä naisten keskimääräinen säännöllisen työajan ansio on 10 197 markkaa kuukaudessa ja miesten 12 710 markkaa. Bussikuski saa bruttopalkkana lisineen 11 398 markkaa kuukaudessa, perushoitaja terveydenhuollossa saa 10 652 markkaa kuukaudessa lisineen. Bussinkuljettaja ja perushoitaja päätyvät suurituloisiin, joitten päivähoitomaksuja aiotaan nostaa.

Kun me kansanedustajat ja ministerit salissa käyttämme termejä pienituloinen, keskituloineen ja suurituloineen, keistä ihmeen ihmisistä me oikein silloin puhumme? Jos katsotaan pääkaupunkiseudulla esimerkiksi perhettä, jossa asuuskustannukset ovat hyvin suuret, minun täytyy sanoa, että nämä perheet eivät ole suurituloisia. Sitä mieltä olen, että todella suurituloisten, jotka voidaan luokitella hyvätuloisiksi ihmisiksi, maksuja voitaisiin nostaa jopa 200 markallakin.

Ed. Huovinen: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon maksut ovat puhutta-

neet paitsi kansalaisia myös meitä kuntien päätöksenteossa mukana olevia ja aivan aiheellisesti. Toivoisin valiokunnan käsittelyyn sellaista huomiota, että siellä otettaisiin jollakin tavalla vakavasti ne huolet, joita esimerkiksi vanhustyön ammattilaiset ovat viestittäneet maksukaton osalta. Nämä huolet ovat tässäkin salissa jo tämän illan aikana tulleet esiin.

Valiokunnan tulisi siis pohtia ja harkita tarkoin, ettei maksukatolla aiheuteta sitä, että esimerkiksi vanhusten avohuollosta siirryttäisiin takapakkia laitoshoidon suuntaan, varsinkin kun nyt juuri on tehty periaatepäätöksiä ja palvelurakennemuutoksia aivan toiseen suuntaan. Esimerkiksi vuorohoitoa saavat vanhukset saisivat ehdotuksen mukaan oman maksukattonsa täyteen jo muutamien kuukausien vuorohoidon jälkeen. Tämä varmasti aiheuttaisi vuorohoidon voimakasta kysyntää ihan ymmärrettävästi, ja se taas pistäisi kunnat aika hankalaan tilanteeseen pohtimaan, tarjotaanko vanhuksille enää lainkaan vuorohoidon mahdollisuutta, koska rahat ovat kohtuullisen tiukalla.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa herra puhemies! Hallitusohjelmassa 8. kohdassa "Sosiaali- ja terveystalouden, työelämä" todetaan: "Hallituksen keskeisenä painopistealueena on edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista." (Ed. Stenius-Kaukonen: Minähän luin tämän!) — Tämä on erittäin hyvä lausahdus ja syytä ehkä toistamiseenkin nostaa esille.

Edelleen "Sosiaali- ja terveyspalvelut" -kohdassa sanotaan: "Julkisen vallan järjestämistä tuella olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen on oltava kaikkien saatavilla ja ne tulee kustantaa pääosin verovaroin." Hyvät ajatukset on tältä osin hallitusohjelmaan kirjoitettu, mutta mitä käytännössä tapahtuu, se näyttää olevan hieman ainakin näin maalaismiehen näkökulmasta ristissä sen kanssa, mitä on kauniisti kirjoitettu.

Hallitusohjelman sivulla 8 todetaan: "Sosiaali- ja terveyshuollon asiakas- ja käyntimaksuja tarkistetaan vuoden 2000 alussa niin, että maksujen tuotto kasvaa 350 miljoonaa markkaa. Maksuja korotetaan vuonna 2002 kustannustason nousua vastaavasti. Tämän korotuksen yhteydessä selvitetään maksukattoja."

Siis hallitusohjelmaan sisältyy ensi vuoden alusta 350 miljoonan tuoton kasvun aiheuttama maksujen tarkistus. Tässä on kai kuitenkin kysymyksessä 550 miljoonaa. Tätä ei ole täällä selvi-

tetty, mutta olen kuullut, että näin asia kuitenkin olisi. (Ed. Stenius-Kaukonen: Koska 200 miljoonaa on arvioitu maksukaton helpotus!) — Niin, se tulee sitä kautta, kun otetaan nettona huomioon, niin 350 miljoonaa jää.

Hallitusohjelmaa hyväksyessään hallituspuolueet sitoutuivat siihen, että heti ensi vuonna sairaiden maksuja korotetaan, ja näin on menetelty. Mielenkiintoista on, että maksukatto on hallitusohjelmassa luvattu toteuttaa vuoden 2002 maksujen korotuksen yhteydessä, eli silloin on jälleen luvattu korotus näihin maksuihin. Ei hallitusohjelmassa monessa kohdassa mainita, että olisi tulossa toinenkin korotus. Sairaiden osalta näin on todettu ja siihen yhteyteen on maksukaton selvittäminen kirjattu hallitusohjelmaan.

En tietysti ole siitä vihainen tai pahoillani hallitukselle, että maksukatto on otettu nyt mukaan, koska jos maksuja korotetaan, mitä en pidä perusteltuna, silloin maksukaton mukaan ottaminen on perusteltua. Ehkä se on muutoinkin perusteltua paljon sairastavien osalta eli siinä mielessä ihan hyvä. Maksukaton käyttöönoton tapahtuessa tällaisella aikataululla erityisesti sen rinnalla esimerkiksi lääkekulujen ja matkakustannusten huomioon ottaminen samassa kokonaisuudessa olisi ollut ehkä paikallaan.

Vaikka maksukattoajatus meneekin läpi kenties yksimielisesti, haluaisin kuitenkin, että valio-kunta panisi vaikkapa lausuman, ponnien, että hallitus valvoitetaan mahdollisimman pikaisesti tekemään sellainen uudistus, jossa otetaan myös nämä muut sairastumisesta aiheutuvat välittömät yksiselitteiset kustannukset huomioon eli sairasmaksujen ohella lääkekustannusten ja matkakustannusten aiheuttamat kustannukset. Ne ovat raskaita, ja jos ajatellaan syrjäseudulla asuvia, matkakustannukset ovat hyvin merkittäviä, ja lääkkeitä joutuu aina hankkimaan, ja ne ovat kalliita. Tämä kokonaiselvitys on tarpeen ja sen mukainen uudistus mahdollisimman pikaisesti.

Arvoisa puhemies! Eilen täällä käytiin pitkä keskustelu kuntien taloudesta yhteisöveron yhteydessä, ja täytyy sanoa, että mielikuvitus on ollut hallituspuolueilla erittäin vähäinen hallitusohjelmaa laadittaessa, kun yksioikaisesti totesivat, että pannaan sairaat maksamaan kunnille lisää tuloja, niin näin saadaan kuntien taloutta vähän korjattua. Se on todella tehokas ja helppo keino, koska on aivan varmaa, että ensi vuonna ja sen jälkeenkin sairastetaan. Ja kun ihminen sairastaa ja haluaa kuitenkin elää, hän menee lääkäriin ja sairaalaan ja joutuu maksamaan; ei

pääse mihinkään, on pakko maksaa korotetut maksut. Näin tuloja tulee lisää kunnille, ja siitä hyöttyy tietyt valtio, kun ei tarvitse kuntia tukea niin paljon. Tämä on mielikuvituksen malli, joka on hyvin epäoikeudenmukainen ja hallitusohjelman näitten ensin mainittujen kauniitten periaatteitten vastainen.

Tässä suhteessa en ymmärrä sitä, että näin pitää menetellä. Esimerkiksi esillä ollut yhteisöveron toisella tavalla jakaminen olisi voinut pelastaa kuntien taloutta, ja taas sitten hyvätuloisten verotuksen keventämisestä luopuminen olisi voinut korvata valtiolle ne menetykset, mitä olisi ollut esimerkiksi yhteisöveron kautta kunnille menevän lisäosuuden aiheuttamina kustannuksina valtiolle. Vähän enemmän mielikuvitusta, niin olisi saatu oikeudenmukainen, hyvä malli, joka ei olisi merkinnyt sitä, että sairaat ihmiset pannaan maksamaan kuntien talouden ahdinko.

Tähän uudistukseen sisältyy siis tuo katto, joka on laissa nyt näissä lakipykälissä. Siitä en erityisempää osaa sanoa muuta, kuin että hie-man byrokratiapuolta epäilen. Se voi tulla jossakin tapauksessa, esimerkiksi mielenterveyspotilaat ja jotkin muut erityisryhmät huomioon ottaen, ongelmaksi. Toisaalta voitaisiin ajatella, että maksukatto ei olisi henkilökohtainen vaan voisi olla myös perhekohtainen, jolloin esimerkiksi sellaisissa lapsiperheissä, joissa on useita lapsia ja paljon sairautta, se kertyisi nopeammin. Näin tuettaisiin sitä, etteivät perheet joudu kärsimään noinkin korkeasta henkilökohtaisesta katoista kohtuuttomasti. Kun tämä malli on, se johtaa siihen, että toimeentulotuella tuetaan näitä perheitä, jotka ajautuvat tähän tilanteeseen, ja sehän on varsin yleistä, että näin käy.

Arvoisa puhemies! Hieman ihmettytti tuo, kun viisi edellistä puheenvuoron käyttäjää, edustajat Kangas, Huutola, Vehkaoja, Haatainen ja Huovinen, kaikki kritisoivat tätä esitystä. Kaikki he ovat hallituspuolueitten edustajia, ja kuitenkin tämä esitys täällä on. Olisi voinut ajatella, että molemmat vasemmistopuolueet olisivat sen verran vahvassa asemassa hallituksessa, että heidän moittimaansa esitystä ei olisi tuotu eteenpäin. Tai itse asiassa tähän esitykseen se kritiikki ei kohdistunut, vaan siihen hallitusohjelman kohtaan, jossa maksuja ollaan korottamassa sairaiden osalta.

Jos hallitus haluaisi huolehtia ja todella huolehtisi heikoimmassa asemassa olevien ihmisten taloudellisen aseman parantamisesta, mihin tänä päivänä jo olisi kovasti varaa tässä yhteiskunnas-

sa, niin olisi aivan selvää, että näitä maksuja voitaisiin hyväksyttävästi korottaa, koska jos ihmisten talous on kunnossa, niin on ihan oikein, että he maksavat osuuden myös silloin, kun tarvitsevat julkisia yhteisiä palveluja, ja niiden palvelujen ylläpito on kaikkien edun mukaista. Mutta kun hallitus ei huolehdi heikoimmassa asemassa olevien eläkeläisten, lapsiperheiden, pitkäaikaistyöttömien jne. toimeentuloturvasta, sen parantamisesta, kehittämisestä samassa tahdissa kuin hyvätuloisten, hyväosaisten, työssä olevien eduista, jotka ovat esimerkiksi ilmaisen työterveyshuollon piirissä — kun näin ei tapahdu — ei voi kyllä sanoa muuta kuin että hallitus toimii erittäin epäoikeudenmukaisesti lisäessään sairaudesta johtuvia kustannuksia näille ihmisille.

Ed. Lö v: Värderade talman, arvoisa puhemies! Jag vill börja med att säga att också Sfp tar ansvar för avgiftsförhöjningarna. Hittills är det endast samlingspartiet som har fått bära hundhuvudet för förslaget. Det är klart att i en regering är det konsensus och kompromiss som gäller, trots att man inte är helt enig i alla frågor. Men för medborgarnas bästa måste vi också hitta bra kompromisslösningar, där helhetspaketet är någorlunda hygligt.

Det är sant att Finland internationellt sett har höga vårdavgifter. Det här är inte bra och det är någonting som vi gärna skulle ha sett en annan lösning på. Samtidigt måste vi vara realistiska för om det var en målsättning att få igenom principen med vårdkostnadstak, så gick det inte utan att man samtidigt också tog ett beslut om höjning av vårdavgifterna. Det här är en paketlösning i detta skede och det är ju ett faktum att systemet inte är färdigt. Det måste utvecklas. Till det här återkommer jag senare.

Puhemies! Sanoisin tässä alkuun, että myös Rkp kantaa, ottaa vastuun, hoitomaksujen korottamisesta. Tässä on kysymys konsensuspäättöksestä, missä kuitenkin kokonaispaketin pitäisi olla hyvä. Tämä kattoidea järjestelmänä on uusi Suomessa. Se on kaikissa muissa Pohjoismaissa jo tässä vaiheessa ja on koettu erittäin hyväksi. Sitä pitää kehittää, mutta tärkeää on nyt, että saadaan avaus järjestelmään. Minäkin olen sitä mieltä, että siihen pitää pikkuhiljaa liittää lääkekustannukset, matkat, hammashuolto, mikseivät myöskin tietyt hoitomaksut sosiaali-sektorilta mukaan. Silloin se toimii täysin oikeudenmukaisesti ja hyvin.

Införandet av ett vårdkostnadstak på 3 500 mark för dem, som bor hemma och har stora sjukvårdskostnader, är en satsning på de svagaste i samhället. Många har ansett att taket är alltför högt, att människor med låga inkomster inte har råd att sätta ut 3 500 mark på vård och Kommunförbundet anser att taket belastar den kommunala ekonomin för mycket. Jag ser införandet av vårdkostnadstaket som ett steg i rätt riktning, om än den föreslagna modellen inte är idealisk. De andra nordiska länderna har länge haft vårdkostnadstak och på en lägre nivå än vad som skall införas hos oss. Det här betyder ändå inte att man skall skjuta vårt förslag i sank. Vi kan finslipa vår modell under kommande år, faktum att vårdkostnadstaket införs är redan ett stort steg i rätt riktning.

Det är en skyldighet för oss att ge trygghet åt ekonomiskt resurssvaga som behöver mycken öppenvård. Det gäller pensionärer med låg pension och barnfamiljer, där barnens vårdkostnader får adderas till den ena förälderns vårdkostnader. I dessa fall kommer vårdkostnadstaket att ha en betydande inverkan på många brister i vårt välfärdssystem, som på det här sättet kommer att korrigeras. Dessutom stöder systemet det mycket mänskliga öppenvårdsalternativet. Också det är ett steg i rätt riktning.

Systemet måste utvecklas, men viktigast är som sagt att vi kommer igång. Jag anser också att medicinkostnaderna, resorna till vårdplatsen, kanske också vårdkostnaderna inom socialsektorn liksom tandvården borde kopplas in i ett helhetspaket så småningom för att det här skall bli en rättvis och bra lösningsmodell till slut.

Det har också under den här diskussionen i salen i kväll framkommit att vårdavgifternas nivå borde göras beroende av inkomsterna, att de skulle avtrappas enligt inkomstnivå. Jag motsätter mig starkt att vi skall ta ett sådant system i bruk. Vi har i dag ett starkt progressivt skatteutjämningssystem. Vi skall inte skapa nya inkomstfällor. Det upplevs inte som trovärdigt och legiti-
mt, det är klart.

Puhemies! On valitettavaa, että joudutaan nostamaan maksuja, mutta realiteetti on tosiaan, että maksukattojärjestelmää ei olisi muuten voinut esittää. Nyt haluaisin kysyä vasemmistoliiton edustajilta, jotka ovat niin kovasti kritisoineet näitä korotuksia tänä iltana eivätkä ole ottaneet huomioon kokonaispaketin arvoa lainkaan: Eikö ole selvä etu, että vähätuloinen, joka van-

hoilla maksuilla olisivat joutuneet maksamaan jopa yli 10 000 markkaa hoitomaksuina vuodessa, ensi vuonna pärjäävät kuitenkin vain 3 500 markalla?

Ed. L. Hiltunen: Arvoisa puhemies! Terveydenhuollossa on viime vuosina jouduttu merkittävien saneerausten ja palvelurakennemuutosprosessien myllyyn. Terveydenhuoltojärjestelmä kaipaa toki uudistusta. Kehittämistä ja innovaatiota varmasti myös tällä alalla riittää, ja monia upeita hankkeita on vireillä. Mutta nyt esillä olevat esitykset askarruttavat. Meillä on nyt jo terveydenhuollossa alueellisia eroavuuksia. Huoleni on, että terveyserot kasvavat ja kansalaiset tulevat olemaan eriarvoisessa asemassa keskenään. Kuntien heikentynyt taloudellinen tilanne on nyt jo aiheuttanut heikennyksiä palvelujen saatavuuteen. Henkilöstösupistukset ovat aiheuttaneet työuupumusta, työtä tehdään jaksamisen rajoilla. Viimeaikainen kehitys ei ole ollut hyvä terveydenhuollossa varsinkin, kun otamme huomioon, että juuri terveydenhuollossa meillä on merkittävää osaamista, koulutusta, koulutettua henkilöstöä. Tutkimus ja tiedekin antaa oman sisältönsä ja mahdollisuutensa terveydenhuollon tehtäväkenttään.

Tosiasiassa on se, että yhden vuoden aikana aiheutuvat kokonaiskustannukset voivat olla yksilötasolla hyvinkin suuret sairaanhoidossa. Suomalaisen kotitalouksien maksama osuus terveydenhuollon menoista on eurooppalaisittain myös huippuluokkaa. Kuluneella vuosikymmenellä omavastuuosuus on noussut yli 20 prosenttiin. Terveydenhuoltojärjestelmän toimivuutta ja vaikuttavuutta on syytä kaikin keinoin edesauttaa. Maksujen korotukset tätä eivät suinkaan aikaansaa. Maksukorotukset ovat kohtuuttomia. Tämä ei ole myöskään oikea tapa korvata kunnille sitä menetystä, mikä maksukatosta tulisi.

Kuten jo aikaisemmin totesin, maksukorotuksilla voidaan enemmänkin lisätä terveys- ja köyhyyseroja ja nimenomaan alueellisia eroja. Kuntien väliset erotkin tulevat kasvamaan. Terveydenhuollossa tulisikin pikaisesti toteuttaa järjestelmä, rakentaa tai löytää menetelmä, jolla voidaan paremmin seurata taloudellisten päätösten ja lakien vaikutuksia, seurauksia, joita tulisi nimenomaan arvioida etukäteen. Sosiaalisten seurauksivaikutusten arviointijärjestelmä tulisi saada osaksi päätöksentekoa. Sova-järjestelmän käyttö tulisi määritellä myöskin lainsäädännöllä. Monenlaista arvokasta seurantatutkimusta toki

tehdään tänäkin päivänä, mutta korjausliikkeet tehdään yleensä jälkijunassa. Sova-menettelyllä voitaisiin arvioida päätösten vaikutuksia inhimillisen selviytymisen tasolla sekä heijastusta muiden palveluiden käyttöön ja tarpeeseen nimenomaan etukäteen. Sova-menettely olisi vastaava kuin yva-järjestelmä, joka sekin tuottaa tärkeää etukäteistietoa merkittävien hankkeiden ympäristövaikutuksista.

Terveydenhuoltomaksujen korotus ei ole aluepoliittisesti oikein, koska saattaa olla, että köyhissä kunnissa, syrjäseuduilla kunnat ovat pakotettuja korottamaan maksuja, kun taas hyvinvoivissa kunnissa maksukorotuksia ei tarvita. Toivonkin, ettei maksukorotusesitystä toteuteta ja että esitystä tarkastellaan hyvin perusteellisesti myös perustuslaillisesta näkökulmasta. Maksujen korotusesitys olisi tullut valmistella osana laajempaa terveydenhuoltojärjestelmän uudistusta.

Maksukattoja erillisenä asiana pidän oikean suuntaisena ja jopa odotettuna. Se on merkittävä kädenojennus paljon sairastaville, heikossa asemassa oleville sairaille, vanhuksille, pitkäaikaissairaille ja eläkeläisille. En epäile seurannan onnistumista, mitä täällä on epäilty. Ajattelen, että nykyteknologian varassa se toki onnistuu, mutta ilman hyvää suunnittelua siitäkin tulee byrokraattinen kuittisirkus.

Kuitenkin maksukattoesitys on mielestäni keskeneräinen ja siihen tulee huolella valiokunnassa vielä perehtyä ja tarkastella monia ongelmakohtia, jotka täälläkin monissa monissa puheenvuoroissa on nostettu jo esille. Maksukaton piiriin tulisi lisätä joitain osa-alueita, mutta mitä kaikkea, toivon, että valiokunta tarkastelee tätäkin asiaa vielä erittäin perusteellisesti. Muun muassa hammashuollon kustannukset tulisi tähän lisätä. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja ed. Vehkaoja otti monia asioita esille ja yhdyin täysin hänen esityksiinsä ja ajatuksiinsa muun muassa lääkehoito- ja matkakustannusten osalta.

Myös on syytä selvittää, mihin vedetään raja sosiaali- ja terveydenhuoltotehtävien osalta eli vastuunjako. Palvelurakennemuutoksissahan on pyritty nimenomaan häivyttämään sosiaali- ja terveystoimen rajaa. Nykyisin on jo hyvinkin erilaisia käytäntöjä eri kunnissa. Erityisesti ongelmakohta on varmaan erilaisten kulujen ja kustannusten yhteensovittaminen, yhteenlaskeminen. Olen myös näkemässä, että yksityispalvelujen kustannusten vaikutukset tulee ottaa tähän tarkasteluun mukaan.

Se, että maksukaton suuruus ja siihen sisällytettävät palvelut ja ylläpitomaksun suuruus sekä muut ehdot säädetään myöhemmin asetuksella, ei ole myöskään oikea ratkaisu, vaan näkisin, että kyseessä olevat päätökset tulee selkeästi ratkaista täällä ja kirjata lakiin. Muuten maksukatto on hyvä ja kannatettava, mutta se ei saa vääristää eikä aiheuttaa epätervettä liikettä erilaisten palvelujen kesken.

Tärkeintä näidenkin esitysten käsittelyn yhteydessä tulisi olla huoli terveyspalvelujen saataavuudesta, vaikuttavuudesta ja muun muassa täälläkin esille tulleesta kannustinvaikeuttavuudesta ja siitä, että jokainen saa tasavertaiset ja ihmisarvoiset palvelut, tarpeellisen hoidon ja kohtelun.

Ed. V a l p a s : Arvoisa puhemies! Suomessa on Euroopan toiseksi korkeimmat terveydenhoidon palvelumaksut. Näiden maksujen korotukset aloitettiin Ahon porvarihallituksen aikana. Korotukset ovat nyt jälleen esillä. Korotettuina maksut tulevat kohdentumaan erityisen kovina pienituloisiin, koska ne ovat kaikille yhtä suuret.

Hallituksen esittämät maksujen korotukset ovat käytännössä leikkauksia kaikkein pienituloisimpiin ryhmiin. Tällaisia ryhmiä ovat muun muassa lapsiperheet, eläkeläiset, opiskelijat ja työttömät. Edellä mainituille ryhmille ei ole myöskään valitettavasti luvassa suuria tulonsäyksiä tupokierroksella.

Hallituksen esittämää maksukattoa on arvosteltu ja väheksytty opposition taholta. Tämä on yllättävää, ja täytyy kysyä, mikä on pääasia. Asetettu maksukatto on periaatteessa hyvä asia. Ongelmana siinä on vain se, että sitä suunnitellaan asetettavaksi liian korkealle tasolle. Toisena ongelmana näen sen, että maksukatto maksataan toisilla sairailta korottamalla palvelumaksuja. Maksukaton seuranta, jota oppositio korostaa, on nykytekniikalla hoidettavissa eikä se ole asian kannalta pääongelma. Opposition vetoaminen tähän ei perustu tosiasioihin.

Arvoisa puhemies! Kannatan vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kesällä ottamaa kantaa, jossa vastustetaan nyt esitettyjä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksia. Asian laillisuus tulee myös mielestäni tutkia perustuslakivaliokunnassa.

Ed. M. S a l o : Arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys tuntuu saavan hallituspuolueiden kansanedustajilta aika erikoisen vastaanoton. Vasemmistoliiton toimet

täällä salissa ja sitten valtioneuvoston istunnossa näyttävät poikkeavan selkeästi toisistaan. En ainakaan ole kuullut, että näitä nyt tässä esityksessä olevia asiakirjoja olisivat vasemmistoliiton ministerit ottaneet vuoron perään haltuunsa, että olisivat herättäneet edes hallituksessa keskustelua tästä nyt käsittelyssä olevasta lakiesityksestä. (Ed. Huuhtanen: Kanta muuttuu taas tulevaisuuden äänestyksissä!) — Todennäköistä on, että kanta muuttuu esityksen mukaiseen järjestykseen ja mennään taas jatkossa kirjan mukaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen maksukaton asettaminen on perusteltua. Siinä paljon sairastavat saavat ansaittua huomiota osakseen. Mutta se, että samanaikaisesti lausutaan maksujen perusteluosassa, että nostetaan maksuja siksi, että kuntataloutta voidaan edesauttaa, tuntuu aika kohtuuttomalta siinä mielessä, että sairaat pistetään maksamaan sairaiden maksuja.

Kuntatalouden tila on useammassa kunnassa väestörakenteesta johtuen aika huonossa kunnossa. Esimerkiksi kotikunnassani Somerolla, jossa väestörakenne on ikääntynyttä, perusturvan kustannukset ovat suuria. Tällä lainmuutoksella edesautetaan edelleen kuntatalouden syvempään ahdinkoon joutumista. Valtio ei kannata vastuuta tänä päivänä ihmisten hyvinvoinnin turvaamisesta. Sen vuoksi täällä nyt käsittelyssä oleva laki on syytä saattaa myös perustuslailliseen arviointiin.

Täällä on useammassa puheenvuorossa arvosteltu Ahon hallitusta ja sitä, että silloin on tehty vääryyksiä ja asetettu ihmisiä eriarvoiseen asemaan. Unohdettu on kuitenkin se, että silloin kun Ahon hallitus aikanaan pääsi valtaan, olivat takana jo Holkerin hallituksen hirmutyöt, jotka olivat tämän yhteiskunnan ja kansantalouden saattaneet sortumistilaan.

Käsittelyssä olevassa budjetissa on sellaisia kulueriä, joita ei 90-luvun taitteessa vielä ollut kuin nimeksi. Meillä valtionvelan korot muodostavat jo 6 000 markkaa jokaista asukasta kohden vuotuisena kulueränä, samoin kuin työttömyydestä johtuvat kustannukset 4 000 markkaa. 10 000 markkaa henkeä kohti eli 50 miljardia on kaikki pois siitä sosiaalisesta tulonsiirrosta, jota takavuosina on voitu harjoittaa. Jos Soneran myyntituloja jo haikaillaan käytettäväksi yleisen hyvinvoinnin elvyttämiseen, niin se ei ole perusteltu esitys, koska jos omaisuutta myydään, silloin pitää myös velkaa kyetä maksamaan.

Tämän lakiesityksen valiokunta-arviointi on syytä suorittaa huolellisesti. Koska tämä on hallituksen esitys, tämä menee varmaan eteenpäin,

mutta toivon mukaan edes lausumilla, että kuntatalouteen kohdistuvat vaikutukset tulee valtion kunnille hyvittää, jotta ei kuntien rakenteita lopullisesti romuteta.

Arvoisa puhemies! Näillä saatteilla lakiesitys menköön valiokuntakäsittelyyn.

Ed. N o u s i a i n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamiseksi erityisesti maksukaton osalta on sinällään hyvä ja kannatettava. Asian taustalla on sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen korotus.

Korotus kohdistuu ensisijaisesti vanhuksiin, sairaisiin ja pienituloisiin ja heihin suhteellisesti enemmän kuin muihin ihmisiin, koska heillä tulot ovat pienemmät ja yleensä he käyttävät palveluja enemmän. Lisäksi eriarvoisuutta tässä lisää se, että maksukatto on saman suuruinen kaikille tulotasosta riippumatta. Näin ollen periaatteessa perusasiaa, sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen korotusta, ei ole pidettävä sellaisenaan hyväksyttävänä, koska se kohdistuu juuri sosiaalisesti heikompiosaisiin.

Tämän asian taustalla on myös paljon kunnallistaloudellisia vaikutuksia. Sosiaali- ja terveysmaksujen korotus oli osa hallitusohjelmassa mainittua kuntatalouden tervehdyttämispakettia. Sen vaikutuksen tuloja lisäävänä kuntatalouteen tuli olla 350 miljoonaa markkaa osana 1,1 miljardin suuruista kuntatalouden vahvistusta. Nyt kun maksukattokysymystä on tarkemmin selvitetty, on hallituksen puolella varauduttu siihen, että maksukatto syö maksujen korotustulosta noin 200 miljoonaa markkaa ja nettovaikutus kuntatalouteen jää 150 miljoonaan.

Ongelma tässä on myös se, että maksukaton vaikutuksesta ilmaispalvelujen tuottaja asiakkailla saattaa olla toinen palvelujen tuottaja kuin aikoinaan maksulliset palvelut tuottava yksikkö on ollut. Näin ollen tämä vääristää kustannusten seurantaa ja toimintayksiköiden tuloksellisuuden arviointia ja on sinällään ongelmallinen erityisesti kuntayhtymien talouden näkökulmasta.

Lisäksi minusta huono asia on se, että jälleen ollaan luomassa uusi rekisteri. Yksilöiden tietosuojan kannalta laki lähtee siitä, että terveyskeskus voi kerätä maksukaton toteuttamiseksi tarvittavia tietoja. Se ikään kuin on vapaaehtoista. Kuitenkin asetuksella voidaan säätää, että terveyskeskuksilla on velvollisuus kerätä nämä tiedot, joten lain 2 §:ssä voisi olla selvä sanktio olemassa lakiin suoraan kirjoitettuna.

Maksukaton aiheuttama menetys kuntataloudelle tulee eittämättä korvata. Mielestäni kysymyksessä on sairausvakuutukseen verrattava kysymys. Näyttäisi luontevalta, että Kela olisi oikea taho korvaamaan kuntataloudessa maksukaton takia menetetyt rahat.

Näin ollen ehdotan, että tätä vielä valiokuntakäsittelyssä tarkennetaan ja arvioidaan tarkemmin kuntatalouteen vaikuttavat tekijät ja myös pyritään löytämään ratkaisu, jolla alkupeäinen kuntatalouden tervehdyttämistavoite toteutuu.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti hallituksen esityksestä. Aloitan oikeastaan muutamin huomioin.

Kun vasemmiston puolelta on tuotu esille, että terveydenhuollon asiakasmaksuja korotettiin vuonna 93 Ahon hallituksessa, se pitää paikkansa. Mutta mielestäni ed. M. Salo aivan oikein totesi, mistä silloin oli kyse ja mitä asiaa siellä haluttiin korjattavan. Se ei vasemmistolle ole vieläkään selkeytynyt. Sen voin sanoa, että kun tälläkin terveydenhuollon ja päivähoitomaksujen korotuksella on selvästi tuloeroihin vaikutusta, niin se syventää vain nyt olemassa olevaa kehitystä, Lipposen molempien hallitusten aikaista kehitystä, jossa tuloerot ovat lähteneet kasvuun Suomessa. Vasemmisto on ollut tämän linjan taakumiehenä.

Lakiesityksessähän puhutaan käytännössä maksukatosta ja päivähoitomaksusta. Asetuksen kautta tullaan samaan pakettiin nyörimään kuitenkin terveydenhuollon maksujen korotukset. Alun pitäen oli tarkoitus sellainen, että kuntien taloutta tuetaan oikeudella korottaa näitä maksuja, mutta ilmeisesti hallituksessa syntyi rimakauhua tämän paketin esittämisessä ja piti keksiä jokin porkkana, jolla lakiesitys olisi eduskunnassa vietävissä läpi, ja keksittiin sitten maksukaton yhtäkkinen mukaanotto. Näin luulen tilanteen kulkeneen, kun nyt täällä kansanedustajien keskuudessa on tällainen hämminki hallituspuolueiden sisällä kuin on.

Tilanne on todella varsin sekava, kun kuuntelee puheenvuoroja. Sekava se on myös asiantuntijoiden mielestä siksikin, että on niin erilaisia tulkintoja, minkälaisia kertymiä näillä maksuilla saadaan. Kuntaliitolla on huomattavasti erilaiset tulkinnat kuin sosiaali- ja terveysministeriöllä. Näin joudutaan tilanteeseen, että perustarkoitus, kuntatalouden tukeminen, saattaa olla aivan yllättävissä numeroissa, kun tätä jälkepäin arvioidaan.

Maksukatto on ajatuksena ollut pitkään esillä. Se oli Ahon hallituksessakin sen toiminnan loppupuolella, jolloin maksukattoa ajateltiin avohoidon maksuihin. Siinä vaiheessa nähtiin laitoshoidon maksujen mukaan ottaminen ongelmalliseksi, niin kuin se nyt tässä hallituksen esityksessään osoittautuu ongelmalliseksi. Toivon kuitenkin, että maksukattojärjestelmä saadaan käyntiin. Se on nimenomaan vastaantuloa lähes 100 000:ta suomalaista kohtaan, joiden kustannukset sairastumisen kohdatessa alenevat. Juuri heille tämä on kiistatta hyvä uudistus.

Mutta mitä tulee terveydenhuollon maksujen käyttämiseen ylipäättään kuntien ja valtion talouden tasaamisjärjestelmiin, sitä minä en hyväksy. Se on kaikkein huonoin mahdollinen keino, koska se kohtelee myös kuntia hyvin epätasaisesti, puhumattakaan niistä ihmisistä, jotka kunnissa palveluja käyttävät. Tällä haluan sanoa, että esimerkiksi maksukaton vaikutus voi olla juuri taloutensa kanssa vaikeuksissa olevissa maaseutukunnissa sellainen, että terveydenhuoltomaksujen korotusten tuotto menee kokonaisuudessaan, ehkä ei riitäkään, maksukaton aiheuttamiin tulojen menetyksiin. Tällaisessa tilanteessa me olemme.

Arvoisa puhemies! Tästä johtuen toivon tosiaan, että valiokunta käsittelee asian hyvin huolellisesti ja kiihottomasti. Tässä on niin monta asiaa epävarmuuden takana, ja kuitenkin tässä uudistuksessa tulisi onnistua ja olla oikeudenmukainen suomalaisille.

Aivan lyhyesti päivähoitomaksuista. Tässä yhteydessä käsitellään myöskin keskustan rinnakkaislakialoitetta, joka on ed. Juha Rehulan ensimmäisenä allekirjoittama. Se on sisällöltään aivan samanlainen kuin vuonna 97, jolloin nimelläni varustettu lakialoite oli rinnakkaislakialoitteena silloisessa uudistuksessa. Asia ei ole muuttunut miksiäkään. Kustantamalli on huomattavasti parempi. Se on oikeudenmukaisempi. Se tulee myöskin lapsiperheitä 150 miljoonalla markalla vastaan. Kun sanon, että se on myös parempi se johtuu siitä, että tällä maksujärjestelmällä ratkotaan myös tuloloukkuja ja nimenomaan sitä, että kun valitaan käsittelyn pohjaksi rinnakkaislakialoite, voimme tältä osin olla paljon tyytyväisempiä lopputulokseen suomalaisten perheiden kannalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 112/1999 vp (Juha Rehula /keskym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 78/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kuoppa: Herra puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus oli yksi niistä eläkkeiden leikkauksista, joita edellisen hallituksen aikana aloitettiin ja jota kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta nyt jatketaan. Olen ollut alusta asti kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta vastaan, ja muutama perustelu sille.

Ensinnäkin, ihmiset ovat maksaneet itse lähes koko ikänsä kansaneläkevakuutusmaksuja ja heillä tulee näin ollen olla myös oikeus saada korvausta maksetuista vakuutuksista.

Toiseksi, kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus koski pääsääntöisesti tavallisia palkansaajia, keskituloisia palkansaajia, jotka tässä menettivät. Kaikkein pienintä eläkettä saavathan eivät joudu kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen kohteeksi, mutta kuten totesin, esimerkiksi SAK:lainen keskipalkkainen palkansaaja oli se, joka menetti leikkauksen yhteydessä kansaneläkkeen pohjaosan.

Lisäksi erityisesti julkisella sektorilla tapahtui niin, että kun eläkkeet yhteensovitettiin, työeläke ja kansaneläkkeen pohjaosa, se merkitsi, että silloin työeläkettä alennettiin niin, että se mahtui eläkeprosenttiin. Kun kansaneläkkeen pohjaosa leikattiin, tapahtui uusi leikkaus, eli eläkkeensaajia oli silloisen arvion mukaan noin 100 000. Eli todellisuudessa kansaneläkkeen pohjaosa leikattiin kahteen kertaan.

Hallituksen esityksen mukaan leikkauksen ajankohtaa siirretään kahdella kuukaudella myöhäisemmäksi, mutta perusasia pysyy sama-

na eli kansaneläkettä, tätä 171:tä markkaa, mikä on jäljellä, leikataan 20 prosenttia. Kun leikkausta jatketaan, kansaneläkkeen pohjaosa näiltä eläkkeensaajilta häviää kokonaan pois.

Tämän lisäksi on muistettava, että eläkkeensaajia on koskenut myös, jos he ovat yli 65-vuotiaita, taitettu indeksi. He ovat menettäneet siinä eläkkeestään osan, ja myös ylimääräinen savamaksu on heidän rasituksenaan edelleenkin — ei tosin kokonaan sen suuruisena kuin alun perin säädettiin. Sitä on kaksi kertaa alennettu, mutta kuitenkin 2,4 pennin suuruisena. Tämä eläkeläisryhmä on menettänyt ja tulee näköjään edelleenkin menettämään, jos kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta jatketaan.

Olen alusta asti ollut sitä mieltä, että kansaneläkkeen pohjaosa tulee säilyttää ja yleinen kaiken kattava eläkejärjestelmä tässä maassa pitää yllä. Jos hallituksen esitys toteutuu, näinhän ei tietenkään aikaa myöten tule tapahtumaan, vaan huomattavalta osalta suomalaisia, 380 000:lta, poistuu kansaneläke kokonaan. On lisäksi huomattava, että nämä eläkeläiset eivät ole pääsääntöisesti mitään suurten eläkkeiden saajia, vaan suhteellisen pienikin työeläke johtaa siihen, että pohjaosaa leikataan. Lisäksi eläkeläisten elinkustannukset ovat nousseet ja erityisesti asumiskustannukset ovat nousseet kaikkein eniten. Toisena on tietenkin juuri äskän käsitellyt sairaalamaksujen ja terveydenhoitomaksujen korotukset, jotka myös tietenkin kohdistuvat pitkälti eläkeläisiin.

Näin ollen toivon, että valiokunnassa asiaan puututtaisiin ja hallituksen esitys tulisi torjuttua Kelan pohjaosan leikkauksen osalta.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä ed. Kuopan näkemyksiin kansaneläkkeen pohjaosakysymyksessä. Ed. Kuopan kanssa viime kaudella sosiaalivaliokunnassa tulisi-luultu taistelimme pohjaosan säilyttämisen puolesta, mutta hävisimme äänestyksissä jo valiokunnassa ja sitten salissa.

Tässähän on käynyt juuri niin kuin ed. Kuoppa totesi, että pohjaosan leikkaukset ovat selvästi kohdentuneet alempiin työeläkkeisiin ja lisänneet eläkkeensaajien tuloeroja. Leikkaukset ovat kohdistuneet erityisesti eläkeakselilla 4 500—6 000 markkaa kokonaiseläkettä saaviin.

Mielestämme eläkepolitiikan tavoitteena tulee olla vähävaraisten eläkkeensaajien elintason säilyttäminen. Siksi kansaneläkkeen pohjaosan leikkaukset olisi mitä pikimmin pysäytettävä ja olisi pitänyt pysäyttää jo alkumetreillä, mutta

kuten sanottu, siinä emme onnistuneet. Olemme jo ennen vaaleja esittäneet, että komiteassa olisi pohdittava, miten jo tehdyt pohjaosan leikkauksen epäoikeudenmukaisuudet korjataan.

Tämä pohjaosahan oli vaaleissa hyvin monella hallituspuolueen nykyisellä edustajalla valttina. Itse ihan leikkasin niitä vaali-ilmoituksia lehdistä, ja on sitten mielenkiintoista nähdä, miten tässä käy, tulevatko nämä edustajat esimerkiksi puhumaan nyt pohjaosan säilyttämisen puolesta. Ainakin omassa vaalipiirissäni oli aika runsaasti niitä edustajia, jotka vaalien alla lupasivat eläkeläisille tämän leikkauksen estää.

Tässähän kävi viime kaudella niin, että paitsi että pohjaosaa leikattiin, myös kansaneläkkeen lapsi- ja puolisoerotukset poistettiin uusista eläkkeistä. Samoin kansaneläkkeen hautausavustus poistettiin silloin, kun kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus hyväksyttiin. Eli tässä on aika paljon tullut näille eläkeläisryhmille tällaisia heikennyksiä.

Kansaneläkkeen lapsikorotusten poistaminen vuonna 96 alusta ja niiden leikkaaminen vuodesta 98 alkaen on kohdistunut sellaisiin pienituloisiin lapsiperheisiin, joissa ainakin toinen vanhemmista on työkyvytön. Tällaisten lapsikortusten palauttamisen pitäisi olla myös poliittisella agendalla täällä myös niillä, jotka puhuvat esillä olevan leikkauksen poistamisen puolesta.

Keskusta on myös tässä yhteydessä, kun puhutaan eläketurvan lähiajan tavoitteista, pitänyt paitsi kansaneläkeasiana myös veteraanien ylimääräisen rintamalisän korotusta tässä esillä, joka korotus tulisi erityisesti näille pientä eläkätuloa saaville veteraaneille.

Samaten kuten ed. Kuoppa viittasi eläkeläisten ylimääräiseen sairausvakuutusmaksuun, keskusta on esittänyt siinä nopeutetumman aikataulun. Tämä ylimääräinen korotettu sairausvakuutusmaksuhan oli tarkoitettu väliaikaiseksi rahoitustoimenpiteeksi sosiaalimenojen rahoituksen turvaamiseen laman oloissa, ja eläkeläisten korkeammilla maksuilla haluttiin säilyttää palkansaajien ja eläkeläisten keskinäinen maksurasitus ennallaan. Ei ole nyt pitkässä noususuhdanteessa mitään mieltä, että maksu edelleen jatkuu näin korkeana, vaan olemme esittäneet siitä todellakin oman ohjelmamme.

Eläketurvan pitkän aikavälin kehittämistävoitteita olemme myös keskustassa linjanneet ja olemme ehdottaneet, että laajapohjainen komitea selvittäisi, mitä uudistuksia tarvitaan eläkejärjestelmässä 2000-luvulla. Ainakin kehittämistavoitteisiin täytyy lukea eläkeindeksit. Taitettu

indeksi on eläkeläisten keskuudessa koettu todella epäoikeudenmukaisena, ja nämä erisuuruiset indeksit kansaneläkkeissä ja työeläkkeissä sekä iän perusteella jaettava indeksi ovat vastoin eläkkeensaajien yhdenvertaisuutta. Tästä näkökulmasta ajatellen eläkeindeksi tulisi yhtenäistää. Tässä yhteydessä on varmasti myös arvioitava, miten eläketurva voidaan indeksijärjestelmää käyttäen sopeuttaa taloudelliseen kehitykseen.

Arvoisa puhemies! Kansaneläkkeen taso on jäänyt jälkeen verrattuna työeläkkeiden tasosta. Tämä johtuu siitä, että kansaneläkkeisiin ei ole tehty tasokorotusta 15 vuoteen ja kansaneläkkeitä on tarkistettu työeläkkeitä pienemmillä indekseillä lähes 40 vuoden ajan. Varmasti näihin pienimpiin kansaneläkkeisiin tulisi tehdä tasokorotus, jotta kansaneläke ei menettäisi merkitystään eläkeläisten vähimmäiseläketurvana. Muutoin eläkeläiset voivat joutua turvautumaan kunnalliseen toimeentulotukeen nykyistä enemmän.

Täällä on tänään puhuttu näiden pientä eläkettä saavien asemasta, kun on keskusteltu palvelumaksujen korotuksista, ja on todellakin niin, kuten ainakin ed. Stenius-Kaukonen on täällä puhunut ja monet muutkin, että kun saa kahden ja puolen ja kolmen tonnin välillä olevaa eläkettä, niin eivät varmasti nämä ihmiset mitenkään voi ymmärtää enää näissä tuloluokissa terveyspalvelumaksujen korotuksia. Mutta ei myöskään näissä luokissa, joita kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus koskee, varmasti ole hurraamista, koska ei niissäkään käteenjäävä eläke myöskään ole niin suuri, että siitä olisi enää mitään isoja kulutusjuhlaa vietettävissä, kun nämä maksut nousevat.

Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä kuin täällä on jo esitetty, että kansaneläkkeen pohjaosa pitäisi palauttaa, ja tämä on ihan kosmetiikkaa, mitä tässä nyt ollaan tekemässä. Perusvirhe on tapahtunut silloin, kun pohjaosa on päätetty leikata.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kuten täällä useassa puheenvuorossa on todettu, eläkekysymykset olivat vaalien alla eräs keskeisiä vaaliteemoja. Eläkeläisillä oli, voi sanoa, ehkä neljä keskeistä asiaa, joihin he vaativat korjausta. Nämä eivät ole missään tärkeysjärjestyksessä: taitetun indeksin korjaaminen, ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen, pohjaosan palauttaminen tai vähintään sen leikkauksen lopettaminen ja pohjaosan niin sanotun kaksinkertaisen leikkauksen korjaaminen.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän valitse-

mana neuvottelijana toin nämä kaikki asiat esille, eikä minun tarvinnut suinkaan niitä yksin olla esittämässä ja tuomassa pöytään. Joka ikinen asia näistä käytiin läpi, ja vastaukset olivat:

Taitetun indeksin osalta asiaan ei nyt palata.

Ylimääräinen sairausvakuutusmaksu luvattiin poistaa. Hallitusohjelmaan on kirjoitettu, että alentamista jatketaan. Pääministeri Lipponen on selkeästi tältä samalta paikalta todennut jo silloin, kun hallitusohjelmaa eduskunnassa käsiteltiin, että eläkeläisille tulee ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisen ja poistamisen kautta ja kansaneläkkeen tasokorotuksen kautta yhteensä 1,5 miljardin markan helpotukset. Hänhän puhui tästä vaalikaudesta. Kun nämä kaksi asiaa lasketaan yhteen, sehän tarkoittaa sitä, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan tällä vaalikaudella, ja tästä me vasemmistoliitossa lähdemme.

Aikataulusta ei ole päätetty. Nyt kun ministeri Perho on paikalla, toivoisin, että hän veisi eteenpäin ehdotusta, joka meidän ministeriryhmätämme tuodaan myöskin esille. Mehän olemme esittäneet, että ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisesta olisi jo pitänyt päättää budjetin yhteydessä. Nyt, kun tällä viikolla tulopoliittista ratkaisua koskeva tilanne on joutunut uuteen valoon, jos näin asian ilmaisen, niin vasemmistoliitto toistaa sen, että meidän mielestämme hallituksen pitäisi tuoda erikseen esitys eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisesta eduskuntaan nyt heti. (Ed. Kankaanniemi: Oikein!)

Puhun nyt kaikkien hallituspuolueiden puolesta — eläkeläisillehän ei tähän mennessä oikeastaan ole annettu vielä mitään — että jos hallituksella yhtään viisautta on, sen olisi nyt korkea aika tuoda selkeä esitys tästä asiasta, eikä pidä puhua mistään prosenttien kymmenyksistä vaan reilusti prosentista, jolloin maksu saataisiin, voi sanoa, kolmessa vuodessa poistetuksi. Olemme toistaneet, että vasemmistoliitto on sitä mieltä, että maksu pitäisi poistaa kerralla.

Sitten oli pohjaosan palauttaminen. Vastaus oli, että tähänkään asiaan ei palata. Myöskään leikkauksen pysäyttämistä ei haluttu.

Kolmas tapa, jolla yritimme saada korjausta, oli se, että esitimme kansaneläkkeiden tasokorotusta. Tämän esityksen perusteluihin on myöskin kirjattu se, mikä hallitusohjelmassakin on, että vuonna 2002 tulee 50 markkaa kuukaudessa. Olen useasti toistanut täältä, että tämä ei suinkaan tyydytä meitä, mutta tämän parempaan emme päässeet. Kun keskustalaiset katsovat

hymy suupielessään ja toistavat sitä, että tämä korotus ei ole riittävä, niin ed. Hyssälä juuri totesi, että 15 vuoteen ei ole kansaneläkkeeseen tehty tasokorotusta. Ehkä siinä keskustallakin olisi ollut muutama tilaisuus tuoda kansaneläkkeen tasokorotus 15 viime vuoden aikana. Silloin oli muitakin kuin lamavuosia. Eli tämä on tulos, mutta olisi mahdollisuus vielä sitä aientaa ja korottaa.

Pohjaosan kaksinkertaisesta leikkauksesta ministeri Perho voi varmaan kertoa, joko Eläketurvakeskuksen selvitys on valmistunut. Se on valmistumassa. On edellisen eduskunnan, voi sanoa, perintö, että tämä asia piti ensin selvittää ja sen jälkeen ryhtyä toimenpiteisiin. Toivon, että näin nopeasti tapahtuu.

Ed. Hyssälä toi esille myöskin kansaneläkkeen lapsikorotuksen palauttamisen, ja ministeri Perho kyllä muistaa, että asiahan piti korjata niin sanottuna lapsuksena. Olisin kyllä odottanut, että korjausesitys olisi sisältynyt tähän hallituksen esitykseen, mutta ministeri Perho varmaan huolehtii siitä, että kansaneläkkeen lapsikorotus palautetaan.

Kansaneläkkeen pohjaosan poistaminen on ollut väärä, virheellinen toimenpide. Siitä on mielestäni vasemmistoliitolla laajemminkin hyvin yksimielinen näkemys, ja että näin on tapahtunut, sitä ei voi kuin valittaa. (Ed. Huuhtanen: Minkä takia se oli päättämässä sitten?) Nyt on puhuttu siitä, että se ei koskisi... Ylipäänsä eläkkeiden suuruudesta ei tunnu olevan tarkkaa käsitystä. Olen saanut Eläketurvakeskuksen ja Kansaneläkelaitoksen selvityksen eläkkeiden suuruudesta viime vuoden lopussa:

Alle 4 000 sai noin 1 100 000 eläkeläisestä 483 468 eläkeläistä eli noin puoli miljoonaa — alle 4 000 markkaa brutto. Siitäkin maksetaan veroa useita satoja markkoja, kun mennään neljän tonnin pintaan, eli käteen jää korkeintaan 3 500 markkaa; puoli miljoonaa eläkeläistä. Alle 5 000 markan eläkettä, jolloin käteen jäävä eläke on noin 4 000 markkaa, saa 59 prosenttia eläkkeensaajista. Alle 7 500 markan eläkettä, josta käteen jää 5 000 markkaa kuukaudessa, saa 84,3 prosenttia eläkeläisistä.

Mielestäni nämä luvut puhuvat puolestaan. Meillä edelleen eläkkeet ovat varsin pieniä ja käteen jäävä eläke vielä pienempi. Siinä mielessä kansaneläkkeen pohjaosa olisi ollut tuiki tärkeä monille eläkkeensaajille ja ainakin kansaneläkkeen tasokorotus, koska se verotuksen kautta vaikuttaa myöskin niihin, jotka eivät tasokorotusta saisikaan. Eläketulovähennyksen nykyisil-

lä perusteilla se ulottuisi yli 7 000 markan eläkeisiin eli yli 80 prosenttia eläkeläisistä hyötyisi siitä. Kansaneläkkeiden tasokorotus myöskin toisi kaikille niille kaikkein pienituloisimmille eläkeläisille lisäystä, jotka eivät ole pohjaosan leikkauksesta kärsineet, mutta kärsivät siitä, että heillä on ylipäänsä pieni eläke. Sen takia toivon, että tässä asiassa saataisiin vielä parempia tuloksia kuin tähän asti.

Yli 15 000 markan eläkkeitä on viimeisimmän tilaston mukaan 18 934 eli 1,5 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Niin tästä asiasta kuin sosiaali- ja terveysvaliokunnan asioista riittäisi erittäin runsaasti sanottavaa vielä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmääkin täällä on arvosteltu ja erityisesti edellisessä asiassa, että me olemme näitä hyväksyneet. Eduskunta päättää budjetista ja budjettilaeista, ja meillä kaikilla on oikeus pyrkiä tekemään oikeudenmukaisempia ratkaisuja. Eduskunta on aina käyttänyt budjettivaltaansa, ja toivon, että se tälläkin kerralla pystyy sitä käyttämään ja parantamaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa.

Ed. R a n t a k a n g a s : Arvoisa puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan leikkausesityksessä ikään kuin kulminoituu hallituksen linja eläkkeensaajia kohtaan ja itse asiassa samalla unohdetaan ne lupaukset, mitä vaalien alla annettiin eläkeläisille ajaa tasapuolisesti kaikkien ikäryhmien ihmisten etua ja asioita. Kyllä tämä on sillä tavalla surullista, näin voi sanoa.

Hallitusohjelmahan oli täydellinen pettymys eläkeläisten kannalta. Pohjaosan leikkausta päätettiin jatkaa; niin sanottu taitettu indeksi jäi epäkohtineen olemaan; ja kolmantena veteraaniläkkeisiin ei esitetä parannuksia, vaikka veteraanijärjestöt yksimielisesti esittivät ylimääräisen rintamalisän korotuksia ja perustelivat aliallisesti sillä, että kun poistumaa tapahtuu, tämä käytettäisiin pienempien eläkkeiden korjaamiseen, mutta näin ei kuitenkaan ole käynyt. Ennakoitavissa oleva veropolitiikkakaan ei näytä kohtelevan eläkeläisiä tasavertaisesti.

Täytyy sanoa, että arvostan ministeri Perhon vastuuntuntoa asiassa. Kun tätä keskustelua on kuunnellut, näyttää siltä, että vaikka koko hallitus on esityksen tehnyt, niin vain yksi ministeri ja tavallaan yksi puoluekin on kuitenkin kantamassa vastuun esityksestä. Joka tapauksessa nyt eduskunnassa pitäisi aikaansaada parannuksia eläkkeensaajien etuuksiin. Vasemmistoliitollehan tämä on sillä tavalla haaste, että teot ratkaisevat elikkä se, mitä vaihtoehtoa äänestetään sit-

ten, kun äänestysvaihe tulee. Me tietysti toivomme, että tuki keskustan linjalle tulisi näissä konkreettisissa ratkaisupaikoissa.

Ed. Rehula: Arvoisa herra puhemies! Vanha sanonta kuuluu: Koirat haukkuvat, karavaani kulkee! Tällaiseen johtopäätökseen on voinut tulla siitä kohtelusta, jonka eläkeläiset ovat saaneet Lipposen — Niinistön sateenkaarelta. Hyvin harvasta asiasta nimittäin on puhuttu niin paljon kuin kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksesta, taitetusta indeksistä, pohjaosan kaksinkertaisesta leikkaamisesta tai ylimääräisestä samamaksusta.

Näytelmään tässä on näytelty siitä lähtien, kun Lipposen — Niinistön ykkösen aikana kansaneläke muutettiin työeläkevähenteiseksi, kyse kun on nimenomaan periaatteesta. Kyse ei niinkään ole taloudesta, rahasta, tässä asiassa. Jos eläkeläisiä halutaan muistaa, se on mahdollista.

Ei ole ollut mitään merkitystä sillä, että eduskunta esimerkiksi viime vaalikauden loppupuolella yksimielisesti hyväksyi lausuman, jossa sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön n:o 25/1998 mukaisesti edellytettiin, että hallitus valtiontalouden tilanteen niin salliessa esittää lainmuutoksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään. Näin ei ole tapahtunut.

Yksittäiset edustajat yli puoluerajojen ovat erittäin aktiivisesti tuoneet tämän vaatimuksensa esiin nykytilan muuttamisesta eläkeläisiä loukkaavan tilanteen parantamiseksi. Karavaani kulkee, niin kuin puheeni aluksi sanoin. Minkäänlaisista muutosta eivät nämä määrällisesti lukuosat ja muutenkin vuolaat puheet näytä saavan aikaan.

Sen on toki puheista voinut aistia ja tulkita, että osalla edustajista on edelleen mielessään puolen vuoden takaiset vaalilupaukset eläkkeensaajien tilanteen kohentamiseksi. Keskustan puolesta voin luvata, että tämän lain käsittelyn yhteydessä on mahdollisuus vastata näihin lupauksiin ja myös todellisuudessa näyttää, mihin kansanedustaja halutessaan pystyy. Kyse näyttää todellisuudessa olevan enemmän periaatteesta kuin itse asiasta nykytilanteen korjaamisesta, niin kuin äsken sanoin.

Hetkellisen ilonhan osa edellisen eduskunnan jäsenistä sai siitä, että alun perin tällekin vuodelle kaavailusta 20 prosentin suuruudesta pohjaosan leikkauksesta toteutettiin vain — huomio: vain — 17,3 prosenttia. Lopputuloksen eli itse ydin-

ongelman kannaltahan tällä ei ollut mitään merkitystä; itse pohjapäätös pysyi voimassa.

Niin kuin täällä ed. Kuoppa aikaisemmin jo sanoi, suomalaisen kansaneläkejärjestelmän peruskivenä on ollut se, että jokaiselle eläkkeeseen oikeutetulle on kuulunut pohjaosa. Sen lisäksi pienen työeläkkeen saajat ovat voineet saada työeläkevähenteistä lisäosaa. Jokaisen oikeus edes pienen kansaneläkkeeseen on ollut keskeinen osa eläkejärjestelmäämme jo sen rahoituksen yleisen hyväksyttävyyden kannalta. Monet niistä, jotka ovat pitkäänkin maksaneet kansaneläkevakuutusmaksua, eivät tule koskaan saamaan kansaneläkettä. Tätä ei yksittäinen ihminen ymmärrä, miksi ollaan tällaisessa tilanteessa.

Oleellista pohjaosan leikkauksen osalta on, että se koetaan epäoikeudenmukaiseksi, niin kuin täällä jo monissa puheenvuoroissa on todettu. Tämä kanta ei riipu eläketulon määrästä, vaan kyse on periaatteesta ja ihmisten yhdenmukaisesta kohtelusta. Erityisen epäoikeudenmukainen leikkaus on niille, lähinnä julkisen sektorin työntekijöille, joilta se tapahtuu kahteen kertaan.

Hallitus on toki ohjelmassaan luvannut selvittää eläkejärjestelmissä esiintyneet ongelmat. Tämä todennäköisesti tapahtui sen ansiosta, että viime vaalikauden loppupuolella eduskunta kävi tästäkin asiasta hyvin monenlaisia keskusteluja ja sosiaali- ja terveysvaliokunta moneen otteeseen tätä vaati. Tämä on onneksi tullut kirjaukseksi edes hallitusohjelman riveille. Toivottavasti tässä asiassa jotain myös tapahtuu. Tämä tieto ei tosin lohduta niitä, joiden pankkitileillä syntyneet epäkohdat näkyvät korjaamattomina kuukausittain.

Meidän keskustalaisten mielestä pohjaosan leikkaus oli alun perin virheellinen ja epäoikeudenmukainen päätös eikä sitä tulisi enää ainkaan jatkaa, vielä kun edes jotain on jäljellä. Keskusta on jättänyt käsittelyssämme olevaan lakiin, sen voimaantulosäännöksen muuttamiseen, liittyvän lakialoitteen tämän vaalikauden alkaessa ed. Pekkarisen nimissä. Se tulee tarjomaan vaihtoehdon niille, jotka aidosti muistavat eläkeläisiä myös vaalien välillä, mahdollisuuden pitää antamansa vaalilupaukset.

Pohjaosan leikkauksen osalta päätöksentekoa havainnoi liki 400 000 ihmistä, joita tämä asia suoraan koskee. Tämän lisäksi tulevat ne sadatuhannet, joka ovat kiinnostuneita niistä päätöksistä, joilla koko yli miljoonaan nousevaa eläkeläisten joukkoa päättäjien taholta kohdellaan. Eläkeläisten oikeudenmukaisuudentajua on lou-

kattu useita kertoja. Nyt alkaa olla viimeinen aika vastata heidän odotuksiinsa. Eivät eläkeläiset liikoja odota. Tasapuolinen kohtelu riittää.

Arvoisa puhemies! Aivan puheenvuoroni lopuksi haluan tältä paikalta antaa erityisen tunnustuksen, vaikkei sillä suurta merkitystä taida ollakaan, ed. Kuopalle siitä rehellisestä ja avoimesta puheenvuorosta, jonka hän täällä piti eläkeläisiä koskien. Varmasti vielä tässäkin keskustelussa tulemme kuulemaan kaikenlaista, mutta onneksi eduskunnassa kuulee joskus aitoa, syvältä lähtevää puhetta, joka on miehen mittaista.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Eläkepolitiikan hallitseminen ja hyvän eläkepolitiikan tekeminen on todella vaikea asia. Tiedämmehän, että suomalainen väestö vanhenee ja eläkeläisten osuus kasvaa ja on oikein, että varmistetaan siitä, että myöskin vanhuusiässä toimeentulo on turvattu. Siinä mielessä käymme asiallista ja vakavaa pohdintaa eläkepolitiikasta.

Oppositio, keskustakin, on ollut hallituksen kanssa monista eläkepoliittisista kysymyksistä samaa mieltä, mutta liittyen juuri tähän kansaneläkkeen pohjaosan leikkaukseen ja taitettuun indeksiin olemme ilmoittaneet vahvasti olevamme eri kannalla.

Jos ajatellaan eläkepolitiikkaa, niin kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus on yksi huonoimpia päätöksiä, mitä eläkepolitiikan alalla on tehty. Ensinnäkin on todettava, että suomalaisten oikeustaju ei hyväksy sitä, että kun maksetaan kansaneläkevakuutusmaksua koko työelämän ajan ja ollaan vakuuttuneita, että tämä kaikki kannattaa, niin sitten vain tehdään kerran päätös, että se etu, mikä on ollut, otetaan pois. On aivan selvää, että kiukku on suuri tällaisesta toimenpiteestä.

Toinen ja vähemmän puhuttu asia on se, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus tuo myöskin eläkeläisten keskuuteen tuloerot. On tutumpaa, että kun arvioidaan koko suomalaista väestöä, niin Lipposen hallituksen aikana tuloerot ovat lähteneet kovaan kasvuun, mutta siitä, että se tapahtuu nimenomaan myöskin eläkeläisten piirissä, on puhuttu vähemmän. Tämä johtuu siitä, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus kohdentuu nimenomaan kovimmin keskituloa saaviin eläkeläisiin, ja tämä keskitulohan ei todellakaan ole mitenkään suuri. Aivan niin kuin ed. Stenius-Kaukonen totesi, se liikkunee vanhuuseläkkeitten osalta nykyisellään 5 300—5 400 markan paikkeilla kuukaudessa, ja juuri tähän ryhmään, 4 500—6 000 markkaan, kansaneläk-

keen pohjaosan leikkaus koskee kaikkein kovimmin.

Se, että keskusta niin voimakkaasti kokee tämän epäoikeudenmukaisena, lähtee myöskin edellä mainitusta seikasta, mutta toinen seikka, johon myöskin puheissamme palaamme, on se, että kansaneläkejärjestelmää sinänsä tarvitaan. Sitä tarvitaan myöskin tulevaisuudessa, ja kansaneläkkeen pohjaosalla on yhdenmukaisen eläkekäytännön kannalta suuri merkitys. Tulee varmasti jossakin vaiheessa paremminkin pohdittua ja keskusteltua, miten eri eläkelaitokset käytäntönsä mitoittavat sen jälkeen, kun pohjaosan poistuminen kokonaisuudessaan on tosiasia ja Kela jää ikään kuin standardin asettajan roolista pois. Käytäntö voi villiintyä, jos mitään ei tilalle synny. Mutta suurempi ongelma on tämä toimeentulo-ongelma ja eläkeläisten tuloerojen kasvu.

Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että 20 prosenttia leikkausta myöhennetään kahdella kuukaudella. Tämä on periaatteessa tietysti eläkeläisten kannalta myönteinen asia. Sen vaikutus taisi olla 180 markkaa nimenomaan tämän kahden kuukauden aikana. Mutta tulee muistaa, että tämä on todella kosmetiikkaa. Tässä tilanteessa itse asiassa mitataan se, onko eduskunnassa tahtoa keskeyttää kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus vaiko ei.

Tätä mitataan myöskin sillä, kuinka moni kansanedustajista tulee ed. Pekkarisen nimellä olevan lakialoitteen taakse, koska sillä voidaan nimenomaan katsoa, löytyykö tästä salista tahtoa pohjaosan leikkauksen keskeyttämiselle vaiko ei. Luulen, että sinänsä tämän lakiesityksen hyväksyminen hallituspuolueen edustajille on helppoa, mutta kun samaan aikaan mitataan, ollaanko valmiita koko järjestelmässä ottamaan kantaa pohjaosan leikkausta vastaan, luulen, että hallitusryhmissä sellaista tahtoa ei ole.

Arvoisa puhemies! Haluaisin lähettää erityisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan tässä lähete-keskustelussa terveiset, että rinnakkaislakialoitte tutkittaisiin hyvin tarkkaan ja punnittaisiin, voisivatko valiokunta ja eduskunta ottaa eläkemyynteisen kannan vaiko ei. Keskusta toimii joka tapauksessa aktiivisesti eläkeläisten puolesta.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa herra puhemies! Kansaneläke ei tule kuin manulle illallinen, ei ole koskaan tullut, vaan sitä on pitänyt anoa. Siitä syntynyt päätös on käsittäkseni ollut yksilöoikeudellisesti täysin pätevä. Viime hallituskaudel-

la tämä sopimus irtisanottiin yksipuolisesti. Meidän on syytä jälleen kerran todeta, että se oli väärin ja epäoikeudenmukaista ainakin siltä kannalta katsottuna, että murrettiin tällainen sopimus, joka oli yksilön kanssa tehty. Luulen, että näin ei olisi käynytkään, jos tähän puoleen asiassa olisi oikealla ajalla puututtu. Valitettavasti eläkeläisiä käsiteltiin edellisessä hallitusohjelmassa ilmeisesti enemmän kollektiivina kuin yksilöinä.

Tällainen sopimuksen mitätöinti on hyvin mielenkiintoinen asia. Olemme täällä näinä myöhempinä vuosina puhuneet muun muassa johtajaoptioista ja levitelleet käsiämme, että kerran tehtyjä sopimuksia ei voi purkaa. Mielestäni meillä on jo ennakkotapauksia siitä, että yksilön kanssa tehtyjä sopimuksia on voitu purkaa. Odottaisi tasapuolisuuden nimessä, että myös tämä huomattaisiin varakkaimpien henkilöiden saalistaessa etuuksiaan.

Hallituksen esityksessä huomio kiinnittyy nyt ennen muuta perustelujen siihen osaan, jossa hyvin kiltisti ja oikein on siteerattu eduskunnan yksimielistä aika tuoretta lausumaa viime kaudelta, jossa on kaksi osaa. Eduskunta edellytti "hallituksen huolehtivan siitä, että pikaisesti selvitetään niiden henkilöiden määrä, joiden työeläkettä on vähennetty pohjaosan määrällä" eli kansankielellä kaksinkertaisesti rokotetut. Lisäksi eduskunta edellytti, että "hallitus valtion taloudellisen tilanteen sen salliessa esittää lainmuutoksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään".

Näiden yhteisesti hyväksyttyjen kahden ponislauselman ensisijainen tarkoitus oli varmaanakin vaikuttaa hallitusohjelmaan. Näin itse ajattelen joka tapauksessa, koska vetovastuu oli siinä katkolla. Nyt olemme nähneet, millä vaikutuksella, eli ei kovin hyvällä. Valtiontalouden tilaa ei ilmeisesti vieläkään nähdä niin hyväksi, että olisi voitu viimeinen osa kansaneläkkeen pohjaosasta jättää paikalleen. Sehän on vähän makukysymys. Tietysti lausuma on kirjoitettukin siihen tuotoon, että se jättää tulkintavallan eduskunnan ulkopuolelle.

Mitä tulee kahteen kertaan rokotettujen kysymykseen, on saamani tietojen mukaan tämä työ kuitenkin hyvässä vauhdissa. Toivon, että pääsemme nopeasti arvioimaan, onko mahdollista sen porukan kanssa edetä ratkaisuihin, joissa kaikkein pahimmat epäkohdat voitaisiin poistaa vaikkapa vielä taannehtivasti.

Kun näin on käynyt, että hallitusohjelmaan eivät meidän eväämme menneet paremmin peril-

le, niin sehän tarkoittaa, hyvät kollegat, sitä että eläkeläisten taloudellista asemaa on sitten pyrittävä arvioimaan, kohentamaan ja epäkohtia poistamaan muita keinoja käyttäen. Silloin huomio kiinnittyy erityisesti tietysti sellaisiin kysymyksiin kuin indeksin laskentatapa. Hallitusohjelmassa luvataan, että selvitetään indeksijärjestelmän kehittämistarpeita. Ei sanota tietenkään lopputuloksesta mitään, mutta ollaan valmiita liikkumaan sillä suunnalla.

Toinen tärkeä asia on tietysti savamaksun kohtalo. Siitäkin sanotaan hallitusohjelmassa täysin myönteisesti, että tarkoitus on jatkaa ylimääräisen savamaksun vähentämistä. Kun tuponeuvottelut näyttävät töksähtäneen, pidän hyvin tärkeänä — ja yhdyin tässä jo aiemmin mainittuun — että hallituksen täytyisi nyt nopeasti tulla kuorestaan ja hoitaa tämä kysymys oma-aloitteisesti pois. Valiokuntaan on jo lähetetty savamaksuista hallituksen esitys, jossa muutoksia vuoden 99 maksuihin ei ole lainkaan esitetty. Nyt ei ole mahdollista, jos tuposta ei mitään tule, että jäämme arvailemaan tämän asian kehitystä sellaisen kansalaisryhmän osalta, joka ei kuitenkaan enää ole aktiivielämässä mukana.

Alun alkaen minusta oli erittäin ikävää, että savamaksu työnnettiin tupopöydän piiriin. Sen voi jotenkuten ehkä ymmärtää, joskaan ei hyväksyä, sitä kautta, että kun meille tuli EU-puheenjohtajuus, niin budjettineuvottelut piti saada siististi ja nopeasti viedyiksi läpi ja vaikeita asioita ei silloin tietysti pöytään kovin voi jättää.

Kolmas seikka indeksijärjestelmän ja savan lisäksi, joka vaikuttaa kansaneläkkeen pohjaosan sijasta nyt eläkeläisten tilanteeseen, on tietenkin maksupolitiikka, josta jo aiemmin tänä iltana on hyvin paljon puhuttu. Eläkeläiset sairastavat paljon, joten maksupolitiikalla on erittäin suuri merkitys heidän pärjäämiselleen. Ei ainoastaan siis sillä, mitä tuloja saadaan, vaan myös sillä, mitkä ovat pakolliset menot, ratkaistaan se, mikä on tosiasiallinen liikkumavara arkisessa elämässä.

Sairausvakuutusmaksun osalta haluan tuoda tässä yhteydessä esiin sen seikan, että ylimääräisen maksun vähentämisellä eläkeläisiltä on nyt yhteys myös sitten Ruotsista paluumuuttoa harkitsevien henkilöiden tulevaisuuteen. Olisi hyvin suotavaa tämän maksun vähentäminen siitäkkin syystä. Ruotsista paluumuuttoa harkitsevien kohdallahan on se tilanne, että he ovat Ruotsissa saamastaan tulosta maksaneet kuolemaansa saakka sairausvakuutusmaksut jo aktiiviaikanaan. Se on mitattu jo sieltä työajan palkasta

pois. Mutta tullessaan Suomeen, mikäli he nostavat markankin kansaneläkettä, he joutuvat maksamaan koko yhteenlasketusta eläkkeestään sairausvakuutusmaksut ja tietysti myöskin tässä tapauksessa ylimääräiset sairausvakuutusmaksut.

Olisin hyvin halukas tämän hallituksen esityksen yhteydessä tutkituttamaan myöskin sen, jos entisen pohjaosan poistuessa ei jää maksettavaa näille paluumuuttajille kansaneläkkeen muodossa, löytyykö heille nyt sitten vihdoinkin se haettu avain, jolla he pääsevät maksamasta koko eläketulostaan savamaksua Suomeen palatessaan, koska siinä on kaksinkertaisuutta, niin kuin sanoin, ainakin tietyiltä osin.

Nyt on tällä hetkellä se tilanne, että siitäkään ei ole kysymys, saako henkilö todellisuudessa Kelan eläkettä. Hän maksaa sairausvakuutusmaksun ja myöskin ylimääräisen sairausvakuutusmaksun kaikesta eläketulostaan. Siitä on otettu sellainen tulkinta jo tänään, että henkilö, jolle on myönnetty kansaneläke, vaikka hän ei suosuisi sitä nostamaan markkaakaan, on joutunut maksamaan sairausvakuutusmaksun koko eläketulostaan. Tämä on tehty tällaisella tulkinnalla hallintoportaissa, mutta nyt on tosi mielenkiintoinen asia se, jos kansaneläke putoaa kokonaan pois ihan lakisääteisesti, voidaanko enää periä savamaksua. Vai tuleeko hallituksen esitys kohta siitäkin, että jokin poikkeussääntö Ruotsissa työtä tehneelle suomalaiselle suurten ikäluokkien väelle vielä keksitään, että he eivät pääsisi kohtuullisin ehdoin palaamaan vanhaan kotimaahansa, oikeaan ja ainoaan kotimaahansa?

Suomi hoiti 60- ja 70-luvulla yliväestönsä asian sillä tavalla, että 300 000 ihmistä siirtyi Ruotsiin tekemään usein hyvin ankarakin työtä. Me olemme puhuneet usein sodan käyneistä ikäluokista tässä salissa, mutta minä haluan kertoa, että on muitakin suuria kansalaisryhmiä, joiden tilanteen hoitamattomuuteen liittyy tällaista kansalaisvelkaa. Niitä ovat Ruotsista paluumuuttoa harkitsevat. Meidän täytyisi pikemminkin kannustaa heitä palaamaan kuin tällaisilla yksittäisillä asioilla ja esteillä pysäyttää heitä esimerkiksi Tornionjoen varteen, jonne on muodostettu verotuksellisista ja nimenomaan sairausvakuutuksen perimisyistä siirtokuntaa, joka kasvaa ja jossa isänmaankaipuiset ikäluokkani ja vanhemmat ihmiset yrittävät jakaa vuotuista aikaansa niin, että tullimiehet eivät tuomitsisi heitä väärälle puolelle verotusmielessä. Tämä on ihan uskomaton epäkohta, joka nyt ehkä sivutuotteena olisi mahdollista saada kuntoon tämän muuten valitettavan hallituksen esityksen kanssa.

Sitten on sanottava se seikka, että nyt kun kansaneläkkeen pohjaosa on tällä tavalla jäämässä ilmeisesti myöskin systeemisyydestä pois eikä haluta enää peruutusraidetta ottaa, kiinnittyy huomioni erityisesti pienipalkkaisiin naisiin, jotka tekevät pitkää päivää työelämässä, 40 tuntia viikossa ja 40 vuotta elämästään uhraten. Eipähän heillä oikein kannusteita jää sitten, kun eläke-aika koittaa. Käteenjäävä eläke näillä pientä työpalkkaa saaneilla naisilla on kenties vain muutama satanen enemmän kuin pelkkää kansaneläkettä saavilla. Tässäkin pitäisi muistaa puhua vähän näistä kannustimista. Me usein liitämme sen ainoastaan työelämäpuolelle, mutta kannustesyistä tässä yhteydessä olisi aikanaan ollut syytä säilyttää kansaneläkkeen pohjaosa.

Toinen varapuhemies: Muistutan siitä, että lähetekeskustelussa on hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksestä. Siitä on kysymys. Pyydän, että siitä käydään keskustelua.

Sosiaali- ja terveysministeri P e r h o : Arvoisa puhemies! Lyhyesti vielä kerran se tausta, mihin kansaneläkkeen pohjaosan työeläkevähenteisyys liittyy. Vuoden 96 alussahan tehtiin laajoja eläkepoliittisia muutoksia täällä mainittuun indeksin liittyen eläkekarttuman laskentatapaan ja myöskin aiheena olevaan eläkevähenteisyyteen. Taustallahan oli se, että haluttiin vastuullisesti varautua siihen väestökehitykseen, huoltosuhteeseen, joka on selkeästi näköpiirissä, toisin sanoen hiljentää eläkekustannusten nousuvauhtia. Jos näin ei olisi tehty, jos tätä pakettia ei olisi tehty, se tarkoittaisi sitä, että työnantajan eläkemaksut ja palkansaajan eläkemaksut olisivat 10—20 vuoden päästä siinä määrin korkeammat, että sillä olisi varmasti vaikutusta työllistämiseen ja työllistämiskynnyksen korkeuteen. Mikäli se vaikuttaisi epäedullisesti työllistämismahdollisuuksiin, tietysti palkkasumma, josta työeläkemaksuja maksetaan, olisi pienempi.

Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaukseen liittyen, kuten on todettu ja kuten lain perusteluista nähdään, eduskunnan lausuma on noteerattu ja kaksinkertaisen leikkauksen kohteena olevien ryhmä on selvittelyssä Eläketurvakeskuksessa. Sieltä on luvattu sen valmistuvan lokakuun loppuun mennessä. (Ed. Ala-Nissilä: Mitä sille voidaan tehdä?) Kysymys kuuluu tietysti, niin kuin salista sanottiin, mitä sille voidaan tehdä. — Sen jälkeen luonnollisesti valmistelutan erilaisia vaihtoehtoja, ja yhdessä hallituksessa katsomme,

mihin on mahdollisuuksia. — Arviointi tietysti ajoittuu ensi vuoden alkupuolelle, mielellään ennen kehysrihtiä. Ennakkotietojen mukaan määrä on kutakuinkin se, mitä pitkin matkaa on arveltu, eli noin 100 000 henkilöä.

Mikä koskee muita eläkepoliittisia kysymyksiä, en mene niihin syvemmälle. Totean kuitenkin sen, että velvollisuuteni tietysti tämän alueen ministerinä on pitää yllä samamaksun alentamiskeskustelua ja ennen kaikkea muistuttaa hallitusohjelman kirjauksesta, joka on sinne yhdessä ja yhteisvastuullisesti sisällytetty, samoin kuin tuoda asiassa esille eduskunnan tahtoa. Kuitenkin totean sen, että en voi missään tapauksessa nähdä realistisena sellaista ratkaisua, että pohjaosa ikään kuin palautettaisiin eli siirryttäisiin muu-
tosta edeltävään aikaan. Jos sellaisen lupauksen antaisin tai antaisin ymmärtää, että se olisi mahdollista, silloin minua varmasti voitaisiin syyttää epärehellisyydestä.

Eläkeläisten asemassa haluaisin muistuttaa yhdestä asiasta, joka toivottavasti saadaan vuoden 2001 budjettiin, eli siitä, että myös eläkeläiset pääsisivät hammashuollon sairausvakuutuskorvauksen piiriin. Uskon, että tällä yksittäisellä toimenpiteellä on eläkeläisten kannalta merkitystä.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän ministeri Perhon perusteluja siitä, että tulee tarkoin harkita, min-kälaisia markkamääriä voimme käyttää eläkepolitiikkaan. Tässä viitataan siihen, että sanoitte nimenomaan taustalla olleen sen, että kustannuksia ei lisätty ja maksut voitiin pitää kurissa.

Mutta voisitteko myöntää, että teitte pahimman mahdollisen virheen, kun kohdistitte maksumiehiksi juuri keskituloa saavat eläkeläiset? Miksi he eivät olleet esimerkiksi suurta eläketuloa saavat tai ei ollut jokin muu menettely? Tämä on mielestäni kaikkein suurin ongelma, kun puhutaan kansaneläkkeen pohjaosasta. Eläkeläisten tuloerot ovat lähteneet kasvuun ja jatkavat sitä, mitä ei voi hyväksyä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Perho sympaattisella tavallaan selittelee kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta. Kuitenkin hän joutuu väistämään itse perusasian, johon ed. Huuhtanenkin viittasi. Totta kai on niin, että hän katsoo, että työn verotus ei nouse Suomessa liian suureksi, mutta tämä ratkaisu, kansaneläkkeen pohjaosan työ-eläkevähenteisyys ja pohjaosan poistaminen,

murtaa kansaneläkkeen periaatteen ja kuten ed. Huuhtanen totesi kohdistuu suhteellisen pieni- ja keskitulolaisiin eläkkeisiin. Sitä ei voi perustella eläkepoliittisilla syillä.

Nyt meillä olisi ollut mahdollisuus pysäyttää kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus. Ei tarvitsisi mennä, kuten ministeri Perho totesi, sen palauttamiseen, jos siihen ei ole mahdollisuutta. Nyt olisi ollut ja on vieläkin mahdollista pysäyttää, mikäli eduskunta niin tahtoo, pohjaosan leikkaus. Se meidän tulisi nyt tehdä. On kuitenkin syytä viitata moniin puheenvuoroihin, mitä myös hallituspuolueiden taholta käytettiin eduskuntavaalien alla. Väkinäsi tulee mieleen, että eläkeläiset tuli todella höynäytettyä. Tämä on kahden hameen ja kaksien housujen politiikkaa, kun puhutaan maakunnissa toista ja eduskunnassa tehdään kuitenkin muun muassa tämän asian osalta ihan toista.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisellä eduskuntakaudella eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta käsiteli asiaa, ja silloin nimenomaan myös kokoomuspuolueen taholta nostettiin voimakkaasti esille se, ennen kuin pontta muotoiltiin, että tulevissa hallitusneuvotteluissa kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen pysäyttäminen on mahdollista ja se siellä tulisi esille. Mutta, ikävä kyllä, on todettava, että näinhän ei käynyt, vaan leikkausta on edelleen tarkoitus jatkaa. Siinä mielessä eläkeläiset ovat jääneet taas, niin kuin sanotaan, mopen osalle.

Toisena asiana haluaisin todeta sen, että on erittäin hyvä, että eläkeläisten hammashuolto tulisi korvauksen piiriin. Mutta entä jos se toteutetaan samalla tavalla, niin että kun toisten hampaita korjataan, niin toisten hampaitten hoidosta otetaan pois? Eli kyllä pitäisi lähteä siitä, että myös lisäresursseja tulee hammashuoltoon, ettei asia jää pelkästään silleen, että pidennetään sitä väliä, millä yleisen hammashuollon piiriin ihmisiä lisätään, muuten tämä ei kyllä vastaa tarkoitustaan.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Perho perusteli kansaneläkkeiden pohjaosan leikkausta tulevalla eläkemenolla eli tarpeilla pienentää niitä.

Eläkemenot ovat pienentyneet enemmän kuin hallitus on arvioinut, siis alentuneet enemmän jo nyt kuin hallitus on arvioinut. Tämän esityksen perusteluissa todetaan, että kun otetaan huo-

mioon viimeisimmät alenevat arviot kansaneläkemenojen kehityksestä, kahden kuukauden myöhentämisestä aiheutuva eläkemenon lisäys ei kuitenkaan kasvattaisi valtion vuoden 2000 talousarvioesityksessä olevaa 3 715 miljoonan markan suuruisia valtionosuutta kansaneläkkeiden rahoituksessa. Eli menot pienenevät nopeampaa vauhtia kuin hallitus on osannut odottaakaan. Tästä nyt onneksi eläkeläiset hyötävät tämän 60 miljoonaa. Eli sitä ei tällä kertaa onneksi oteta pois, että leikattaisiin maaliskuussa enemmän. Tämä on pieni lahja eläkeläisille, ja en nyt sano, että se on tyydyttävä. Mutta kun ed. Perho sanoi, että tämä on huono hallituksen esitys, niin täytyy sanoa, että tämä on sentään parempi kuin voimassa oleva esitys, mutta kokonaisuudessaan tietysti se, että pohjaosaa ei palauteta taikka leikkausta ei edes pysäytetä, on tietysti huono asia.

Sosiaali- ja terveysministeri Perho: Arvoisa puhemies! Vuonna 95 nämä kaikki eläkepoliittiset päätökset tehtiin tässä salissa hyvin laajalla enemmistöllä tämän sateenkaarihallituksen ryhmien edustajien tuella. Se, mikä tässä on eniten keskustelua herättänyt, on todella ollut tämä kaksinkertainen leikkaus, joka vaatii oman selvittelynsä. Tämä esitys on täällä todellakin siitä syystä, että on haluttu varmistaa, että yhdenkään eläkeläisen käteenjäävä tulo ei vuodenvaihteessa alenisi, koska veroratkaisusta vielä silloin ei ole tietoa. Se on tämän esityksen lähtökohta.

Se, mitä tapahtuu eläkeläisten aseman parantamiseksi muuten, kuten sanoin, tietysti edellyttää hallituksen piirissä arviointia niin kuin koko veroratkaisu.

Ed. S. K a n e r v a: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Eikös tämä ole aika hölmöläisten hommaa, että me tällä hetkellä suoritamme tällaista leikkausta ja ministeri käy juuri kertomassa, että me leikkaamme 100 000:lta väärin ja sitä leikkausta aiotaan jatkaa? Valitettavasti ministeri häipyi, mutta niin se häipyä aina, kun minä tulen puhumaan tänne. Häntä kiinnostaa nuo maatalousasiat enemmän. Hän on viljelijän tyttö. No niin, mennään itse asiaan.

Arvoisa puhemies! Niitä asioita, mistä puhemies kielsi keskustelemasta on se taitettu indeksi, joka on Amsterdamin pöytäkirjan vastainen. Siitä minä en puhu mitään. Ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, siinä hallitus onkin jo pettämissä antamansa vaalilupauksen. Puhutaan tästä asiasta nyt.

Vuonna 1995 indeksi oli 1 712. Nyt se on

1 812. Sata päälle. Okei. Otetaan sitten se keskipalkka, se 5 000 markan keskipalkka, ja siihen pannaan vuonna 95 ollut kansaneläkemaksu 5 000 markkaa plus 445 on 5 445 ja mennään tähän vuoteen. Otetaan taas tämä 5 000 markkaa ja pannaan siihen indeksi 292 markkaa ja leikattu kansaneläke 171 markkaa, tullaan summaan 5 463 markkaa. 18 markkaa neljän viiden vuoden aikana eläkeläisten tienestit ovat nousseet. Minä kysyin tätä ministeriltä. No okei, vastaus oli, että ei nyt oikein, mutta Biaudet vastasi rehellisesti. Perho kierteli. Biaudet sanoi, että kyllä se näin on, Kanervan laskelma on oikein, mutta verotuksessa on tullut helpotuksia. Mutta ei hän sitä puhunut, että asuntojen hinnat ovat nousseet, onpa huimasti, vuokrat ovat kohonneet, posti-, puhelinmaksut, lehdet, tv — eläkeläiset eivät saa niistä mitään alennusta — lääkkeet. Kiinteistövero on yksi asia, kuulkaa, se on salakavala. Ei mummot sitä huomaa. Mutta kun se isketään taas ensi vuonna, niin vuoden päästä se näkyy siinä yhtiövastikkeessa. Silloin mennäänkin miinuksen puolelle.

Kun tämä on nyt mennyt hiuksenhienosti, että markkamääräisestikin ollaan melkein nollapuolella, niin pitää hallituksen pikkuisen pitkittää tuota, ettei heti tammikuussa pane voimaan tätä leikkausta, niin ehkä saa jäämään ensi vuonna taas plussan puolelle. Sitten voidaan sanoa, että hei, minähän sanoin, että kenenkään markkamäärä ei alene. Mutta tosiasia on se, että käyttövarat alenevat ja rajusti alenevatkin.

Arvoisa puhemies! Tässä oli lyhykäisyydessään tällä kertaa taas eläkepoliittinen katsauskseen.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Herra puhemies! Suomi on tällä hetkellä vauraampi kuin se on ollut koskaan, mutta tämä vaurauden jakautuminen kansalaisten ja kansaryhmien kesken on epäoikeudenmukaisempaa kuin ehkä myöskään koskaan aikaisemmin. Näin on viimeisen neljän vuoden aikana tapahtunut, että eläkeläiset ovat olleet kokonaisuutena se ryhmä ja varsinkin pientä ja keskisuurta eläkettä saavat, joka on jäänyt selkeästi jälkeen ja vieläpä Lipposen ykköshallituksen aktiivisten toimenpiteiden ansios-ta.

Täällä on jo moneen kertaan mainittu, miten muutettiin indeksijärjestelmää, joka on saanut eläkeläisten tuomion: epäoikeudenmukainen. Ylimääräinen savamaksu on säilynyt. Hieman sitä on alennettu, mutta edelleen se on olemassa vahvana. Sitten tasokorotusta ei ole tullut pie-

nimpiin eläkkeisiin, ja esillä oleva kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus aloitettiin ja sitä aiotaan jatkaa. Näin on tapahtunut, ja eläkeläiset ovat siis olleet laman jälkeenkin vielä näiden taltioiden maksumiehienä poikkeuksellisen vahvasti.

Viime talven eduskuntavaalien edellä monet edellisten ja nykyisten hallituspuolueiden edustajat ajoivat voimakasta eläkepoliittista linjaa vaaliteemoinaan. Muistan erittäin hyvin, kun pari kolme viikkoa ennen vaaleja edellisen eduskuntakauden vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puheenjohtaja, taisi olla silloin puolueen varapuheenjohtajakin ja nyt ministeri, ed. Martti Korhonen ilmoitti — ja se levisi kuin kulovalkea koko maan lehtiin — että vasemmistoliitto ei missään tapauksessa hyväksy, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta jatketaan. Se on py-säytettävä. Se oli selkeä, yksiselitteinen, voimakas lupaus kansalle, eläkkeensaajille, että vasemmistoliitto ei ainakaan ole hallituksessa, joka jatkaa kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta. No, tässä olemme. (Ed. Huuhanen: Sillä pääsi pitkälle!) Niin on jopa ministerinpaikalla palkittu tällaisen puheenvuoron käyttäjä. Mutta ilmeisesti kansan tunteet vielä löytyvät ja rehellisyyskin palkitaan.

Arvoisa puhemies! Tässä on nyt kysymyksessä kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen ensi vuodelle suunnitellun osan lykkääminen kahdella kuukaudella. Ministeri Perho äsken sanoi, mikä on se idea tässä lykkäyksessä. Se on se, että hallitus suunnittelee, että verokevennykset tulevat voimaan 1.3. Jotta eläkeläiset voidaan pitää hieman rauhallisina presidentinvaalien aikaan, pitää tämä leikkaus lykätä kaksi kuukautta eteenpäin, jotta verokevennykset ja eläkkeen leikkaus osuvat yhteen, jolloin leikkaus ei näy niin ikävällä tavalla kuin se näkyisi, jos vuoden alusta leikattaisiin pohjaosaa. Tämä on minusta eläkeläisten hämäystä, melkeinpä voisi sanoa: huijausta. Tämä on se tosiasiallinen ajatus tässä pienessä muutoksessa, jota tässä ollaan tekemässä. No, ehkä näin on järkevää tehdä sen takia, että Kansaneläkelaitoksen tietokoneet myös yskivät vuosituhatosen vaihteen tilanteessa, ja sitäkin on syytä ajatella, että saadaan hoidettua asiat, mutta eläkeläisten on kyllä hyvä tietää, että tämä on vain tällaista pelin politiikkaa.

Arvoisa puhemies! Keitä kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus koskee, se on hyvä vielä palauttaa mieliin. Se ei kosketa pienimmän eläkkeen saajia eikä se kosketa suurten eläkkeitten saajia, vaan pienehköä ja keskusuurta eläkettä saavia ihmisiä. Ne ovat niitä eläkeläisiä keskuu-

dessamme, jotka ovat vuosikymmenten ajan tehneet pääosin matalapalkkaisissa töissä elämäntyönsä, usein raskaan työosan, ja maksaneet veroja, maksaneet eläkemaksunsa, maksaneet ammattiyhdistysliikkeensä jäsenmaksut hyvin monet. Heitä vasemmistovetoinen hallitus on nyt rokottamassa niin, että heiltä leikataan, näiltä suomalaisen yhteiskunnan rakentajilta leikataan tämä pohjaosa pois kokonaan tällä menolla, koska nykyinen hallitus ei ole tähän muutosta tehnyt, siihen mitä edellinen päätti. Ja suurelta osalta tapahtuu vielä kahteen kertaan tämä leikkaus.

Tätä ei voi pitää hyväksyttävänä erityisesti sen tähden, että samanaikaisesti kaikkein suurimpien eläkkeitten annetaan kasvaa hallitsemattomasti ja voimakkaasti. Niihin ei tässä puututa millään tavalla. Päinvastoin hallituksen prosenttipainotteiset verokevennykset tuloveroihin tuovat näihin suuriin eläkkeisiin käteen tulevaan osaan muhkeat lisäykset. Niin ovat tuoneet viime kaudella kuin tälläkin kaudella. Eli juuri näihin raskaimman työn tehneitä, äitejämme ja isiämme tämä koskee eikä juuri muita kosketakaan. Tätä ei voi pitää oikeudenmukaisena. Se ei ole näiden ihmisten elämäntyön kunnioitusta.

Näihin ministeri Perhon mainitsemaan tulevien vuosien, vuosikymmenten eläkekysymyksiin pitäisi puuttua toisella tavalla eli estää ylisuurten eläkkeitten syntyminen. Sitten olisi eläkerahoitusta, sosiaaliturvan rahoitusta, muutettava niin, että valtavia voittoja tuottavat pääomavaltaiset yritykset maksaisivat meidän sosiaaliturvaamme, eläketurvaamme, eivätkä työntekijät pienistä palkoistaan, mitä nyt tapahtuu. Mutta tähän hallitus ei ole kyennyt eikä näytä kykenevän, kun kokoomus johtaa politiikkaa näin voimakkaasti kuin tapahtuu ja vasemmisto vain seuraa sivusta, äänestää näiden esitysten puolesta.

Arvoisa puhemies! Mielestäni koko tämä eläkepolitiikka tarvitsisi kokonaistarkastelun siltä pohjalta katsoa kaikki nämä erilaiset tilanteet ja tekijät ja tehdä sellainen oikeudenmukainen uudistus, jolla pannaan oikealle kohdalle eläkkeet ja ihmisten tasa-arvoinen kohtelu.

Ed. Lintilä: Arvoisa puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus ja sen jäädyttäminen olivat teemoja, joita useat ehdokkaat ja monet nykyiset edustajat pitivät esillä vaalikampanjoissaan. Eläkeläisille luvattiin vaalikampanjan aikana monia parannuksia. Mitä todellisuus nyt sitten on? Hallitus esittää pohjaosan leikkausta edelleen jatkettavaksi, tosin hiukan viivästyneellä aikataululla.

Eläkeläisten asemaa on kiristetty esimerkiksi korotetuilla sairausvakuutusmaksuilla, eivätkä eläkeläiset saa helpotusta ansiotulovähennyksistään. En usko, että mikään muu ryhmä olisi suostunut tulotasonsa alentamiseen. Eläkeläisillä ei ole paljon vaihtoehtoja. On vain mukauduttava raskaisiin päätöksiin. On huomioitava, että kun 90-luvulla palkat ovat nousseet 20—30 prosenttia, on eläkeläisten ostovoima alentunut, kun oikeudenmukaisesti eläkkeitten indeksin tulisi olla sidottu palkkojen kehitykseen.

Keskustan eduskuntaryhmä on jättänyt oman aloitteen kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen pysäyttämistä, ja sitä aloitetta tukemalla edustajilla on mahdollisuus edes pieneltä osin korjata niitä epäkohtia, joita eläkeläisten asemassa tänä päivänä on.

Ed. M. S a l o : Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys avaa ja on avannut keskustelun kansaneläkkeen pohjaosan kohdalosta.

Eduskunta on päättänyt pohjaosan poistamisesta vuoteen 2002 mennessä. Tämä hallituksen esitys lähtee siitä, että myöhennetään jo päätettyä leikkausta kahdella kuukaudella.

Tämän lain käsittelyn yhteydessä eduskunnalle tarjoutuu mahdollisuus muuttaa aikaisempaa eduskunnan päätöstä. Jos valiokuntakäsittelyssä ja täällä salikäsittelyssä syntyikin yksimielisyys tai ainakin enemmistöpäätös siitä, että poistetaan tästä esityksestä takaraja ja muutkin vuosiluvut, jotka nyt on asetettu, niin silloinhan pohjaosa jää elämään nyky muodossaan.

Kansanedustajat ovat tilivelvollisia äänestäjilleen, ja äänestäjiä on kosittu viime vaalien alla voimakkaasti nimenomaan tällä eläkeasialla. Viime aikoina on eläkeläisten piiristä heitetty esiin kysymys, onko eläkeläiset sysätty lopullisesti syrjään.

Tähän vastauksen oikeastaan löytää hallitusohjelmasta, kun sitä paremmin lueskelee. Siellä todetaan, että vuonna 2002 ollaan eläkkeitä nostamassa 50 markkaa. Ei tämä ole totaalista unohtamista, mutta kyllä kuitenkin, jos katsotaan tässä yhteiskunnassa eri kustannusten kehitystä, kun asuntojen vuokrat ja elinkustannukset kaiken kaikkiaan nousevat, niin eläkeläisten suhteellinen ostovoima jää erittäin pieneksi. Ei sitä palautu edes se, että siirretään lääkkeitä apteekista kioskikauppaan, jotta kilpailu sitä kautta pudottaisi lääkkeiden hintoja.

Arvoisa puhemies! Tämän syksyn aikana tulemme näkemään ja kuulemaan valiokuntakes-

kusteluista syntyneitä päätöksiä täällä eduskunnan piirissä, ja sitten, kun lakiesitys tulee tähän saliin uudelleen, uskoakseni ja toivon mukaan jo valiokunnassa on tehty esitys, mutta täällä salissa ainakin tullaan tekemään sen sisältöinen muutosesitys, jonka muodossa punnitaan tämän eduskunnan suhtautuminen meidän nykyisiin kansaneläkeläisiimme.

Ed. N o u s i a i n e n : Arvoisa puhemies! Käsiteltäessä kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen siirtoa koskevaa hallituksen esitystä myös minun huomioni kiinnittyy eduskunnan aiemmin yksimielisesti hyväksymään lausumaan siitä, että eduskunta on edellyttänyt, että hallitus valtiontalouden tilanteen sen salliessa esittää lainmuutoksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään.

Minusta nyt, kun meillä on myös käsittelyssä valtion ensi vuoden talousarvio, on siitä selvästi nähtävissä valtiontalouden myönteinen kehitys. Bruttokansantuote on kasvanut jo useana vuonna, budjetti on ylijäämäinen, valtion velkaa lyhennetään, ja nousukausi on vahvasti olemassa.

Eläkeläisillä on mielestäni oikeus saada osuutensa nyt jakoon tulevasta kansantulosta, sillä kun tässä tarkastelemme myös ammattijärjestöjen suhtautumista tulonjakopolitiikkaan, tulevat liitot mittaamaan kaiken sen ulos, mikä kansantulon kehityksestä on saatavissa. Eläkeläiset eivät ole näissä tulonjakopöydissä, ja siksi eduskunnan on otettava myös eläkeläisten asiat huomioon ja korjattava ne vääryydet, joita eläkepolitiikassa on tapahtunut. Nyt eduskunnalla on mahdollisuus pysäyttää kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus ja ottaa myös myöhemmin käsitteilyyn taitetun indeksin poistaminen ja purkaa korotettu sairausvakuutusmaksu.

On kohtuullista, että eläkkeellä olevien asema pidetään kunnossa, sillä he ovat kuitenkin olleet se väestönosa, joka tämän maan hyvinvoinnin on rakentanut. He ovat luoneet edellytykset hyvinvointivaltiolle, ja tässä tilanteessa meidän on kannettava myös yhteinen vastuu eläkeläisten asemasta tässä maassa.

Ed. V a l p a s : Arvoisa puhemies! Perusvirhe on tapahtunut silloin, kun kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksesta on päätetty. Virhe on myös se, että hallituksessa on päätetty jatkaa pohjaosan leikkausta. Pohjaosan leikkaus koskee kovimmin pienituloisia eläkeläisiä, joiden tulot ovat noin 4 500 — 6 000 markkaa kuukaudessa. Täytyy myös muistaa, että ne, joilta nyt ollaan

leikkaamassa, ovat olleet Suomen perusturvan rakentajia.

Yli 65-vuotiaita eläkeläisiä kohdellaan myös epäoikeudenmukaisesti niin sanotulla taitetulla indeksillä. Edellä mainituista syistä johtuen pohjaosan leikkaus on asia, joka on voitava korjata eduskunnassa.

Vasemmistoliitto on tuonut tässä asiassa kantansa monta kertaa esille. Leikkausta ei voida kuitenkaan estää pelkästään vasemmistoliiton voimalla, ei vaikka äänestäisimme opposition mukana, niin kuin täällä salissa muun muassa keskustan taholta on esitetty. (Ed. Ala-Nissilä: Silloin te näyttäisitte kantanne!) — Toivoisin, että oppositio ja myös ed. Ala-Nissilä suuntaisivat vetoamuksensa myös suurempiin hallituspuolueisiin kokoomukseen ja demareihin. Jos asiassa halutaan saada myös tuloksia aikaan, niin ratkaisun avaimet ovat valitettavasti tässä asiassa päähallituspuolueilla.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto ei ole esteenä oikeudenmukaiselle ratkaisulle.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! Nyt on käsitelyssä kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamista koskeva lakiesitys, ja tässä halutaan siirtää voimaantulo ensi vuoden tammikuun alusta maaliskuun alkuun, jolloin vasta tämä epäoikeudenmukainen pohjaosan leikkaus 20 prosentilla tapahtuisi. Ministeri Perho mainitsi, että esitys on tehty juuri sen takia, ettei tämän toimenpiteen johdosta kenenkään eläkeläisen eläke laskisi vuodenvaihteessa. Tämä ministerin selitys jotenkin ontuu.

Kentällä on jo vuosikausia kuulunut napinaa siitä, että erilaisilla kikkakonsteilla yritetään hämätä eläkeläisiä. Vaikka tämä kylläkin tuottaa 160 markkaa hyvää eläkeläiselle, ennen kuin pohjaosan leikkaus tapahtuu, niin tällaisella konstilla ei epäoikeudenmukaisen systeemin korjausta yhtään tapahdu.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Herra puhemies! Ensinnäkin ed. Valppaalle on syytä todeta, että vasemmistoliittohan vaalien alla eduskuntaryhmän puheenjohtajan ed. Korhosen toimesta nimenomaan korosti sitä, että vasemmistoliitto ei tule hyväksymään pohjaosan leikkausta. Kuitenkin se nyt tapahtuu. Tämä on sellaista kahden housun ja kahden hameen politiikkaa, jolla voidaan eläkeläisiä ehkä höynäyttää hetken, mutta joka tulee kyllä tiensä päähän.

Arvoisa puhemies! Tässä on sanottu jo lähes

kaikki tästä asiasta, ja haluan omaltakin osaltani eduskunnan pöytäkirjaan todeta sen, että keskustasta ja allekirjoittanut ei hyväksy tätä pohjaosan leikkausta. Se tulisi nyt pysäyttää tämän lain yhteydessä, ja keskustan tekemän lakialoitteen pohjalta tämä voitaisiin tehdä. Siis kysymys on poliittisen tahdon asiasta, halutaanko estää nyt kansaneläkkeen periaatteen murtuminen kokonaan, halutaanko tehdä keskitulolisille eläkeläisille oikeutta aikana, jolloin talous kasvaa ja kasvunvaraa on todella paljon, mutta sitä jaetaan hyvin epäoikeudenmukaisella tavalla.

Jos ja kun eduskunta tässä haluaisi, niin tämä voitaisiin muuttaa, ja tämä on nyt syytä myös eläkeläisille tehdä riittävän selväksi, mistä tässä on kysymys: poliittisesta tahdosta.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on esitys kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen myöhentämisestä. Esityksellä myöhennetään kahdella kuukaudella kansaneläkkeen pohjaosan pienentämistä 20 prosentilla. Minusta kahden kuukauden siirto ei ole riittävä toimenpide. (Ed. Ala-Nissilä: Se on pilkkaamista!) Pohjaosan leikkauksesta tulisi luopua kokonaan. Hallituksen esitystä perustellaan sillä, että myöhentämällä leikkauksen toteuttamista varmistetaan, ettei kenenkään eläkeläisen saama nettosumma pieneneisi.

On aihetta kysyä, uskooko hallitus todella, että eläkeläiset eivät huomaa leikkausta, kun se tehdään tällä tavalla. Tosiasiassa eläkeläiset menettävät sen edun, jonka palkansaajat tulo- ja veroratkaisujen kautta tulevat saamaan. Pohjaosan leikkaus on vuodesta 1996 alkaen vienyt eläkeläisiltä huomattavan osan eläkkeestä, jonka he välttämättä tarvitsisivat. Tähän liittyy myös se, että leikkaus on kohdistunut moniin eläkeläisiin kahteen kertaan.

Näillä perusteilla eduskunnan tulisi pysäyttää pohjaosan leikkaus ja velvoittaa hallitus tuomaan ehdotus, jolla erityisesti pienten eläkkeiden saajien asemaa korjataan. Lisäksi on syytä korostaa, että kaikki eläkeläiset ansaitsevat ne korotukset ja verohelpotukset, mitkä palkansaajatkin saavat.

Ed. V a l p a s : Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilälle toteaisin, että niin kuin tänä iltanakin on täällä monta kertaa tullut esille, vasemmistoliitto vastustaa tätä pohjaosan leikkausta. (Ed. Ala-Nissilä: Puheissa!) Toinen asia on sitten se, pystyykö vasemmistoliitto yksin tai yhdessä op-

position kanssa estämään tätä leikkausta. Se on toinen kysymys, ja ainakin näillä näkymin näyttää siltä, että nämä voimat eivät riitä. Sen takia minä ihmettelen, että hyökkäyksen kohteena näyttää olevan tänä iltana täällä vain vasemmistoliitto. (Ed. Stenius-Kaukonen: Muita ei ole paikalla!) Miksi ei hyökätä niitä puolueita vastaan, jotka voivat asian ratkaista (Ed. Ala-Nissilä: Ne ovat toivottomia!) ja jotka eivät viitsi olla täällä salissa edes paikalla?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 79/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kysymyksessä on niin sanottu sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeiden rahoituslaki. Hallitus esittää, että valtionosuus pudotettaisiin vuonna 2000 ja sen jälkeen vahvistettavissa hankkeissa 25 prosenttiin kokonaiskustannuksista, kun nyt osaan hankkeista on saanut vielä sentään 50 prosenttia. Heikennys on merkittävä. Pieniin hankkeisiin vielä kahden vuoden ajan sovellettaisiin vanhaa käytäntöä.

Kuten esityksessä todetaan, vuosille 1999–2002 kunnilta on esityksiä yhteensä 1 600 miljoonan markan edestä hankkeisiin, joita kunnat ovat ottaneet vuosia. Mielestäni tapa, millä muutos nyt aiotaan toteuttaa, ei ole oikea. Jatkossa, kuten hallitus toteaa, tavoitteena on perustamishankkeiden uudistaminen siten, että valtion tuen painopiste siirtyy rakentamisen tukemisesta toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien hankkeiden toteuttamiseen.

Tätä tavoitetta ei voi sinänsä pitää huonona, mutta kun jatkossa todetaan, että poikkeuksellisesti voitaisiin jatkossa tukea myös rakennus-

hankkeita eli vain poikkeuksellisesti, niin mielestäni tällainen raja ei ole perusteltu. Perusteltua on kyllä esimerkiksi, että kotisairaaloimintaa ja palvelurakennemuutosta voitaisiin tukea. Silloin laitteiden ja sängyn hankkiminen on esimerkiksi ihan hyvä asia. Palvelurakenteen muutos ja sen tukeminen on hyvä asia, mutta ei tällä tavalla kuin tässä esityksessä nyt on ehdotettu, liian äkinäisesti.

Ed. Keränen: Arvoisa herra puhemies! Nyt lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys on ensimmäinen vaihe siinä kokonaisuudistuksessa, jota hallitus suunnittelee sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien perustamiskustannuksiin.

Kokonaisuudistuksen tarkoitus on ilmaistu lakiehdotuksen perusteluissa. Vuoteen 2003 mennessä periaatteessa lopetetaan perustamiskustannusten valtionosuudet. Tätä tosiasiaa ei muuta todella miksiään se ed. Stenius-Kaukonenkin mainitsema hallituksen ilmaisema varaus, että poikkeuksellisesti voidaan tukea myös rakennushankkeita silloin, kun hankkeella on yhteys kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalliseen kehittämiseen.

Edelleen hallitus perustelee kokonaisuudistusta seuraavasti: ”-- käytettäviä voimavaroja suunnataan perustamishankkeiden sijasta -- kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista ja esimerkiksi henkilöstön ammatillista osaamista tukevien kunnallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti merkittävien hankkeiden toteuttamiseen.”

Lainmuutosehdotus merkitsee sitä, että aiempi kunnan verotulojen tasosta riippuen 25–50 prosentin perustamiskustannusten valtionosuus putoaa jo ensi vuonna 25 prosenttiin. Paremmat verotason kunnissa putoamista ei siis tapahdu ensimmäisinä vuosina lain voimassa ollessa. Huomattakoon myös, että tässä laissa ei ole esitetty mitään päättämispäivämäärää, vaan laki on voimassa toistaiseksi.

Lakimuutokseen sisältyy siirtymäaika. Vuosina 2000–2001 vahvistettavien pienten hankkeiden eli 2–25 miljoonan markan hintaisten hankkeiden valtionosuudet pysyvät nykyisellään. Siirtymäaika merkitsee sitä, että erityisesti pienet kunnat, joissa on matala verotaso, pyrkivät saamaan nämä pitkäänkin odottaneet hankkeensa ja kaikki mahdolliset näköpiirissä olevat hankkeensa toteutettaviksi kahden seuraavan vuoden aikana. Tämä merkitsee perustamishankkeiden

ruuhkaa ja käsittelyruuhkaa lääninhallitukseen, vaikeita päätöksiä, lobbaamista, lukemattomia puhelinsoittoja ja lähetystöjä. Periaate on, että koska kerran tulevaisuudessa ei perustamishankkeisiin rahaa saada, juuri meidän kunnan on saatava nyt.

Arvoisa puhemies! Kun valtionosuus perustamiskustannuksiin jää jatkossa ensin pienemmäksi ja sitten loppuu, pienillä ja köyhillä kunnilla ei ole varaa mihinkään suurempiin hankkeisiin. Kuitenkin myös pienten kuntien terveyskeskukset, neuvolat ja päiväkodit lahoavat, niitä pitää uudistaa, peruskorjata tai uudisrakentaa. Kun kunnan koko vuosibudjetti voi olla 100 miljoonan markan luokkaa, miten siitä irrotat 10—15 miljoonaa, jolla ei vielä kummoista rakennusta saada?

Edelleen tulee muistaa, että kaikki kunnat ovat osallisina myös pakollisissa sairaanhoitopiireissä ja erityishuoltopiireissä, joilla on jatkuvasti peruskorjausta, saneerausta ja kalliiden laitteiden hankintoja. Kaikista niistä lankeaa jatkossa lyhentämätön lasku jäsenkunnille.

Hallituksen lakimuutosehdotus on siis jälleen kerran pienten kuntien kurittamista tulevien vuosien aikana. Mutta uudistuksen edetessä, jos se etenee, kuritus kohdistuu myös muihin kuntiin, isoihin kaupunkeihin, väestökeskuksiin, muuttovoittoalueille, näiden asukkaisiin. Sielläkin aivan varmasti tarvitaan uusia päiväkotitiloja, pitää saneerata erikoissairaanhoidon hylkäämiä vanhoja rakennuksia sosiaali- ja terveydenhuollon lisätarpeisiin jne. Kun tällaiseen ei tule erityistä perustamiskustannusrahaa, rahaa on otettava sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnasta.

Näin ollen esitys ja koko uudistus toimii täysin päinvastoin kuin sen on tarkoitettu toimivan: Toiminnasta ja toimintojen kehittämisestä eli tavallisten ihmisten sosiaali- ja terveyspalveluista on nipistettävä, jotta pakolliset saneeraushankkeet tai isommat hankinnat voitaisiin tehdä.

Jos hallitus toimisi johdonmukaisesti, nyt leikkaviiden perustamiskustannusten valtionosuuksien sijasta tulisi jo ensi vuoden talousarviossa heti näkyä panostus toiminnalliseen kehittämiseen. Siitä ei kuitenkaan näy mitään merkkejä budjettiesityksessä.

Hallituksen tekemää muutosehdotusta ei tule hyväksyä. Toivottavasti valiokunnassa asiaan paneudutaan ja hallituksen muutosehdotus hylätään niin, että aiempi tämän lain 27 § jää voimaan, vaikka sekään ei kuntien kannalta niin häppöinen ole. Siinä vanhassakin pykälässä on

lakimuutosten seurauksena virheellinen viittaus kuntien valtionosuuslainsäädäntöön.

Ed. Y l ä - M o n o n e n : Arvoisa herra puhemies! Saamme olla jälleen todistamassa, miten kuntien eriarvoisuutta lisääviä toimenpiteitä hallituksen toimesta tuodaan puitavaksi. Niiden kuntien, joiden talous on ahdingossa, tulevaisuus näyttää tämän esityksen valossa entistä synkemmältä. Esimerkiksi Helsingin talous kohenee ja, jos nyt oikein olen uutisia ymmärtänyt, rahaa tulee enemmän kuin kasseihin mahtuu, ja käytöäkin täytyy keksiä kaiken näköistä. Pienet kunnat sen sijaan kuihtuvat, ja tämä esitys nopeuttaa edelleen tätä kehitystä.

Toisaalta nykyinen järjestelmä on siinä määrin huono, ettei sitäkään tarvitse paljon puolustella. Olemassa oleva järjestelmä on laittanut kunnat jonoon. Jonossa on oltu sitten parhaimmillaan jopa kymmenen vuotta vähän samaan tapaan kuin potilaat odottaessaan leikkaukseen, jota ei ehkä elinaikana tulekaan. Moni peruspalveluiden kannalta välttämätön hanke on viime vuosina jäänyt toteutumatta. Ei rapaudu ainoastaan kuntatalous vaan myös valmius tuottaa laadukkaita peruspalveluita.

Hallituksen esityksessä mainitaan kohdassa 5, että vuoteen 2003 mennessä toteutetaan asteittain kokonaisuudistus. Tarkoittanee siis nykyisen järjestelmän loppumista. Edelleen mainitaan, että poikkeuksellisesti voidaan tukea myös rakennushankkeita jatkossa silloin, kun hankkeella on yhteys kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalliseen kehittämiseen. Kuntien kehittämistarpeet ovat moninaisia eivätkä rajoitu vain sosiaali- ja terveyspuolelle. Monessa pienessä kunnassa on järkevää yhdistää hankkeita esimerkiksi monitoimitaloiksi.

Esimerkki: Runsas vuosi sitten pieni kunta Vesilahti ja siellä Narvan monitoimitalo ei saanut ymmärtämystä mistään ministeriöstä, kun talohanke oli juuri monialainen ja sisälsi ennakkoluulottomia ratkaisuja, kuten kirjaston, liikuntatilat, vanhustenhuoltoon liittyviä avopalveluita ja ateriapalveluita sekä valmiudet myös terveydenhoitotoimiin, kaikki toiminnan rationaalisuuden ja kustannustietoisuuden vuoksi saman katon alle. Ei löytynyt ymmärtämystä. Sannottiin, että kirjasto ja vanhustenhuolto eivät ole saman ministeriön alaisia jne. Lopulta tultiin johtopäätökseen, että mikään hallinnonala ei voi ottaa osaa kustannuksiin miltei osin. Pienelle kunnalle se on ollut suuri ponnistus, kaikki panostus itseltä. Kunnalle ei jäänyt kuin yksi vaih-

toehto: rakentaa itse ja löytää siis rahoitus itse. Tämän esityksen valossa kyseessä oli hanke aikansa edellä.

Onko nyt sitten suhtautuminen muuttunut? Vanhanaikaiseen ja jäykkään järjestelmään on nyt esitetty hallituksen toimesta selvä alasajo-suunnitelma. Ministeriö on edellyttänyt kunnilta ennakkoluulottomuutta ja toiminnallista kehittämistä hankkeiden suunnittelun suhteen. Kun sitten jatkossa kunnat esittelevät näitä ennakkoluulottomia hankkeitaan, toivotaan ministeriönkin suhtautuvan rahoitukseen ennakkoluulottomasti.

Suuri joukko perustamishankkeita, isoja ja pieniä, uusia ja vanhoja, odottaa rahoitusta. Tämä hallituksen esitys laittaa kunnat liikkeelle entistä ponnekkaammin etsimään valtiota joustavampia kumppaneita ja kilpailukykyisiä rahoitusmahdollisuuksia hankkeilleen.

Ed. N o u s i a i n e n : Arvoisa puhemies! Käsitellyssä oleva hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamiseksi siten, että perustamishankkeisiin maksettava valtionosuusprosentti olisi vuonna 2000 ja sen jälkeen vahvistettavissa hankkeissa 25 prosenttia, on tullut erityisesti maaseutukunnille nyt yllätyksenä.

Kun tarkastellaan hallitusohjelmaa, silloin tarkoitus oli, että kuntataloutta vahvistetaan; hallitus luo edellytyksiä kunnille tulopohjan lisäämiseksi 1,1 miljardilla markalla. Kun ensi vuoden budjetin hallitus esitteli, oli siinä jo tilanne muuttunut siten, että budjetin nettovaikutus kuntatalouteen jäi noin 500 miljoonaa alijäämäiseksi.

Tämä esitys on omiaan vaikeuttamaan kuntataloutta ja erityisesti maaseutukuntien asemaa. Voi vain kysyä, miten hallitus uskoo, että pienet maaseutukunnat kykenevät huolehtimaan peruspalvelujen tuotantoedellytyksistä, erityisesti investoinneista, ottaen huomioon sen, että samanlainen suuntaus on myös koulupuolella vireillä. En voi hyväksyä tätä lakiesitystä. Katson, että se periaate, mikä hallitusohjelmassa on lausuttu, että luodaan edellytykset tasapuolisesti palvelujen tarjoamiseen eri puolilla maata riittävästi, on vallitseva eikä tämä esitys ole sopuoinnussa sen kanssa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 80/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi erikoissairaanhoidon lain ja kansanterveyslain 40 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 81/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys koskee niin sanottua evo-rahaa eli erityisvaltionosuutta lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin sekä tutkimuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja myöskin terveystieteellisen tutkimuksen kustannuksiin.

Tässä on kysymys erittäin merkittävästä ja tärkeästä asiasta kaiken kaikkiaan. Tämä kokonaisuus on ollut eduskunnassa suuren harrastuksen kohteena vuosia. Jo silloin, kun järjestelmää muutettiin — eduskuntahan muutti hallituksen esitystä viime kaudella — eduskunta on lisännyt näitä evo-rahoja, kun hallitus esitti niitä leikattavaksi. Ikävä kyllä, myöskin nyt hallitus esittää 60 miljoonalla markalla näitä evo-rahoja leikattavaksi. Leikkaus ei suoranaisesti kuulu tähän hallituksen esitykseen, vaan se on erillisenä asiana, mutta totean vain jo nyt, että eduskuntaryhmistä on löytynyt suurta valmiutta pyrkiä jälleen korjaamaan tätä esitystä, kun hallitus ei viime kaudella, voi sanoa, ottanut onkeensa, että eduskunnan tahto oli todella se, että näitä ei leikata. Toivottavasti tässä tuloksia tälläkin kertaa saadaan.

Mitä tämä hallituksen esitys pitää sisällään? Tämä pitää itse asiassa aivan hyviä asioita. Tämä laajentaa nyt myöskin evo-rahastamme hammaslääkärikoulutukseen, ja myöskin muissa kuin yliopistollisissa sairaaloissa tehtäviin tutkimuksiin laajennetaan näitä mahdollisuuksia. Pidän erittäin tärkeänä, että myöskin terveyskeskuksissa ja muualla kuin yliopistosairaalassa voidaan tutkimusta tehdä. Nämä tutkimukset ovat yleensä

nimenomaan ehkäisevää työtä ja hoidon kehittämistä koskevia tutkimuksia ja erittäin hyödyllisiä, ja sen vuoksi tätä rahaa ei olisi syytä leikata.

Ed. Keränen: Arvoisa puhemies! Tulen varmuuden vuoksi korokkeelle, kun puheeni saattaa kestää yli kaksi minuuttia.

Lähetekeskustelussa nyt olevat lakimuutokset tarkoittavat lyhykäisyydessään sitä, että Helsingin, Oulun ja Turun yliopistojen hammaslääketieteen kliininen koulutus siirretään yliopistoilta vastaaville yliopistosairaaloille eli sairaanhoitopiireille. Erikoissairaanhoitolain muutosehdotukseen sisältyy myös ehdotus yliopistosairaaloille koulutuksesta maksettavan korvauksen perusteiden muutoksista ja myös lääkäriskoulutuksen osalta. Ehdotukseen sisältyy myös muutamia täsmennyksiä koulutuksen suorittamisesta myös muualla kuin yliopistosairaaloissa.

Kuten ed. Stenius-Kaukonen äsken juuri sanoi, muutokset ovat ihan hyviä. Hammaslääketiede eli nykytermistöllä suun terveydenhuolto tulee näin tasa-arvoiseen asemaan muun sairaanhoidon kanssa. Koulutuksesta suoritettava korvausperuste on myös aikaisempaa selkeämpi ja aikaisempaa paremmin ennakoitavissa, mikä myös on ilman muuta hyvä asia.

Lainmuutosehdotukset liittyvät kiinteästi valtion ensi vuoden talousarvioesitykseen. Hallituksen perusteluissa todetaan, että niin hammas kuin muidenkin lääkärin koulutuksesta saatava korvaus perustuu tutkintojen lukumääriin ja tutkinnoista määrättyihin korvauksiin. Niin kutsuttujen evo-rahojen eli erityisvaltionosuuden toinen osa perustuu tutkimustoimintaan, eikä sen tarkempi selostaminen nyt ole aiheellista.

Tosiasiallisesti hammaslääkäreitten kliinisen koulutuksen siirtyessä yliopistoilta yliopistosairaaloiden kuntayhtymille vaihtuu myös koulutustoiminnassa toimivan henkilökunnan työnantaja. Kahden seuraavan vuoden kuluessa yliopistoilta siirtyy kuntayhtymien palvelukseen noin 160 työntekijää. Valtion ensi vuoden talousarviossa on ehdotettu hammaslääkäriskoulutuksen siirtymisen myötä, että opetusministeriön hallinnonalalta eli yliopistoilta siirtyy niin kutsuttua koulutusevorahaa yliopistosairaaloille eli kuntayhtymille 26,8 miljoonaa markkaa.

Vaikka uudistus kokonaisuudessaan on sinänsä oikea, epäilen että budjetissa esitetty siirto ei tule läheskään riittämään hammaslääkärin kliinisen koulutuksen toteuttamiseksi, erityisesti jos siirtyvä henkilökunta siirtyy etupainotteisesti eli tulevan talousarviovuoden aikana. Epäilyt-

tää, onko hallitus tässäkin kohtaa siirtämässä valtion kustannuksia kuntien maksettavaksi.

Ed. Kauttonen: Arvoisa puhemies! Lakiesitykseen sisältyy toki hyvin paljon puolia, joita erityisesti ed. Stenius-Kaukonen otti esille, mutta tähän sisältyy myös vaikeuksia.

Lakiesityksessä todetaan seuraavaa: "Terveystieteellisen tutkimustoiminnan kustannuksiin suoritettavan korvauksen perusteena olevaa julkaisujen pisteytystä ja julkaisupisteiden määrän laskentatapaa ei ole tarkoitus muuttaa." Mutta sitten jatketaan: "Julkaisupisteen hinnan arvioidaan alenevan vajaan kolmanneksen verrattuna vuoteen 1999. Tämä johtuu toisaalta tutkimustoiminnan kustannusten korvauksiin tarjotun määrärahan pienenemisestä ja toisaalta siitä, että kokonaispisteiden määrä kasvaisi."

Eli tällä lauseella on hienosti yritetty kuitata se tosiasia, että lakiesityksen perusteella vuoden 2000 budjetissa on tehty tutkimustoimintaan tarkoitettujen määrärahojen leikkauksia 60 miljoonalla markalla. Kyseinen leikkaus on tehty ihan yllättäen ilman minkäänlaisia sopimuksia tai keskusteluja tai neuvotteluja kuntapuolen kanssa. Sitä ei ole myöskään mitenkään perusteltu. Siten yliopistosairaalat pitävät leikkausesitystä mielivaltaisena ja hallituksen aiemmin päättämien tutkimus- ja koulutuspoliittisten linjauksien vastaisena. Myös se on yllättävää, että vain vuosi sitten sovittua linjaa ollaan taas tässä suhteessa muuttamassa.

Tosiasia on myös se, että tutkimukseen tarkoitettujen evo-rahakkeiden ovat olleet alimitoitettuja viime vuosina ja lisäksi suhteellinen korvaus on vuosittain jatkuvasti supistunut, yli 40 prosenttia viiden viime vuoden aikana. Jos nyt leikkaus vuoden 2000 osalta tehtäisiin, olisi lasku jo yli 56 prosenttia. Tämä tietää myös sitä, että kustannuksia tulee siirtymään omistajakuntien maksettavaksi, ja täten voidaan katsoa, että esitetyt muutokset tietävät valtion ja kuntien välisen kustannusjakosopimuksen muutosta.

Evo-rahakkeiden ovat erittäin tärkeitä siinä mielessä, että niiden painopiste on kliininen tutkimus, siis terveyden edistämisen, sairauksien ennaltaehkäisy, diagnostiikan, hoidon ja kuntoutuksen sekä terveydenhuoltojärjestelmän toimintaa edistävä tutkimus. Nämä leikkaukset tietäisivät sitä, että yliopistosairaaloittain vähennykset olisivat erittäin merkittäviä, muun muassa Helsingin yliopistollisen keskussairaalan osalta yli 31 miljoonaa, Turun yli 12 miljoonaa, Tampereen osalta yli 10 miljoonaa, Kuopion osalta lähes 10 miljoonaa ja

Oulun osalta yli 8 miljoonaa. Nämä ovat erittäin merkittäviä leikkauksia.

Käytännössä tämä tietäisi sitä, että noin 300 tutkijan vuosityöpanos jäisi pois tutkimustoiminnasta. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että muun muassa 40 väitöskirjaa jää toteutumatta. Se aiheuttaa vaikeuksia niissä tutkimusprojekteissa, jotka ovat juuri meneillään, ja sitä kautta myös varmasti vaikeuttaa uusien käynnistymistä. Kuitenkin kansainvälisesti on todettu, että nimenomaan tämä tutkimusala on Suomen tieteenaloista parhaimpia.

Tämän kautta voidaan ajatella myös, että erikoissairaanhoidon ja koko terveydenhuollon tehostaminen ja laadullinen kehittäminen kärsii vakavasti. Se tulee puolestaan heijastumaan kaikkien suomalaisten hyvinvointiin ja terveydenhuollon palveluihin.

On kuulunut myös mielipiteitä siitä, että on pelätty tällaisen tutkimustoiminnan sitovan lääkäriytyövoimaa yliopistosairaaloiden ympärille. Nythän lakiesitykseen tosiaan liittyy myös laajentaminen muihin sairaaloihin, eli tämäkään ei pidä paikkaansa, vaan toiminnallisesti joka puolella on pyrkimyksiä siihen, että tutkimustyötä tehdään myös muissa kuin yliopistollisissa sairaaloissa. Eli siinäkin mielessä väite ei pidä paikkaansa.

Sitten täytyy muistaa, että suurin osa tutkimustyöpanoksesta tapahtuu erikoistumiskoulutusajan sisällä eikä jatka millään tavalla valmistumisaikaa, vaan tämä aika hyväksytään erikoistumiskoulutusajaksi. Lisäksi usein näillä erikoislääkäreillä on lääkärisijaisia, ja sillä tavalla tämä tulee myös tavallaan kouluttamaan uusia lääkäreitä. Eli kun tällä hetkellä monilla alueilla on jatkuva pula esimerkiksi tietyistä erikoislääkäreistä, otan tässä nyt esille ainoastaan silmälääkärit, röntgenlääkärit ja psykiatrit, niin tämä tulee toisaalta heijastumaan myös siihen, miten näitä erikoislääkäreitä voidaan jatkossa kouluttaa.

Eli mielestäni tämä tulee merkitsemään sitä, että tutkimuskustannuksia tulee kuntien rasitteeksi tutkimustoiminnan heikentämisen kautta, erikoissairaanhoidon ja terveydenhuollon tehostaminen ja laadun kehittäminen kärsii, kansalaisten hyvinvointi kärsii ja luottamus valtioon sopimuskumppanina kärsii.

Minun mielestäni valiokuntatyöskentelyssä pitäisikin ottaa huomioon vielä seuraavia asioita:

Sinänsä tutkinnon hinnan sitominen, joka on nyt laskettu 349 000 markaksi, on hyvä, mutta

tähän tulisi lisätä se, että vuosittain hintaa olisi tarkistettava indeksin mukaisesti. Tätä ei ole laissa eikä sen perusteluissa huomioitu.

Sinänsä on hyvä asia, että tutkimuskorvausta kaikille terveydenhuollon toimintayksiköille myös yliopistosairaaloiden ohella laajennetaan. Mutta se, että koulutus- ja tutkimusrahaa myös asetuksella erikseen säädettävälle muille terveydenhuollon toimintayksiköille laajennetaan, tuo yksityiset laitokset rahanjakoon mukaan, mikä on kyseenalaista ja osaltaan tulee vähentämään yliopistollisten sairaaloiden rahaa tässä mielessä.

Mielestäni tutkimuspiste pitäisi tutkintopisteen tapaan saada esimerkiksi indeksillä tarkistettavaksi vuosittain siten, että sitä ei aina oltaisi leikkaamassa ja että sen osalta ei tarvitsisi käydä tätä jokakertaista taistelua.

Arvoisa puhemies! Toivon, että näiltä esille ottamiltani osin valiokunnat pystyisivät muuttamaan tätä esitystä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain 5 ja 5 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 82/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Puhjo: Herra puhemies! Tällä esityksellä jatketaan ensi vuonna vielä vuoden 1956 ja sen jälkeen syntyneiden ja eräiden erityistapausten hammashuollon korvauksia. Mutta se, mikä tässä paperissa on erittäin positiivista, niin nyt näen ensi kertaa mustaa valkoisella, että koko väestö pääsee lähivuosina, siis vuonna 2001, järjestelmällisen hammashuollon piiriin, ja tämä on erittäin hyvä asia. Viime vuosina on tullut paljon uutta tietoa hammas sairauksien mahdollisista yhteyksistä moniin eri sairaustyyppisiin ihmiskehossa. En tiedä, onko tämä tieto vai viime kaudella useina vuosina käyty keskustelu johtanut siihen, että vihdoin on päästy tässä asiaan ja hammas sairaudetkin tunnustetaan näin virallisesti oikeastaan sairauksiksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 45/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 3/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

11) Hallituksen esitys eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 65/1999 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö StVM 8/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

12) Hallituksen esitys laeiksi kaupankäynnistä vakioituilla optioilla ja termineillä annetun lain ja arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 47/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 5/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 21.14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen